Uldis Plotnieks

Vilņu šupolēs

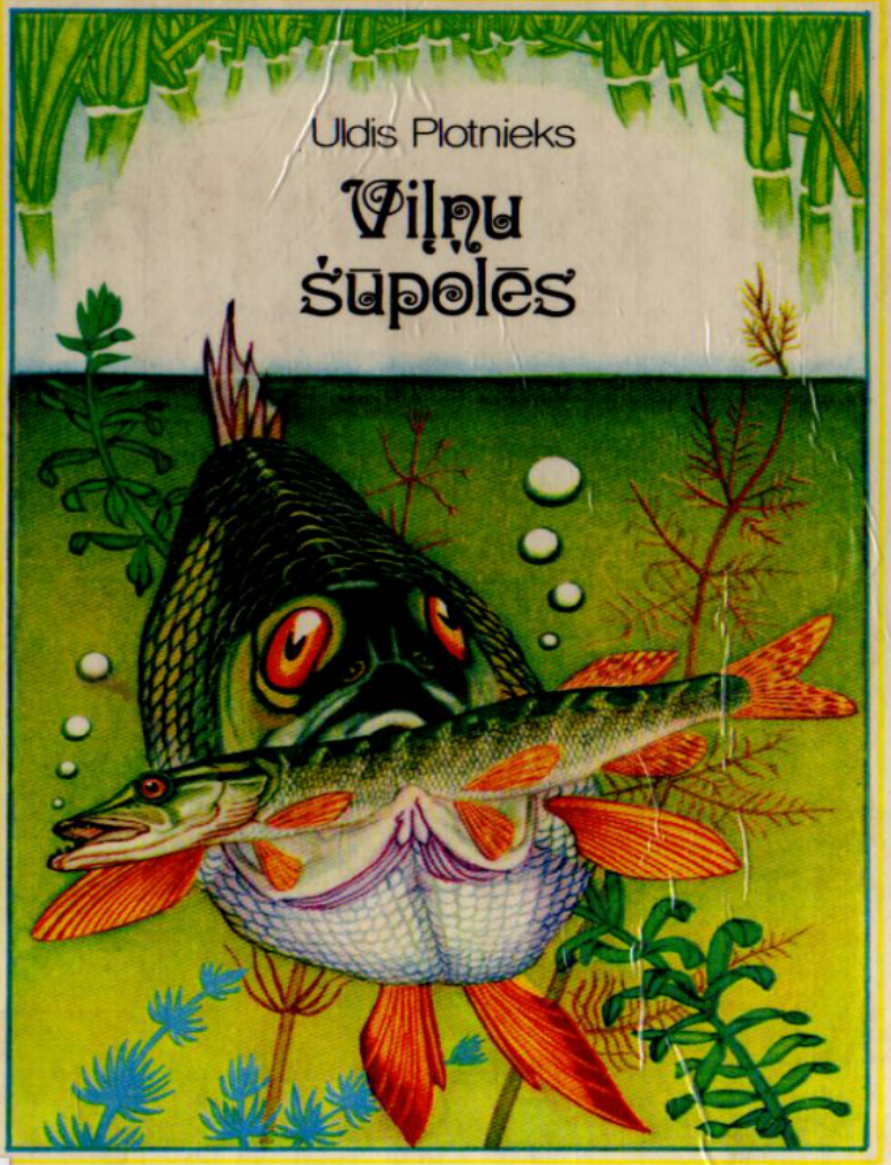

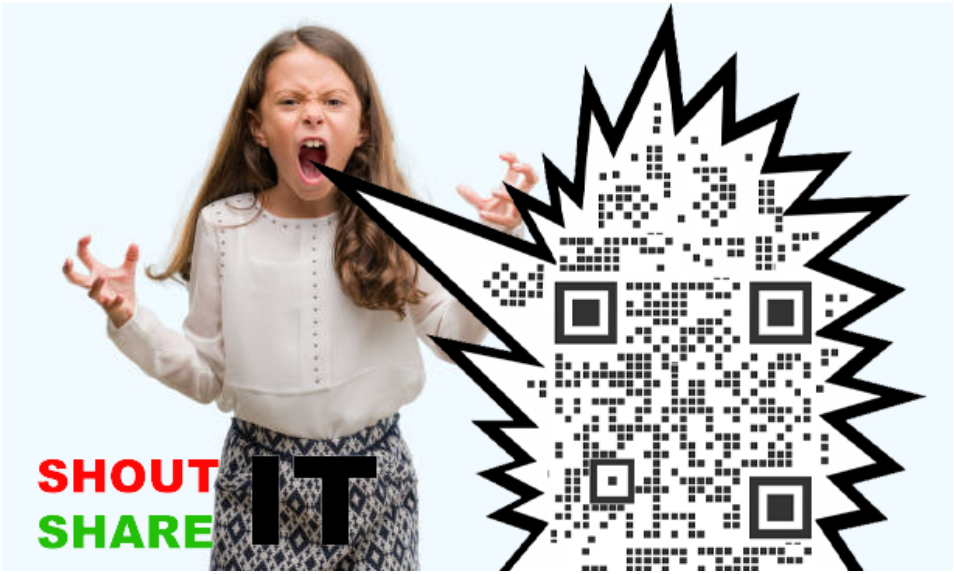
SHOUT
SHARE
IT

Annotation

Uldis Plotnieks

Viļņu šūpolēs - Ezera grāmata

Autors interesantā formā, personificējot divus asarēnus, apraksta dzīvi ezerā. Grāmatā atspoguļotas zivju un ūdenskukaiņu dzīves īpatnības.

Grāmata bagātīgi ilustrēta. Tā paredzēta vidējā skolas vecuma bērniem.

Mākslinieks Edgars Folks Recenzents un zinātniskais konsultants bioloģijas zinātņu doktors Zandis Spuris

Noskannejis grāmatu un failu izveidojis Imants Ločmelis

Plotnieks U.

Viļņu šūpolēs: Ezera grāmata / II. E. Folks. — R.: Zvaigzne, 1982. — 136 lpp., il.

«Zvaigzne», 1982

80 kap.

•
- Kad ūdeņi sāk silt
- Akmens ar savam īpašībam
- Zemūdens džungļos
- Apaļgalvis un Bunduļacis uzzina noslēpumu
- Jauna pasaule
- Gusta
- Zaļa torpēda
- Asarēni atrod sudraba zvanu
- Bailēm lielas acis
- Pārkrāsotā līdaka
- Pretī ziemai
- Mirušais nav beigts
- Atkal ēnas
- Maltīte pavasari
- Tārps melnā uzvalkā
- Neparasti tramīgas zivis
- Divdabji
- Iedomīga vīķe
- Apmaldījies plaudis
- Ranatra un citas udensblaktis
- Serenāde glīvenēs
- Dusmīgie grunduļi
- Dūņu valstībā
- Ceļojums nav bez likstām

- Plēsoņu boja eja
- Zaļais brālēns un dīvainais sanitars
- Bunduļacis neko neiebilda.
- Zem zarainas siekstas
- Brīnumi bez brīnumiem
- Visdrosmīgākā zivs
- Medības
- Lielais ceļotājs
- Atkal ziema
- Gadu rituma
- Saturs

Uldis Plotnieks
Ezera grāmata

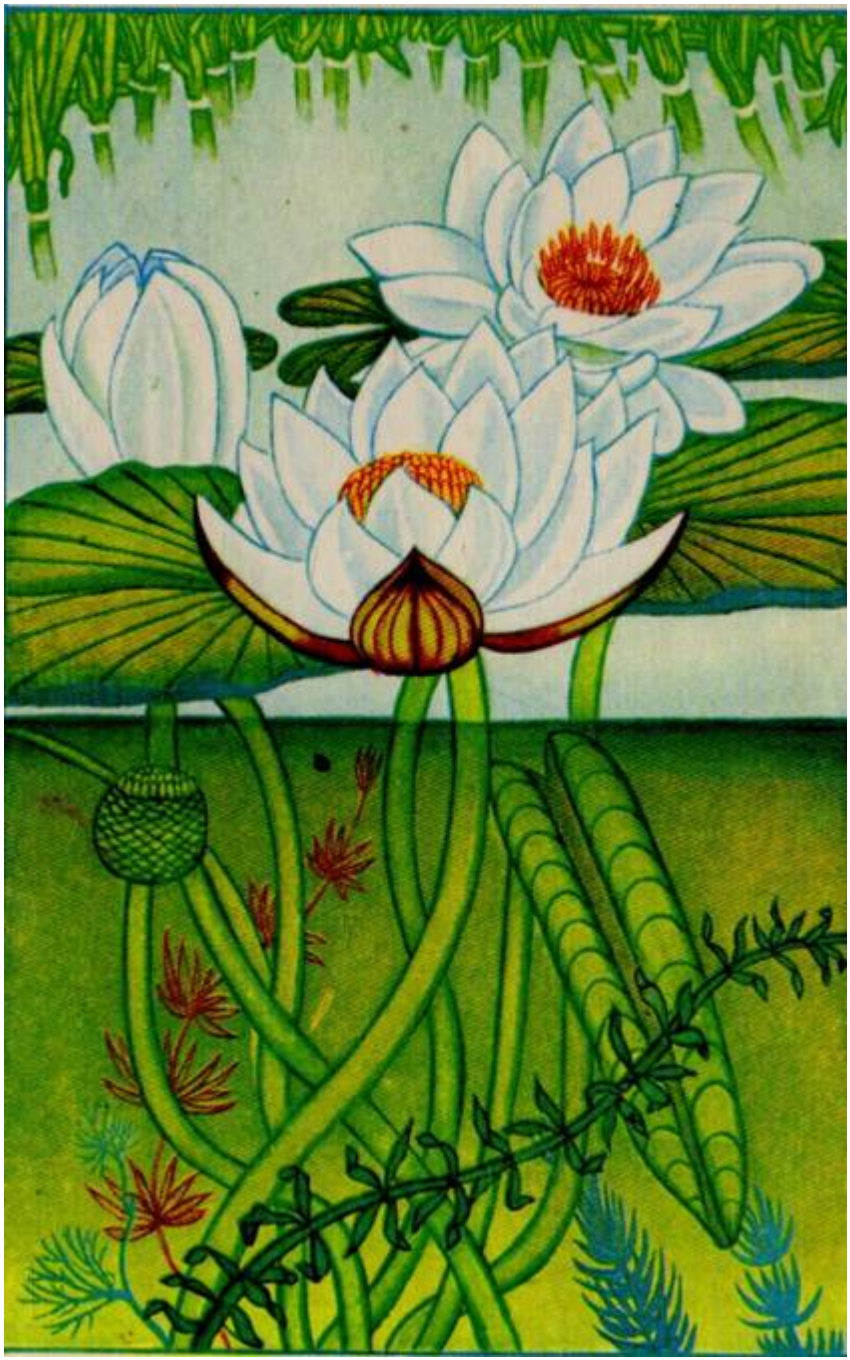

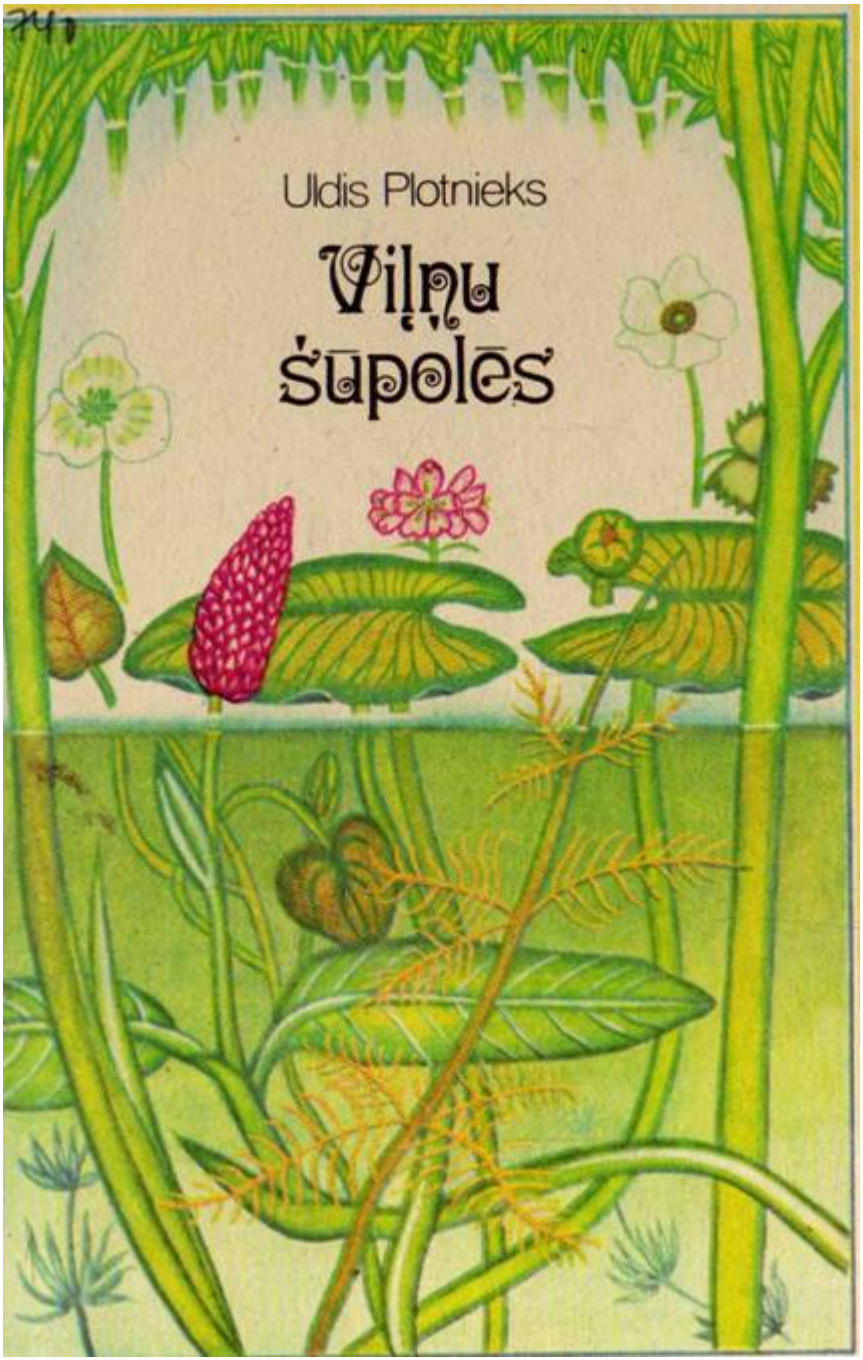
Uldis Plotnieks
Vilņu
šūpolēs

Kad ūdeņi sāk silt

Tas notika agrā pavasari.

Pūpolu aitiņas savus baltos kažociņus bija apvārtījušas ziedputekšņos gluži dzeltenus. Alkšņi šūpoja vējā brūnganas spurdzes, bet lazdas lepojās ar zeltainām ziedu bārkstīm. Pļavmala piebira? ˆ košām zvaigznītēm — māllēpēm. Ezera ieloka seklumā cita pēc citas sabrida purenes un aizdegās dzeltenām ziedu liesmām.

Pēc aizvadītās ziemas lēnām sāka silt ezera ūdeņi. Vispirms tie kļuva siltāki krastmalā, kur seklāks, pēc tam dziļumā. Odeņos pavasaris atnācaˆ mazliet aizkavējies, jo uz sauszemes kokiem jau riņķoja sulas un mālainā augsne ruga kā labas maizes iejava.

vNo dzelmes seklumos iepeldēja asari un pulcējās lielos baros. Tos neintereseja pureņu košums, alkšņu spurdžu šūpošanās, neinteresēja tikko paaugušās lēpes. Un tomēr krastmalas siltie ūdeņi zivis neatvairāmi saistīja. Vilināja lielais dabas aicinājums turpināt savu sugu no paaudzes paaudzē. > ˆ

Kādā pēcpusdienā ezers piekrastē sāka viļņoties.' Vietām vairāk, vietām mazāk. Zivis riņķoja cita gar citu, meta lokus, kūleņoja un berzās gar ūdensaugiem. Vai tā bija asaru pavasara deja?

Nē. Zivis nērsa ikrus. Atsaukušās uz dabas aicinājumu, tās devās dziļāk ezerā. Seklais, siltais piekrastes ūdens asariem vairs nebija vajadzīgs. Pie augu stublājiem palika garas, gļotainas ikru lentītes, kas rāmajos viļņos līgojās kā šūpolēs. Un katrs vilnis neskaitāmajām ikru lodītēm atnesa svaigu, tīru ūdeni.

Pec četrpadsmit dienam

Dažkārt īstā dzīve nesākas ar piedzimšanu. Tā tas bija ari šoreiz. Četrpadsmit dienas ūdens auklēja ikrus. Četrpadsmit dienas tos šūpoja viļņi. Un tikai tad ikru pārvalks pārplīsa.

Mazie, caurspīdīgie radījumi ar nesamērīgi lielo vēderu un tievo astīti nepavisam nebija līdzīgi asariem. Vēderiņā glabājās barības krājumi.

Siltajā maija sākumā saules gaismu kopā ar brāļu un māsu saimi ieraudzīja arī Apaļgalvis un Bunduļacis. Vecāki par saviem bērniem nelikās ne zinis. Kur gan lai ņem tik daudz aukļu, kas katru spētu uzmanīt, sargāt,'pamīļotˆ un blēņu reizēs norāt?

Neviena nemācīti, mazuļi salasījās baros un peldēja starp pērnajiem ūdensaugiem.

— Paklausies! — kāds no mazajiem asarēniem uzrunāja otru. — Tev tik lielas acis. Kā tevi sauc?

— Bunduļacis.

— Bet es esmu Apaļgalvis. Man tāds vārds ir tāpēc, ka no ikra izšķīlos visdūšīgākais.

— Ahā! — noteica Bunduļacis un kopā ar brāļiem un māsām iepeldēja ūdens virsējos slāņos, kur bija siltāks.

VKad pienāca vakars un iestājās krēsla, mazuļi nonira līdz akmeņainajai ezera pamatnei.

— Zini ko? Būsim draugi! — teica Apaļgalvis.

— Var jau… — norūca Bunduļacis un naktsguļai ielīda meldros. To pašu darīja Apaļgalvis.

Miera traucetaji

Iestājās nakts, un no krūmu pazarēm izkāpa tumsa. Bunduļacim tas nepatika. Kāpēc saule nevarēja spīdēt visu nakti? Viņš bija dienas dzīvnieks un mīlēja sauli.

Nakti zemūdens pasaule pārvērtās. Kļuva noslēpumaina, dažādu, pat baigu trokšņu pilna. Tumsā laupītājus nevarēja saredzēt, un ka lai tad paslēpjas? Ar redzi Bunduļacis nevarēja lepoties.

Mazās* zivtiņas parasti gulēja meldros. Te bija labāk un drošāk.

Tikko Bunduļacis bija nolīdis slēptuvē, atskanēja skaļš «kvorrr». Kaut ko tādu viņš dzirdēja pirmo reizi.

Pirms dīvainais sauciens bija izskanējis, tam pievienojās citi. Drīz vien trokšņa taisītāju bija saradies vesels bars. Kāds, ūdeni šļakstinādams, peldēja virs Bunduļača. Pēkšņi tas piepūtās kā gumijas

maiss — apaļš, apaļš. Izbāza galvu virs ūdens, pieķērās pie zāles stiebra un sauca, cik jaudas:

— Kvor … Kvorrr … Kvorr .. Kvor . ..

Jocīgais! Kādēļ jāklaigā? Neviens to neaiztika. Neviena tuvumā nebija. Tomēr apaļais maiss nerimās.

— Kas tas tāds ir? — jautāja Bunduļacis, bet Apaļgalvis klusēja. Viņš, tāpat kā Bunduļacis, klaigātāju nepazina.

— Kvorrr… — Un klaigāšana atsākās no jauna.

Bunduļacis pie sevis sprieda, ka svešiniekam vajadzētu rimties — visi jau skaļo balsi dzirdējuši.

Nekā nebija. Klaigātājs Bunduļača domas neņēma vērā.

Vai tiešām ezerā nav neviena kārtības sarga? Vai nevarētu apklusināt miera traucētājus? Lai kā Bunduļacis mēģināja iemigt, tas viņam neizdeyās. Ik reizi no snaudiena asarēnu pamodināja skaļš «kvorrr».

Un tā visu nakti. Tepat virs galvas. Būtu Bunduļacis lielāks, tad viņš klaigātājus pabaidītu … Kur tādi pēkšņi te uzradušies?

Bunduļacis nezināja, ka trokšņotājas bija zaļās vardes. Tuvējā dīķī iznērsušas ikrus, tās pēc mazas pastaigas ar īpašu labpatiku plunčājās ezera seklumā. Un kā lai izpauž pavasara prieku? Talkā nāca dziesma. Citi koncertēja pa vienam, bet vardēm bija sadziedājies vesels koris.

No rīta Bunduļacis pamodās neizgulējies, sliktā omā.

Nakts nemiera cēlēji no sekluma bija pazuduši, un dienā nekādu trokšņošanu nedzirdēja.

Akmens ar savam īpašībam

Heijā! Heijā! — sauca Bunduļacis un peldēja dziļāk. Taču vienam bij.i garlaicīgi. Pagriezies atpakaļ, viņš aicināja Apaļgalvi: Peldēsim tālāk!

Odens patīkami šūpoja ķermeni, un pretī pavērās tumšā ezera pamatne.

Kas tad tas?' Bunduļacis apstājās. Pie elodejām, kur viņš mēdza paslēpties, gulēja mazs, skaists akmentiņš, kādu agrāk nebija gadījies redzēt. Jocīgs akmentiņš ar gludu, gludu, viļņu nolīdzinātu virspusi. Lielisks akmentiņš, iezaļgans, ar dzeltenām malām.

Paslinkais Apaļgalvis kavējās. Jāpagaida, kamēr tas atpeldēs.

Ezera pasaule ir daudzveidīga, un tā taču pamazām jāiepazīst. Atrā peldējumā tas nebija iespējams. Ne velti Apaļgalvis vēl reizes trīs apstājās, lai aplūkotu ko saistošu, un tikai tad piepeldēja pie drauga.

— Paskaties, kāds akmentiņš! — teica Bunduļacis.

— Skaists gan … — Apaļgalvis pakustināja astīti.

— Kā būtu, ja mēs to apskatītu tuvāk? .. .

No tā nekas neiznāca. Notika pavisam dīvainas lietas, kuras pat izskaidrot nevarēja. Akmentiņš sašūpojās un cēlās augšup. Slīpi sasvēries, tas papeldēja draugiem garām.

Sasniedzis ūdens virsu, akmentiņš apstājās. No apakšpuses tas izskatījās kā galds ar sešām kājām.

— Paklausies, — vai akmeņiem ir kājas? — domīgi jautāja Bunduļacis.

— Es nezinu, — atbildēja Apaļgalvis. — Patiesi nezinu.

—"".Ja akmeņiem būtu kājas… — sprieda Bunduļacis, — tad tie aizietu projām no ezera.

— Es nezinu, — teica Apaļgalvis un nopūtās. Cik gan maz viņš zināja par ezera pasauli!

— Ja akmeņi aizietu projām no ezera, tad mēs paliktu bez slēptuvēm, — turpināja Bunduļacis. — Un tas būtu slikti.

Tikmēr akmentiņam apnika tupēt uz vietas. Kājas sakustējās, un dīvainais skaistulis ienira ūdenī.

Šoreiz tas apstājās pie glīvenēm un sāka… rāpot.

— Neredzēts akmens, — teica Bunduļacis.

Apaļgalvis nemierīgi sarosījās:

— Bet ja nu tas nemaz nav akmens?

— Laikam gan nav, — novilka Bunduļacis. — Kā tas izskatītos, ja visi akmeņi sāktu staigāt pa ezeru? Tāds mazulis to vēl varēja atļauties…

Tā bija pirmā iepazīšanās ar zeltmalu airvaboli. Tomēr abi asarēni vēl nezināja, kā to sauc. Vēl sveša viņiem bija vaboles un tās bērnu

daba.

Raibas zivtiņas gaiša laukuma

Bunduļacis izlīda no elodejām un ieraudzīja plašu dzeltenīgu laukumu. Viņš te vēl nekad nebija bijis. Kas tas par dzeltenumu?… To Bunduļacis nezināja.

Varbūt kāds dzīvnieks? . ..

Kas tas par dzīvnieku! Nogūlies zemē un pat nedomā kustēties!

Saņēmis drosmi, Bunduļacis nonira līdz laukumam. Tajā grozījās raibas zivtiņas, kas nebija līdzīgas ne viņam, ne Apaļgalvim. Bunduļacim ienāca prātā gadījums ar akmeni, kas ūdenī prata peldēt, un tāpēc viņš nolēma pavērot, ko zivtiņas darīs. Varbūt arī tās būs pavisam dīvainas . . .

Zivtiņas par Bunduļaci nelikās ne zinis, peldēja dzeltenīgajā laukumā, pa reizei ievilka mutē ūdens malku un izšļāca duļķainu mākonīti.

Neko bīstamu nemanīja, un Bunduļacis piepeldēja tuvāk.

— Labdien! — viņš skaļi sauca. — Es esmu Bunduļacis. Bet jūs?

— Grunduļi, — atbildēja zivtiņas.

— Kā jūs sacījāt? Bunduļi?

— Nē. Mēs esam grunduļi.

— Ahā! Un kas tas par plankumu, kurā jūs peldat?

— Tas?… Smilšu sēklis. Mūsu mājvieta.

— Vai jūs visi esat tik maziņi?

— Nepavisam. — Grunduļi tuvojās Bunduļacim. — Lielie peld dziļāk.

— Kāpēc es tos neredzu?

— Tāpēc, ka mūsu krāsa ir līdzīga sēkļa krāsai — dzeltena ar tumšiem raibumiņiem.

— Vai citi grunduļi ir milzīgi lieli? Nu tādi. .. tādi… kā … — Bunduļacis iedomātajam lielumam neatrada salīdzinājumu.

— Mūsu vecāki ir centimetrus piecpadsmit gari, — skaidroja grunduļi, bet Bunduļacis tik un tā nekā nesaprata.

— Kādēļ jūs zelējat sēkli?

— Zelējam? Nē. Mēs meklējam paslēpušos tārpiņus. Tie ir maziņi un garšīgi. Nāc pamēģini! — Kāds grundulis no mutes izgrūda tikko noķerto tārpiņu.

Kad Bunduļacis to apēda, viena no raibajām zivtiņām vaicāja:

—• Garšoja?…

— Hmm … tā nekas. Tīri labi.

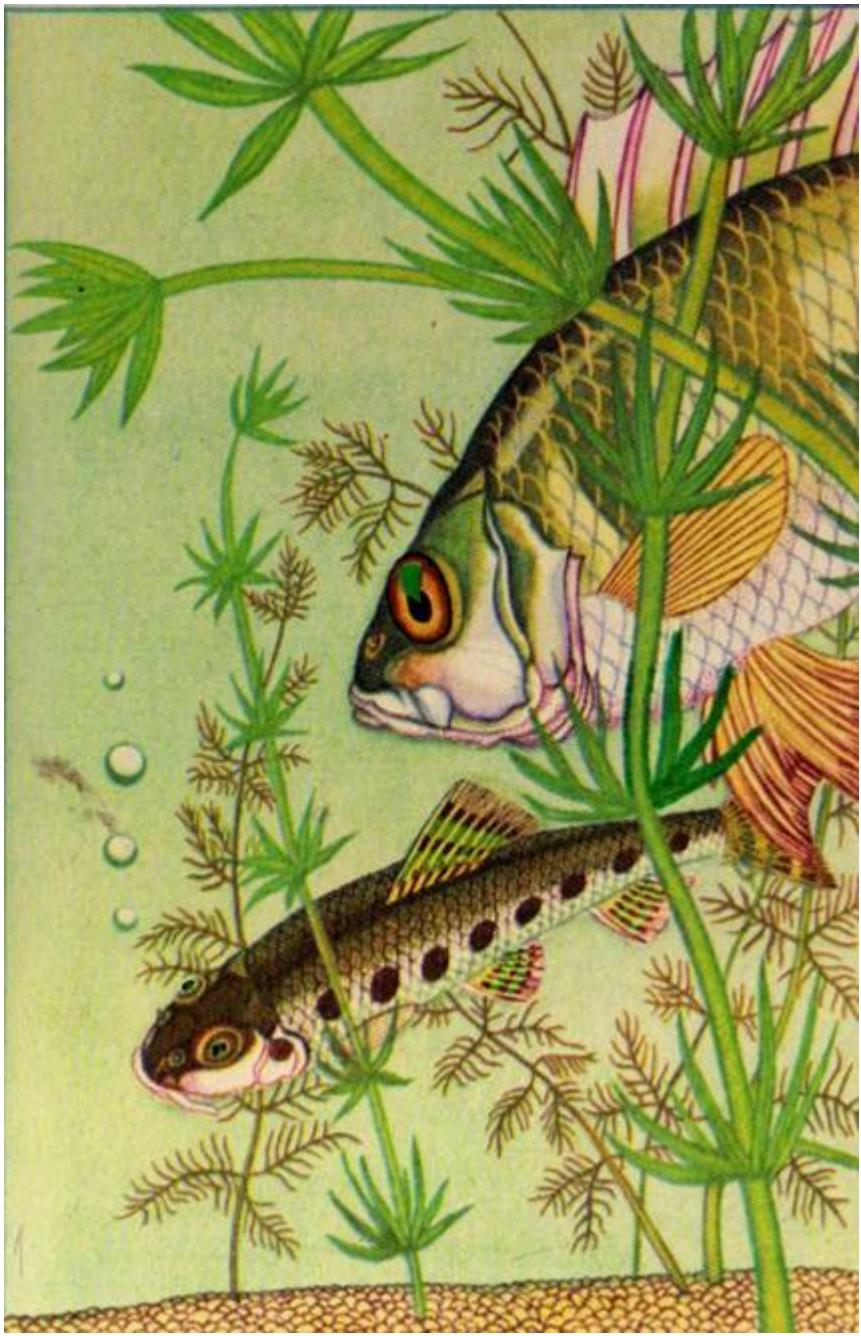

— Kas tu īsti esi par zivi? — prasīja grunduļi.

— Es jau teicu — Bunduļacis. Mans draugs ir Apaļgalvis.

— Tādas zivis mēs nepazīstam, — grunduļi brīnījās.

— Man liekas, ka es pats sevi nepazīstu… — Bunduļacis nopūtās. — Zinu, ka mani sauc par Bunduļaci, bet draugu — par Apaļgalvi. Tas ir viss.

— Viņš būs kāds zivju mazulis, — iesaucās tuklākais grundulis.

— Laikam gan, — nosprieda Bunduļacis. — Vai jūs neesat mazuļi?

— Esam. Grunduļu mazuļi.

— Ahā! Nu es saprotu. Bet es nevaru pateikt, kā mazulis esmu, — bēdīgi novilka Bunduļacis.

— Tas nekas, — grunduļi viņu mierināja. — Gan jau vēlāk viss noskaidrosies.

Bunduļacis piesola brīnumus

Sēklī bija patīkami pakavēties. Un Bunduļacis to darīja. Papeldējis krietnu gabalu, viņš apstājās. Smiltīs gulēja tāds pats akmentiņš, kādu viņi ar Apaļgalvi nesen bija novērojuši. Varbūt mazāk zaļuma, vairāk tumšās krāsas un gals smailāks. Bet vai tādus sīkumus ātrumā var saskatīt!

Bunduļacis gribēja palepoties. Dīvaino akmentiņu viņš pazina. Pastāstīs grunduļiem, kādas viltīgas kustības tas prot izdarīt.

— Vai redzat tupētāju smiltis? Noslēpumains radījums. Zināt, ko tas darīs?

Nesapratnē grunduļi sapeldēja apkārt Bunduļacim.

— Paskatieties, kas notiks! Snaudulis tūlīt peldēs.

— Kāpēc tu tā domā?

— Nevis domāju, bet zinu. Tupētājs ir mans draugs, — lielījās Bunduļacis. Lielījās, bet nezināja pat tupētāja vārdu.

— Tūlīt sāksies peldēšana, — apsolīja Bunduļacis. — Akmens uznirs līd:: pašai ūdens virsai.

Izbrīnā grunduļi pētīja Bunduļaci.

Laikam pārsteigums bija pārāk liels, un raibās zivtiņas palika uz vietas.

Taču visvairāk pārsteigts bija pats Bunduļacis. Noslēpumainais tupētājs pakustējās, pavilkās mazliet uz priekšu un atkal it kā sastinga. Tāpat kā sākumā.

Bet aizvakar peldēja. Bunduļacis pats savām acīm bija redzējis. Uzpeldēja līdz ūdens virsai un griezās atpakaļ. Sis te bija jocīgs — palēcās, atstāja smiltīs iespiestu vagu un peldēt nemaz nedomāja. Bunduļacis nožēloja, ka pārāk ātri grunduļiem piesolījis brīnumus.

Varbūt tupētājs iespītējies? Varbūt noguris un peldēt nevēlējās?

— Bunduļaci, ko tu solīji? — ar jautājumiem uzmācās grunduļi.

— Nezinu, — Bunduļacis nopūtās. — Vakar peldēja. Tāds pats zaļgans akmentiņš, bet peldēja.

— Vai tu maz tupētāju pazīsti? — šaubījās grunduļi.

— Nepazīstu gan, — atzinās Bunduļacis, sirdīdamies par savu neapdomāto rīcību.

— Bet mēs pazīstam. Tā ir dižgliemene. Citi to dēvē par perlamutreni. Un dzīvo tā mūsu sēklī. Jau sen, sen, kad bijām maziņi, vērojām, kā dižgliemene sēklī velk līkumotas vagas, — stāstīja tuklākais grundulis.

— Ahā! — novilka Bunduļacis. — Jūs laikam uz mani esat dusmīgi? Es negribēju jums stāstīt muļķības. 2ēl, ka dižgliemeni sajaucu ar citu dzīvnieku.

— Ar kādu?

— Nezinu … — Asarēns pavisam nokaunējās. — Ja atļauts, mēs ar Apaļgalvi nāksim ciemos.

— Labi, gaidīsim! — Un grunduļi atvadījās no Bunduļača.

Apaļgalvis vēlas dejot

Par Bunduļača prombūtni Apaļgalvis bija bezgala nobēdājies. Ja nu Bunduļacis neatgriežas? Ko tad? .. .

Taču uztraukums bija veltīgs. Bunduļacis atgriezās, kā parasti nemierīgs — viņš tik ļoti vēlējās redzēt vairāk, izzināt vairāk.

— Paceļosim! — zinātkārais mazulis aicināja draugu un, nenogaidījis atbildi, jau peldēja projām.

Apaļgalvim nebija lielas vēlēšanās klejot pa ezeru. Labāk pasnaust siltajā ūdenī. Bet ja nu Bunduļacis tā gribēja. . . Sakustinājis astīti, viņš sekoja draugam.

Pie sanesām, kur sākās skaujlapu glīveņu audzes, asarēni ieraudzīja savādu izstīdzējušu tārpu. No tālienes tas izskatījās kā diegs. («irš, tievs, brūnā krāsā. Tas locījās kā ūdenszāle straumē. Locījis, kamēr apstājās.

— Laikam apnika, — nosprieda Apaļgalvis.

Taču pēc brīža notika kaut kas neredzēts. Apaļgalvis brīnīdamies gandrīz aizrijās.

Izstīdzējušais tārps dejoja. Tā bija vienreizīga, nekad neredzēta deja. Tārps vijās augšup, tinās pats ap sevi un samudžinājās gandrīz vai apaļā kamolā.

— Ai, ai! — ievaidējās Bunduļacis. — Kas tevi tagad atšķetinās? Būs vēl mums ar Apaļgalvi jāiet palīgā.

Tomēr tas nebija vajadzīgs. Samudžinājums pats no sevis atritinājās, un dzīvnieks peldēja tāpat kā sākumā.

— Apbrīnojami! — izdvesa Apaļgalvis. — Apbrīnojami… Es arī gribu dejot.

Nenogaidījis, ko sacīs Bunduļacis, viņš šāvās gan uz augšu, gan uz leju. Taču bija skaidrs, ka Apaļgalvis nespēj dejot. Viņam Irūka vijīgo kustību, kas piemita brūnajam tārpam. Un vai tad Apaļgalvis prata samudžināties kamolā? Nepavisam, tikai galvu pret akmeņiem sadauzīja. Un tā bija visa dejošana . ..

— īsie nevar dejot, — gudri sprieda Bunduļacis. — Kad tu izaugsi tik garš kā tārps, tad varbūt varēsi dejot. . . Bet diezin vai tu vispār tik garš izaugsi? Un kur tu tievumu ņemsi? Nekad tu nebūsi tievs. Tu būsi resns.

Apaļgalvim sašļuka dūša, un viņš pārstāja šaudīties.

Kamēr savādais dzīvnieks vēl nebija paspējis no jauna samudžināties, Bunduļacis tam uzsauca:

— Urā! Lai dzīvo! Tā tik bija deja!

— Kādēļ tu klaigā? — Divdesmit centimetru garais cilindriskais augums saliecās, un pavisam tuvu Bunduļacis ieraudzīja īsu paresnināju mu — galvu.

— Tava deja bija lieliska. Tā ir vislielākā patiesība.

— Nu, paldies! — Tievais tārps atkal iztaisnojās.

— Mans draugs Apaļgalvis arī mēģināja dejot, bet nekas neizņāca.

— Zivis nedejo, — nepazīstamais atteica.

— A, — noteica Bunduļacis. — Odenī tu izskaties pavisam tievs.

— Ļaudis mani sauc par matu tārpu, lai gan īstais vārds man ir matonis.

— Un kur tu dzīvo? — ieminējās Apaļgalvis.

— Jocīgs jautājums! Odeni, — atbildēja matonis.

— Es nekad neesmu redzējis mazos matonlšus… — Bunduļacis atkal izlikās pārgudrs.

— Tos tu nekad neredzēsi.

— Kādēļ? — Bunduļacis izbrīnījies jautāja.

— Mazie matoņi ir resni, ar nelielu snuķīti…

— Vai no manis nevar iznākt mazs matonis? — stāstījumu pārtrauca Apaļgalvis. — Bunduļacis teica, ka es būšot resns.

— Zivis nekad nevar būt matoņi. Pēc izšķilšanās no oliņas mēs ūdenī uzmeklējam kādu kukaiņu kāpuru. Ar snuķīti izgraužamies cauri tā ādai un ielienam ķermenī. Es mazotnē mitinājos spāres kāpurā. Kad pieaugu, tad izlīdu laukā un sāku dzīvot ezerā.

— Bēgam! — Bunduļacis pamāja Apaļgalvim. — Tāds matonis ir bīstams dzīvnieks. Sadomās un vēl ielīdīs mūsu ķermenī.

Matonim tāda doma pat neienāca prātā. Viņš taču bija pieaudzis dzīvnieks, nevis mazulis, kas dzīvo kāpura ķermenī.

Izteiksmīgā deja atsākās no jauna, bet Apaļgalvis un Bunduļacis to vairs neredzēja — viņi peldēja projām, cik ātri spēdami.

Zemūdens džungļos

Pēc garā ceļojuma vēders prasīja savu tiesu. Gribējās ēst, un abi draugi devās uz glīveņu audzēm.

Ne Apaļgalvi, ne Bunduļaci neviens nebija mācījis ēst. Viņiem netika stāstīts, kur un kā lai meklē barību. Taču abi draugi to prata. Prasme bija mantota no vecākiem.

No dūņainās ezera pamatnes kā vesels mežs slējās glīveņu stumbri, citi tievāki, citi resnāki, ar uzblīdušiem mezgliem, citi tā samudžinājušies, ka neatrast ne sākumu, ne galu. Un tomēr te bija labi — daudz gaismas, ūdens silts un barības papilnam.

Elodejas, kas zaļoja kā sīkas eglītes, bija skaistākas, taču Bunduļacim starp tām nepatika uzkavēties. Šauro, zaļo lapiņu saaugumam cauri izspiedās maz gaismas. Kad asarēns tur paslēpās, tad likās, ka biezoknī jānoslāpst. Tieši tāpēc elodeju pļavas zivīm nebija pa prātam. Briesmu brīžos tās tur iepeldēja tikai īsu brīdi. Zaļais elodeju paklājs, kas seklumā stiepās desmitiem metru garumā, bija reti apdzīvots. Turpretī glīvenēs pulcējās gandrīz visi ūdens iemītnieki.

Kas tur bija par barību! Lēveņiem peldēja zilaļģes, kramaļģes un zaļaļģes. Ja nav slinkums, — paver muti, un mazais, tikko saredzamais augs jau noķerts.

Pēkšņi Bunduļacis ieraudzīja ūdensblusu — dzīvnieku, kas nebija lielāks par kniepadatas galviņu. Savēcinājusi taustekļus, ūdensblusa palēcās un nevienmērīgā gaitā, it kā to kāds raustītu, peldēja tālāk.

Pēc tam atkal palēcās un atkal peldēja.

Parasti sīkākās zivis centās sagūstīt ūdensblusas. Ja kukainis tik bezkaunīgi un bezbailīgi lēkāja Bunduļača ceļā, — kādēļ to žēlot un saudzēt?

Caps! Asarēns noķēra ūdensblusu. Tas bija kaut kas savādāks nekā zaļaļģe. Bunduļacis nemanīja, ka ūdensblusa garšīgāka, bet medīt to viņam šķita daudz interesantāk nekā pavērt muti un noķert aļģi. Pavisam nemanot, zivtiņā bija pamodies mednieka instinkts.

— Apaļgalvi! Ei, Apaļgalvi! — sauca Bunduļacis. — Te ir ūdensblusas. Es vienu noķēru.

Sadzirdējis Bunduļača saucienu, atsteidzās Apaļgalvis. Viņam vienmēr bija laba ēstgriba un simtiem norīto aļģu vairs neapmierināja izsalkumu.

Ūdensblusu medības bija saistošas, un mazie asarēni peldēja dziļāk glīveņu džungļos.

— Man pietiek. Es vairāk nevaru, — atzinās Bunduļacis.

— Man arī pietiek … — Apaļgalvis nopūtās.

Viņš bija tā pieēdies, ka vairs nevēlējās peldēt. Spuras kustējās miegaini, lēni.

— Atpūtīsimies! — ierosināja Apaļgalvis.

Un asarēni nonira pie ezera pamatnes.

Nezin cik ilgu laiku Apaļgalvis un Bunduļacis bija snauduļojuši, bet, kad viņi pamodās, saule jau meta ezerā slīpus starus. Jāsteidzas uz seklumu, kur viņi parasti nakšņoja.

Uz seklumu? Kā lai tur nokļūst? Visapkārt plašie glīveņu džungļi. Tos veidoja gaužām līdzīgi stumbri, ko klāja plāna kaļķu kārtiņa.

— Kur ir piekraste? — jautāja Bunduļacis.

— Apmaldījušies, mēs esam apmaldījušies! — vaimanāja Apaļgalvis.

— Dosimies atpakaļ! — Bunduļacis nezaudēja mieru. — Gan jau ceļu atradīsim.

Asarēni peldēja un peldēja, bet džungļi nebeidzās. Likās, tie kļuva biezāki un krēslaināki.

— Pamēģināsim citādi! — Bunduļacis sacīja un pagriezās pretējā virzienā.

Cietie glīveņu stumbri kļuva aizvien retāki. Beidzot parādījās laukumiņš, kurā atspoguļojās saules atblāzma.

Piekraste tā nebija, jo tālāk kā bieza siena slējās glīvenes.

— Laikam patiešām esam apmaldījušies… — Ari Bunduļacis sāka uztraukties.

— Es vairs nevaru. .. Nevaru, gribu atpūsties, — čikstēja Apaļgalvis un, iepeldējis laukumiņā, sāka sildīties pēdējos saules staros.

Neko darīt. Jāpaliek uz vietas. Bunduļacis nevēlējās viens pats

doties tālāk.

Tā asarēni pirmo reizi palika nakšņot glīvenēs, kur pat kārtīga slēpņa nebija. Otrā rītā pareizo ceļu uz piekrasti viņiem parādīja rauda.

Kad abi nonāca parastajā mājvietā, Bunduļacis sacīja:

— Nevar vis tik dziļi peldēt glīveņu mežā . . .

— Ūdensblusas bija garšīgas, — nesadzirdējis Bunduļača aizrādījumu, spriedelēja Apaļgalvis. — Šodien atkal dosimies turp medībās.

Apaļgalvis un Bunduļacis uzzina noslēpumu

Pagāja nedēļas. Pagāja mēneši. Apaļgalvis un Bunduļacis pieņēmās augumā. Ķermenis izstiepās, mugurpusē izveidojās apaļīgs kumbrs, un zvīņām pārmainījās krāsa. Mugura kļuva tumši zaļa, sani gaišāki, bet vēderpuse dzeltenīga. Bālganajās spurās plaiksnījās sārtums. Sānus šķērsoja septiņas tumšas svītras.

Kā parasts, Apaļgalvis un Bunduļacis devās ūdensblusu medībās. Netālu no strauta ietekas, kur iedobē krājās dūņas un ūdens sanesas, asarēni apstājās. Pajuka tumšs dubļu mākonis. Pirms tas bija izzudis, pacēlās nākamais.

— Tur kāds rokas, — domīgi sacīja Bunduļacis.

— Kam gan patiktu dūņās rakties? — Apaļgalvis brīnīdamies grozīja galvu.

— Ja ko meklē, tad rokas.

Bunduļača atbildi Apaļgalvis labi nesaprata.

Duļķēs nevarēja pamanīt pašu racēju. Tikai pēc brīža abi draugi ieraudzīja zivi, kas, asti izslējusi, bija nostājusies uz galvas. Atkal pašķīda dūņas, un zivs pazuda.

— Peldēsim tuvāk. Pavērosim, kas tur notiek! — aicināja Bunduļacis. — Man liekas, tā nav plēsīga zivs.

Abi palēnām tuvojās iedobei. Odensblusu medības un izsalkums bija pavisam aizmirsušies. Zinātkāre draugiem auga ar katru brīdi.

Zeltainā zivs vairs uz galvas nestāvēja. Tā peldēja ap iedobi, ievilka mutē šķidrās dūņas un kopā ar ūdeni izpūta ārā.

— Ko tu tur dari? — uzprasīja Bunduļacis, bet zivs noslēpumaini klusēja.

— Vai dārgumus meklē? — Apaļgalvis nevarēja nociesties.

Atkal klusums. Dziļdomīgs klusums. Abiem draugiem kļuva neērti. Zivs šķita pavisam dīvaina. Varbūt tā nebija sadzirdējusi jautājumu?

— Dārgumus? — Pēc krietna brīža zivs pagriezās pret mazuļiem. — Dārgumus, tu teici? Kādus dārgumus? Kas tārpiņus un ūdensēzelīšus sauc par dārgumiem?

— Kas tas ir — ūdensēzelītis? — Bunduļacis plati jo plati iepleta acis.

— Redzi, tur tas rāpo! Paskaties, kamēr neesmu to apēdis!

Pa dūņām līda centimetru garš, patukls, pelēks dzīvnieciņš ar vairākām kājām un diviem gariem taustekļiem. Pēc ēzelīša tas neizskatījās.

— Paskat, paskat! — sauca Bunduļacis, pievērsis uzmanību

citam radījumam. — Cik tas jocīgi peld! Visu laiku uz viena sāna. Vai otrs sāns tam saslimis?

— Nē. Sānpeldes tā vienmēr pārvietojas. Vienmēr uz viena sāna. Mazliet labāks kumoss nekā ūdensēzelītis. — Un zeltainā zivs šķietami lēni, bet veikli noķēra sānpeldi.

— Vai mums arī jārokas dūņās? — jautāja Apaļgalvis.

— Asari dūņās nerokas.

— Kā tu teici? — pārjautāja Apaļgalvis.

— Tu mūs pazīsti? — brīnījās Bunduļacis.

— Kas tad jūs nepazīst? Citām zivīm nav svītrainu sānu.

— Mēs esam asaru mazuļi! — Bunduļacis priekā iesaucās.

Beidzot kāds viņiem bija palīdzējis uzzināt vecāku vārdu. Nu vairs noslēpuma nebija. Zeltainā zivs nemeloja. Apaļgalvim tīri

labi bija saskatāmas tumšas svītras. Pats sev Bunduļacis tās samanīt nevarēja.

— Apaļgalvi, vai man ir svītraini sāni?

— Tādi tev bijuši visu laiku.

— Un arī tev, Apaļgalvi. . . Bet kā sauc tevi? — Bunduļacis pievērsās zeltainajai zivij.

— Mani dēvē par lini. Un sev barību es vienmēr meklēju dūņās.

— Paldies, līni! Tu pateici, kas mēs esam. Mūs sauc par a-sariem.

Apaļgalvis un Bunduļacis sāka līksmi lēkāt. Viņi beidzot bija uzzinājuši, kas ir viņu vecāki, un beidzot ieguvuši savu uzvārdu.

Jauna pasaule

Kā parasts, Apaļgalvis bija negausīgi pieēdies. Viņam gribējās pasnaust. Nekas vairs viņu neinteresēja. Tāpēc arī Bunduļacis viens pats izlīda no slēpņa un devās pastaigā.

Aiz glīvenēm stiepās šaura, balta smilšu strēle. Bunduļacis gribēja noskaidrot, kas atrodas aiz tās.

Pie baltajām smiltīm viņš apstājās. īpatnēja smarža kairināja žaunu bārkstiņas. Citur ezerā ūdens tā nesmaržoja. Tik spēcinoši un svaigi. Bunduļacis iepeldēja sēklī.

No kurienes tāds ūdens radies? …

Sēkļa viņā pusē ezerā ieplūda strauts. Daudz nedomādams, Bunduļacis peldēja pretī straumei. Sākumā tas izdevās pavisam viegli, bet, kad tecējums sašaurinājās un ūdens plūda spēcīgāk, asarēnam bieži vajadzēja atpūsties.

Diezin vai bija prātīgi pamest dzimto pusi? Tur palika draugs Apaļgalvis. Taču Bundujaci daudz vairāk interesēja jebkurš jaunatklājums. Un strautā jaunumu šķita vairāk nekā pierastajā dzīvesvietā.

Pa strauta gultni ložņāja mazi kāpuriņi. Tie bija ļoti garšīgi. Bet varbūt Bunduļacim tikai tā likās?

Pamatīgi pieēdies, viņš nolīda aiz akmens nosnausties. Pēcpusdienā ceļojums turpinājās.

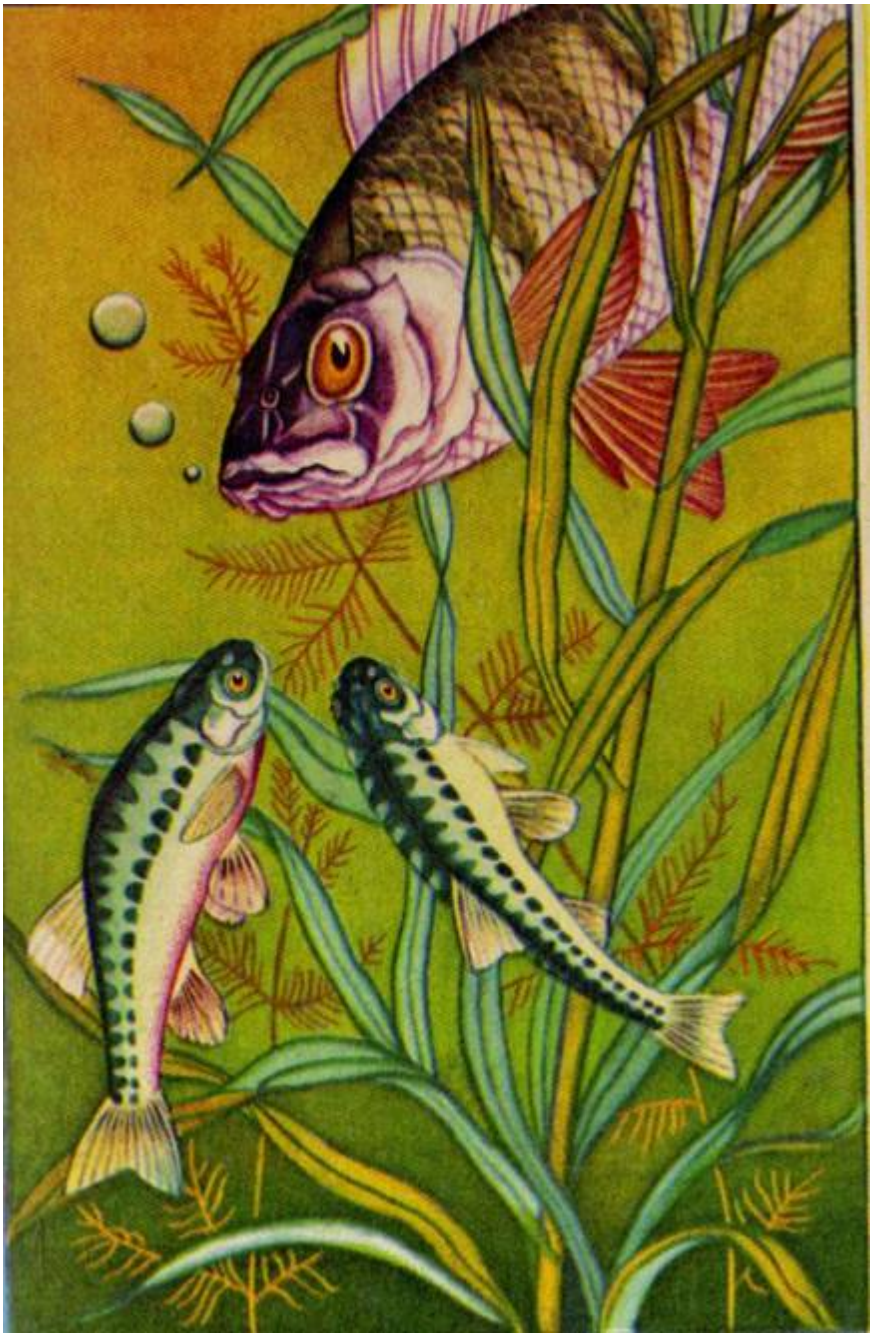

Pārvarējis burzgujaino tecējumu, Bunduļacis iepeldēja nelielā atvariņā. Tālāk tikt vairs nevarēja. No abām pusēm strautu ieskāva lieli, zajganām, bārkstainām sūnām apaugušie akmeņi. Putodams ūdens gāzās dziļumā. Straumes vērpetes atvarā griezās nerimtīgi. Elpot bija viegli, jo ūdens, strauji plūzdams, bagātīgi saņēma skābekli.

Strauts Bunduļacim patika.

Pēkšņi asarēns ieraudzīja raibas zivtiņas. Bez ūsām? … Tātad grunduļi tie nebija.. . Varbūt ūsas pazaudētas? Nē. Tās bija citas zivis. Daudz veiklākas par grunduļiem.

Raibie peldētāji šaudījās ūdenī, ķerdami kukaiņus. Reizēm tie drosmīgi metās atvara vērpetēs, nopeldēja krietnu gabalu un atkal atgriezās rāmajā plūdumā. %

Bunduļacis tik labi peldēt neprata. Putās sakultais ūdens viņu aizrautu līdz. Bet raibajām zivtiņām straume neko nevarēja izdarīt. Kur šie sīkuļ.i ņēma tik daudz spēka?

Paslēpies Bunduļacis brīnījās par zivtiņu veiklību un drosmi. Beidzot ziņkāre guva virsroku.

— Vai jums bailes nav?

— Nē, — atbildēja zivtiņas.

— Straume var aizraut līdzi, — aizrādīja Bunduļacis. — Un ko tad jūs darīsiet?

— No straumes mēs nepavisam nebaidāmies, — mazākās peldētājas lielījās.

Pati lielākā zivtiņa, kas droši vien dzīvē bija daudz pieredzējusi, Bunduļacim paskaidroja:

— Mēs no saviem ikriem izškijamies strautā, gandrīz vai pašā straumē. Jau no pirmajām dienām esam pieraduši pie straujiem ūdeņiem. Un nav jau nemaz tik grūti peldēt pret straumi. Paskaties, kāds mums ķermenis! Slaids. Tādam ir vismazākā pretestība. Līdzīgi šķēpam mēs šķeļam ūdeni, un tas mums viegli aizplūst garām. Ja mums būtu tik plats ķermenis kā tev, tad straumi mēs nepieveiktu. Katra zivs taču piemērojas saviem dzīves apstākļiem. Un tu vēl brīnies, it kā mūs nepazītu!

— Pirmo reizi redzu.

— Kā tu nokļuvi mūsu strautā?

— Liela māka! Sadūšojos un iepeldēju. Es dzīvoju ezerā.. .

Un Bunduļacis sāka stāstīt brīnumainas lietas. Viss gan nebija

patiesība, šo to viņš piegudroja klāt, bet to jau varēja darīt — zivtiņas taču ezeru nepazina. Ja Bunduļacim trūka veiklās peldēšanas mākas, tad vismaz ar stāstīšanu viņš gribēja palepoties.

— Man ezers nepatīk. Milzīgs ūdens plašums un tik daudz zivju! Nezini, ar kuru draudzēties, no kuras baidīties. Laupītāju tur, cik uziet. Neuzmanīsies, tūdaļ nokļūsi līdakas vai asara mutē. Pavisam kas cits — tīrais strauta ūdens un mūsu pašu sabiedrība, — Bundujacim klāstīja lielākā zivtiņa. — Kopā dzīvojam, kopā slēpjamies zem akmeņiem vai pacerēs. Te nav laupītāju un nav arī jābaidās.

— Vai jūs pieņemsiet mani savā .sabiedrībā? Palikšu te pie jums un atpakaļ nepeldēšu.

— Asaris kopā ar mailēm? — zivtiņa šaubījās. — Tur nekas labs neiznāks. Kas nu tā par sabiedrību? Tu esi plēsīga zivs.

— Es neesmu plēsīgs. Tāds pats kā jūsu saime, — Bunduļacis taisnojās.

— Vēlāk tu runāsi citādi, — iebilda zivtiņas korī.

Bunduļacis noskuma. Mailes viņu izraida no savas sabiedrības!

Viss garais ceļojums veltīgs . ..

— Labi, paliec! Bet, ja tu mēģināsi kādu mūsējo noķert, tad sargies!

— Ticiet man! To es nedarīšu…

Bunduļacis vēl bija sīks. Viņā vēl nebija pamodies īstais mednieka instinkts. Vēl viņš nekāroja aprīt mazās zivtiņas. Bet cik ilgi viņu apmierinās viendienīšu kāpuri un tārpiņi, kas dzīvoja strautā? Bunduļacis nenojauta, ka mailes teikušas patiesību, nenojauta, ka reiz pienāks brīdis, kad ar sīkajiem tārpiņiem un kukaiņiem viņam nepietiks un vajadzēs prāvāku kumosu .. .

Bunduļacis palika strautā. Peldēja kopā ar mailēm. Eda kāpurus, ēda tārpiņus un auga lielāks. Apaļgalvi viņš bija pavisam piemirsis.

Gusta

Kādā pēcpusdienā strautā parādījās gumijas zābaki. Virs tiem šaudījās ēna. Savāda, nekad neredzēta ēna. Tas bija zvejnieks. Vīrs turēja rokās smalku tīkliņu un skārda trauku ar caurumotu vāku.

Ieraudzījis zivtiņas, viņš traukā pasmēla ūdeni, nolika to seklumā un izpleta tīkliņu.

Iegremdējis strautā linumu, vīrs to lēnām tuvināja mailu baram, kurā peldēja arī Bunduļacis. Zivtiņas šaudījās uz visām pusēm. Manīgākās ielīda starp akmeņiem un gaidīja, kamēr briesmas pāries.

Kur bēgt? Kur paslepties? Straumē nav glīveņu. Nav elodeju audzes kā ezerā. Slēpņu nav . ..

— Nāc! — aicināja maile un iebēga pacerē.

Tādā šaurumā Bunduļacis nevarēja iespraukties.

Ne jau visas zivtiņas paspēja sabēgt slēpņos. Viltīgais linums ātri cēlās augšup kopā ar . mailēm un Bunduļaci. Veltīgi asarēns pūlējās izķepuroties no tīkliņa.

Zivtiņas nokļuva traukā, kur bija šauri un saspiesti. Kad aizvērās vāks, iestājās tumsa. Pagāja brīdis, un traukā vīrs ielaida jaunu maiļu baru. Zivis berzās cita gar citu, smagi elpoja, lēca, mēģinādamas izkļūt no gūsta, bet tad nomierinājās un kopā ar trauku šūpojās līdzi līganajiem gājēja soļiem.

Negaidot šūpošanās aprima. Vīrs apstājās un trauku ar zivtiņām nolika zemē. Pavēris vāku, viņš apskatīja, ko dara saķertā ēsma.

Tajā brīdī asarēns atradās virspusē, vistuvāk gaismai un, kā viņš domāja, arī brīvībai. Lēciens neizdevās tāds, kā iecerēts, tomēr Bunduļacis pārkūleņoja pāri trauka malai un . . . iekrita ūdenī.

Vai tā bija īstenība? Vai tiešām dzimtā puse?… Apmulsums pārgāja, un Bunduļacis sakustināja spuras.

Viņš atkal bija mājās. Pavisam negaidot, bez ceļojuma grūtībām. Labi, ka izdevās izbēgt no tumšā gūsta. Lai gan strautā bija labi, tomēr ezerā vēl labāk. Strautam krastmalas avoti nesa ūdeni, kas bagāts ar skābekli, bet ezerā bija pavisam cits plašums.

Dzimtais ezers. Smilšu sēkļos gaismas viļņi tvarstīja ēnas. Tvarstīja, bet nekad nenoķēra. Dzimtais ezers ar ūdensaugu slēpņiem, ar savu skaistumu, ar saviem noslēpumiem un daudzveidīgajiem dzīvniekiem. . . Strauts un straumē iepazītās mailes aizmirsās. Žaunu bārkstiņas apskaloja pazīstams ūdens. Tāda smarža bija tikai dzimtajā pusē. Gliveņu audzes, smilšu sēkļi, sanesās paslēpušies akmeņi un piekrastes siltie seklumi. .. Vienā mirklī Bunduļača atmiņā atplaiksnīja nesenie notikumi un labais draugs Apaļgalvis.

Bunduļacis nosolījās projām no ezera vairs neceļot. Tepat taču ir labi, un — pats galvenais — ar viltīgo tīkliņu tādā plašumā, kur tik

daudz slēpņu, viņu neviens nenoķers.

Apaļgalvis saņem perienu

Saticis Bunduļaci, Apaļgalvis priecājas bez gala. Neskaitāmas reizes viņš bija pārmeklējis seklumus, kur draugs parasti mēdza uzkavēties.

Kas Bunduļacim atgadījies? Kur tas pazudis?… Droši vien nelaime. Varbūt Bunduļaci apēdis kāds laupītājs un draugs jau sen vairs nepeld ezera viļņos.

Ja Apaļgalvis prastu raudāt, viņš to noteikti darītu. Cik lielisks draugs bija Bunduļacis! Un nu tā vairs nav . . .

Bunduļacis ieradās pavisam negaidot, tāds pats, kā bijis, sveiks un vesels.

— Bunduļaci! — iesaucās Apaļgalvis. — Vai tas esi tu?

Jā, tas esmu es. Par ko tu brīnies?

— Vai tu esi dzīvs?

— Muļķīgs jautājums! Skaidrs, ka esmu dzīvs. Beigtie ezerā nepeld.

— Nūja, bet tu biji pazudis. Es domāju, ka esi pagalam.

— Pazudis es nebiju. Kamēr tu gulēji, tikmēr devos ceļo|umā, — lepni sacīja Bunduļacis.

— Ceļojumā? Tik ilgi? .. .

Tovakar abi draugi aizpļāpājās. Pat aizmirsa steigties ūdensblusu medībās. Bunduļacis izstāstīja visus piedzīvojumus — par ceļošanu, par strautu, par krāsainajām, drošsirdīgajām mailēm, l>ar gūstu tumšajā traukā. Starp citu, viņš ieminējās, ka tik skaistu zivju kā maiļu šeit, ezerā, neesot.

Ar rožainu gaismu atausa rīts. Tumsa atkāpās un pagaisa kā nebijusi. Vēlās reti miglas vāli. Ezers gulēja rāms kā apsūbējis spogulis, kam vietām nolobījusies sudraba kārtiņa. Vienīgi zivju Iecieni brīdi pa brīdim salauza tā gludo virsmu. Kad viļņu loki izzuda, ezers dziļdomīgi snauda atkal. Cauri miglai kā šķēpi izlauzās saules stari. Iedūrās seklumā. Iedūrās ūdensaugos. Iedūrās dūņu sanesās.

Apaļgalvis un Bunduļacis peldēja mājup no medībām.

— Khe, khe… — Apaļgalvis iekrekšķējās. Viņš bija ieraudzījis kaut ko neparastu.

Uz ūdenī iegrimušas siekstas līgojās pusotra centimetra garš zaļgans stiebriņš ar divreiz garākiem tausteklīšiem. Tie atradās visapkārt stobriņa galam un atgādināja smalku, matainu pušķi.

— Brīnums! Kā mēs agrāk tādu augu nemanījām! — platām acīm skatīdamies, teica Apaļgalvis.

— Iespējams, ka pamanījām, bet nepievērsām uzmanību, — gudri iebilda Bunduļacis.

Savādais augs līgojās, kā līgojies. Odens kustināja garos, diegveidigos taustekļus. Garām asarēniem peldēja ūdensblusa.

Apaļgalvis pa paradumam grasījās to saķert, bet šoreiz tas neizdevās.

— Aizmuka, — sūkstījās Apaļgalvis.

— Vai redzi? — iesaucās Bunduļacis. — Vai redzi?!

Taustekļi sašūpojās, un ūdensblusa pielipa pie tiem. Pēc brīža tie atkal sakustējās un noliecās ar visu ūdensblusu līdz stobriņa galam. Medījums pazuda stobriņa mutē kā nebijis.

— Cik gudri izdomāts! — sprieda Bunduļacis un kopā ar Apaļgalvi piepeldēja tuvāk dīvainajam augam.

Tievie taustekļi vijās dažādos virzienos. Acīm redzami ūdens straumes tos nekustināja. Daži no tiem savilkās īsāki un resnāki, bet pēc tam atkal auga garumā un ieguva iepriekšējos apveidus. Tātad ūdens taustekļu kustības nenoteica.

Tas bija pavisam nesaprotami. Vēl jo vairāk tādiem maziem, nepiedzīvojušiem asarēniem kā Apaļgalvis un Bunduļacis. Abi skatījās pavērtām mutēm.

— Vai, vai, vai! — pēkšņi iebrēcās Apaļgalvis. — Vai! Palīgā! … Ko es esmu izdarījis? — viņš vaimanāja. — Palīgā! Kādēļ mani per? Kādēļ? . . .

— Ha-ha-ha! — nerātni smējās stobriņš. — Tas nebija nekāds pēriens.

— Bet man sāpēja.

— Es tevi brīdināju.

— Kāpēc? — Asarēns vēl joprojām nevarēja nomierināties.

— Nenāc man pārāk tuvu! Manos taustekļos atrodas dzeļšūnas. Tās iestiprinātas pavediena galā. Kad tu pieskāries tausteklim, pavediens atritinājās un dzeļšūna tev iedzēla, — paskaidroja stobriņš.

— Es neko ļaunu negribēju, — sacīja Apaļgalvis. — Goda vārds, negribēju.

— Iespējams, — atteica stobriņš. — Iespējams. Bet dzīvē jābūt uzmanīgam. Arī tev. Nebiji uzmanīgs, saņēmi dzēlienu. Ūdenī par neuzmanību var vēl dārgāk samaksāt.

Garām peldēja sīciņa zivtiņa. Taustekļi izmeta pavedienus ar dzeļšūnām.

Brīnums! Zivtiņa tālāk vairs nepeldēja. Sastinga uz vietas. Spuras notrīsēja un pārstāja kustēties.

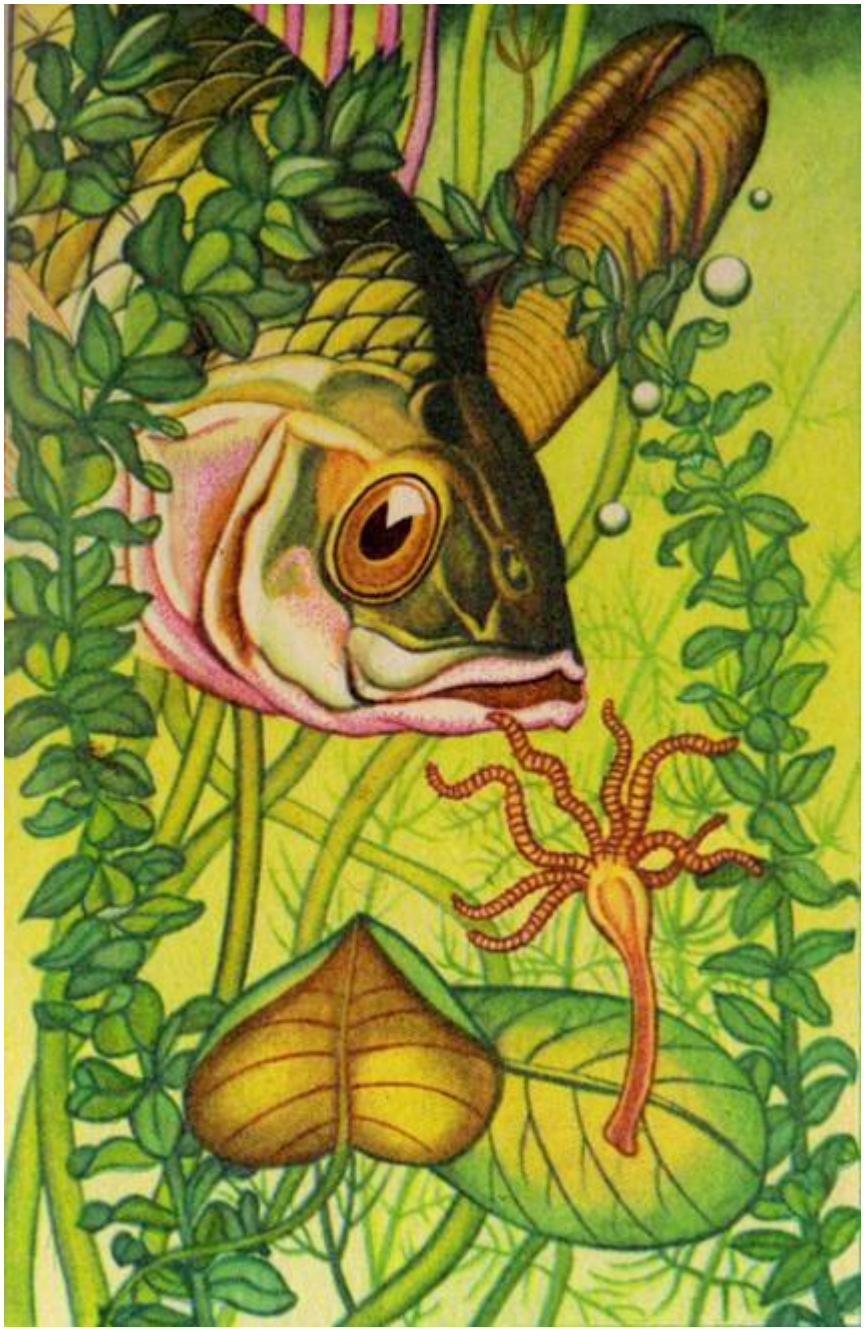

— Ahā! Tagad es saprotu, — novilka Bunduļacis. — Taustekļi tev noder barības satveršanai.

— Tas tiesa. Taustekļu dzeļšūnās ir indīgs šķidrums, kas paralizē dzīvnieciņus.

— Vai ari mani? — šausmās iesaucās Apaļgalvis.

Briesmas! Viņš nevarēs kustēties. Nomirs badā un aizies bojā. Stāvot uz vietas, ūdensblusu noķert nevar. Un taustekļu viņam nav.. .

Apaļgalvim jau šķita, ka sadzeltā vieta kļūst stīva un nejūtīga.

— Neuztraucies! Tu esi liels. Pret. tevi un citām zivīm es ar dzeļšūnām aizsargājos. Nevienam taču nepatīk sāpes. Un tādēļ zivis no manis izvairās.

— Paldies par paskaidrojumu, — sacīja Bunduļacis. — Bet esi tik laipns un pasaki, kā tevi sauc! Mums patīk iepazīties ar interesantiem augiem.

— Kā tu teici? — uztraucās stobriņš. — Es neesmu nekāds augs.

— Kas tad?

— Dzīvnieks. Līdzīgs jums.

— Līdzīgs mums? Dzīvnieki peld, bet tu visu laiku tupi uz vietas.

— Man ir sēdošs dzīvesveids. Taču, ja vēlos, varu soļot. Visi ūdens iedzīvotāji mani pazīst. Esmu hidra — daudzšūnu dzīvnieks. Kad satiksimies nākamo reizi, mani par augu nedēvējiet! Citādi apvainošos.

Pēc tam kad zivju mazuli., bija pazudis hidras ķermenī, tā kļuva īsāka un resnāka, līdzīga vēderainai krūzītei.

— Tagad es pāriešu uz citu vietu, — sacīja hidra.

Viņa noliecās ar taustekļiem līdz smiltīm, atrāvās no siekstas un, apmetuši pusloku, novietojās pāris centimetru tālāk.

— Vai redzējāt? — hidra lepni jautāja.

— Tava soļošana ir ļoti lēna, — attapušies no izbrīna, iebilda asarēni.

— Bet kur gan man jāsteidzas? Ūdensblusas un zivtiņas piepeld klāt. Kad apnīk vienā vietā, tad pārceļoju uz otru. Lēnām, bez steigas.

— Uz redzēšanos! Mēs vēl tiksimies.

— Tikai citu reizi uzmanigāk! Lˆi neiznāk negaidīts pēriens kā šodien!

Asarēni ar astītēm pamāja hidrai atvadas.

— Laimīgu ceļošanu uz jauno dzīvesvietu!

Zaļa torpēda

— Ja mums būtu tāds šaujamais kā hidrai! — fantazēja Apaļgalvis.' — Vislielākās ūdensblusas noķertu kā nieku. O! Tā gan būtu laime. .. Paklausies, — vai mēs tādu šaujamo nevarētu paši sameistarot?

— Apaļgalvi,. Apaļgalvi, tev tikai ēšana vien rūp!

— Nūja! Tas jau ir pats galvenais. Ja vēders pilns, tad ir labi.

Apaļgalvis vēl būtu runājis par ēšanu, bet seklumā iešāvās

savāds zaļgans, torpēdai lidzigs dzīvnieks ar lielām, apaļām acīm un garu, plakanu purnu.

Kad asarēni ieraudzīja asinskārās acis, viņus pārņēma bailes.

— Jābēg! Jābēg!

Taču aste un spuras bija kā noburtas. Apaļgalvis un Bunduļacis grozījās uz vietas un nespēja papeldēt uz priekšu. Zaļā dzīvnieka acis alkatīgi vēroja apkārtni. Tāds skatiens varēja būt vienīgi laupītājam. Asarēni nenojauta, ka ūdens ceļos satikušies ar lielāko plēsēju ezerā.

Lāsumotās laupītāja spuras aizturētā spēkā trīcēja. Platā aste viegli šūpojās.

Pēkšņi tā sakustējās. Noviļņoja ūdens, un neticamā ātrumā zaļā tprpēda šāvās uz priekšu. Garām glīvenēm. Garām asarēniem. Pie ēlodejām uzvirpuļoja dūņu mākonītis. Kaulainais purns satvēra prāvas sudrabotas raudas viduci kā spēcīgās knaiblēs. Rauda pat nepakustējās. -

Tālāk nekas nenotika. Labu brīdi torpēda stāvēja un kustināja spuras. Rauda atradās laupītājam šķērsām mutē.

Un tad… Purns pavērās. Plēsonis laupījumu palaida vaļā.

— Kas tagad būs? — Apaļgalvis grozīja acis.

Taču pēc pavisam īsa brītiņa raudas galva jau atradās plēsoņas mutē. Zaļā torpēda — līdaka paplēta žaunas, un raudas vairs nebija.

Pagriezusies lielā zivs iepeldēja ūdenszāļu biezoknī.

Viss, ko asarēni redzēja, norisinājās desmit, piecpadsmit sekundēs, bet viņiem šis laiks šķita kā vesela mūžība. Abus draugus pārsteidza tas, ka līdaka laupījumu sākumā bija satvērusi ķermeņa vidusdaļā, pēc tam to palaidusi vaļā un tad norijusi ar galvu pa priekšu.

Brīdis pagāja pārdomās, tad Bunduļacis ieminējās:

— Brrr, līdaka tomēr ir briesmīga.

— Kaut mēs tā prastu peldēt! Vai tu redzēji, kā viņa noķēra raudu? Un vēl tik lielu! Tāpēc mēs līdakai nebijām vajadzīgi. Tāds puskumosiņš vien iznāktu.

—■ No līdakas jāuzmanās, — sacīja Bunduļacis. — Citādi negribot nokļūsim tās platajā mutē.

— Paklausies! — Apaļgalvim bija savas domas. — Derētu noķert kādu ūdensblusu. Skatoties arī man sagribējās ēst.

Bunduļacis neatbildēja. Ko lai saka draugam, kuram tikai ēšana vien prātā? Un viņš peldēja tālāk sasilušajos, dzidrajos ūdens plašumos.

Asarēni atrod sudraba zvanu

Teiksmainā seklā piekraste stiepās tālu, tālu. Lēpes kā akrobāti balansēja uz garām, ādainām kājām, izpletušas ezera viļņos platas, zaļas lapas. Starp tām līgojās dzelteni ziedi, ko sargāja biezas, zaļas kauslapas

Citādi izskatījās meldri. Saliduši ciešā barā un izbāzuši virs ūdens asos pīķus, tie neapnikuši cits citam stāstīja visneticamākos piedzīvojumus. Ja vējš saviļņoja ezeru, meldri čukstēja skaļāk. Lapu tiem nebija. Ass pīķis un vairāk nekas. Vai nav savādi — augs bez lapām? Ja Bunduļacim un Apaļgalvim nebūtu spuru, viņi peldēt nevarētu. Bet meldri, gudrinieki, aug bez lapām!

Atšķirībā no meldriem ežgalvītes dzīvoja vientuļi. Izlīdušas no ūdens un saulē izplaucējušas zaļus, spurainus ziedus, kas izskatījās kā eži, tās labpatikā gremdēja savus kātus dūņās.

Dažādo ūdensaugu pētīšana negaidot izbeidzās. Starp diviem ziedošiem puķumeldriem karājās sudrabots maiss. Ja ielūkojās vērīgāk, tas atgādināja zvanu.

— Es kaut ko atradu! — iesaucās Apaļgalvis. — Tas noteikti ir sudrabs. Droši vien raudas nāk pie tā un krāso spožākus savus sānus.

— Bet kā tad te ezerā varēja rasties sudrabs?

— Ja mēs uz visiem jautājumiem prastu atbildēt, noslēpumu nebūtu.

Pēkšņi no sudrabotā zvana izspruka apaļš priekšmets pelēcīgā krāsā. Noburbuļoja ūdens, un priekšmets pazuda virs ūdens.

— Nu, te jau ir vairāki noslēpumi.

— Apskatīsim zvanu! — ierosināja Bunduļacis.

— Vai es atkal nedabūšu pērienu? Kā toreiz no hidras…

Te uzreiz Apaļgalvis apklusa — no ezera virsas līdz sudraba

zvanam noslīdēja spīdīgs piliens.

Diezin vai tas bija piliens? Nevienam pilienam nav redzētas astoņas kājas!

— Apbrīnojami, — čukstēja Apalgalvis. — Piepeldēsim tuvāk un paslēpsimies! Man gribas apskatīties, kas tas par pilienu un kas tas par zvanu.

Draugi noslēpās biezajās raglapēs. No šejienes zvanu varēja redzēt kā uz delnas.

Ilgi nekas nenotika. Apaļgalvja iedomātie noslēpumi pamazām izgaisa. Zvans kā jau zvans un vairāk nekā.

Beidzot no zvana atkal izšāvās pelēcīgs radījums ar gaišākiem plankumiem. Savēcinājis garās kājas, tas uznira līdz ezera virsai. Varbūt vēl tālāk. To asarēni neredzēja.

Pēc brīža parādījās kustīgs sudrabains piliens un tūdaļ palīda zem zvana. Vai tas bija tas pats, kas uzpeldēja augšā? Kā tik ātri pelēkais spēja pārvērsties sudrabotā? Te tomēr bija kāds noslēpums, ko vajadzēja noskaidrot.

Kad pelēkais atkal devās ceļā, asarēni saņēma drosmi un izlīda no slēpņa.

— Apstājies! — Bunduļacis uzsauca pilienam. — Kādēļ tu visu laiku šaudies pa ūdeni?

— Es strādāju, — atbildēja piliens. — Un ko tev vajag?

— Gribēju ar tevi aprunāties. Kā tu tik ātri pārkrāsojies? Kad peldi augšup, tad esi pelēks, bet lejup atgriezies sudrabots. Es to nespēju saprast.

— Pavisam vienkārši. Mani pārkrāso gaiss.

— Kas tas gaiss ir? — jautāja Apaļgalvis. — Vai kāds dzīvnieks?

— Dzīvnieks? — Piliens ilgi domāja — viņš taču neprata izskaidrot, kas ir gaiss. — Dzīvnieks tas nav. Gaiss atrodas virs ezera. Tur visur ir gaiss, tāpat kā pie mums ūdens.

— Vai tas nav gaisa ezers? — nerimās Apaļgalvis.

— Varbūt, — atbildēja piliens, — varbūt tas ir gaisa ezers. Es īsti nezinu. Kad izlienu no ezera un apsēžos uz ūdens, tad gaiss saplūst starp mana ķermeņa matiņiem. Atpakaļceļā mani apņem gaisa kartiņa, un tādēļ es izskatos sudrabots. Patiesība nekāda pārkrāsošanās nenotiek. Pēc tam iepeldu savā dzīvokli, nokratu gaisu un atkal dodos pēc tā.

— Kāpēc tev gaiss vajadzigs? — painteresējās Bunduļacis.

— Elpošanai.

— Kā tad tā? Mēs elpojam ūdeni, bet tev gaisa savajadzējies. ..

— Tāda ir mana daba. Dzīvoju ūdenī, bet elpoju gaisu.

— Vai tev mamma mācīja tik skaistu māju celt? — prasīja Apaļgalvis.

— Mamma? Es viņu nemaz neesmu redzējis! Kad līdzīgā zvanā

izšķllos no oliņas, devos izpētīt apkārtni. Toreiz es nemaz mammu nesatiku. Dzīvot vajadzēja, tādēļ -noaudu tīkla mājokli, kurā sanesu gaisu, izveidojās zvans, kādu tu pašreiz redzi. Ielīdu tajā un sāku dzīvot savu dzīvi.

— Apbrīnojami! — teica Apaļgalvis. — Kā bez paskaidrošanas var iemācīties tik smalku darbu?

— Nav ko brīnīties! Vai tev kāds peldēt mācīja? Un barību sameklēt? To asari iemācās paši.

Odenszirneklis neprata paskaidrot, ka māka būvēt sev mājokli ir iedzimta. Bet, ja ari prastu, diezin vai asarēni kaut ko apjēgtu.

—i, Vai tas nav savādi? Udenszirneklis, tāpat kā mēs, nekad nav redzējis savu mammu. Mēģināsim savējo sameklēt! — drosmīgi ierosināja Bunduļacis.

— Būtu gan jauki, ja atrastu mammu! — priecājās Apaļgalvis.

Bailēm lielas acis

Nosārtušie pīlādžu ķekari iezvanīja rudeni ar vēsiem, miglainiem rītiem un pēdējām siltajām atvasaras dienām. Bunduļacim un Apaļgalvim nebija ne jausmas par rudeni un ziemas aukstumu.

Pa vasaru viņi bija apguvuši daudz jaunu iemaņu. Ūdensblusas — tā šķita sika barība. Ar sānpeldēm varēja vieglāk apmierināt izsalkumu.

Pavisam nejauši asarēni atrada nelielus, sarkanus kāpurus, kas dzivoja dūņās pie ūdensaugu saknēm. Ja izdevās tos sameklēt, abi tā pieēdās, ka par medībām vairs nedomāja. Sarkanie trīsuļodu kāpuri bija garšīgi. Un tas bija pats galvenais. Pēc lietus strauts ezerā vienmēr ienesa apdullinātus kukaiņus, un asarēniem tos nebija grūti noķert.

Sarijušies trlsuļodu kāpurus, Bunduļacis un Apaļgalvis sāka seklumā draiskoties. Ķerstīja viens otru un baidīja mazās raudiņas. Kad tās bija paslēpušās, asarēni ieraudzīja pavisam savādu zaļgandzeltenu dzīvnieku. Tas sēdēja uz lēpju lapas un drūmi skatījās uz asarēniem. No tālienes dzīvnieks izskatījās pavisam kropls, it kā sagriezies šķībā spirālē. Pašā virspusē tam rēgojās neliels puns, bet apakšpusē — bālgans, plats izaugums. Ērms kas ērms.

— Kāpēc viņš uz mums glūn? — pēc krietna klusuma brīža ierunājās Bunduļacis.

— Izliekas miermīlīgs, bet pamēģini piepeldēt klāt! Nezin kas tad notiks! — Apaļgalvis bailīgi noteica.

— Kas tev liek klāt peldēt?

Sajā bridi dzīvnieks pastiepa galvu, bet pats palika sēžot.

— Iespējams, viņš aicina ciemos, — sacīja Bunduļacis.

— Es nu gan neiešu. Man bail, — pavisam noteikti pateica Apaļgalvis. Lai Bunduļacis. viņu nemaz nemēģina pierunāt! Ja vēlas, lai iet pats! Drūmais dzīvnieks viņu nemaz neinteresēja.

Pētīdams apkārtni, ērms paspēra soli uz priekšu un atkal pastiepa galvu. Kļuva pavisam neomulīgi.

— Man bail, — vēlreiz sacīja Apaļgalvis. — Peldēsim projām!

Bunduļacis neko neiebilda. 2ēl skaistā, saules apmirdzētā laukumiņa! Taču nepazīstamais dzīvnieks bija aizdomīgs. Neviens nevarēja pateikt, kas tam prātā. Pareizāk pie laika pazust.

Un asarēni, cik ātri vien spēdami, peldēja projām.

Viņi nezināja, ka dzemdētājgliemezis ir miermīlīgs ezera iedzīvotājs. Ar savām mazajām actiņām tas priekšmetus redzēja tikai tuvumā un krāsas nemaz neatšķīra. Sēdēdams uz lēpju lapas, šis gliemezis asarēnus nemaz nevarēja saskatīt, un nodarīt zivtiņām ko ļaunu tam nepavisam nebija prātā.

Spurainais čapotajs

— Cik tālu mēs bēgsim, ja neviens pakaļ nedzenas? — iejautājās Apalgalvis.

Patiešām, ja viņus neviens nemēģina noķert, tad tālāk nebija vērts peldēt.

Abi draugi apstājās un saskatījās.

Krietns gabals nopeldēts. Te zaļoja citi augi un pletās saules apspīdēti smilšu laukumiņi. Zaļgandzeltenos dzīvnieciņus nekur nemanīja, un satraukums pavisam aprima.

— Vai zini, — kaut ko tādu es redzu pirmo reizi! — iesaucās Bunduļacis.

— Ko? — Apaļgalvis piepeldēja pie drauga.

— Tur to .. . — Bunduļacis pamāja uz spurainu zariņu sēklī.

— Nesaprotu, par ko tu brīnies. Parasts elodejas gabaliņš.

— Ja tā būtu elodeja, tad es nebrīnītos.

— Kas tad? Elodeja kas elodeja un vēl ar zaļām lapiņām.

— Saproti, Apaļgalvi, tas ir kas neparasts! Vai tu esi redzējis elodeju rāpojam?

— Nē-ē-ē, — novilka Apaļgalvis.

— Tad paskaties!

Bunduļacim bija taisnība. Zariņš čāpoja pa smiltīm. Nosoļoja gabalu, atpūtās un soļoja tālāk.

— Varbūt straume vainīga? — domīgi murmināja Bunduļacis. — Bet kas nu ezerā par straumi! Nav tā kā strautā. Nē, nē, straume nav vainīga.

Zariņš turpināja savu ceļojumu.

— Uz kurieni tas varētu iet? — Apaļgalvis prātoja.

Kas to zina! Elodejas parasti aug vienā vietā un nemēdz apkārt staigāt.

— Šī, iespējams, ir savādāka.

— Piepeldēsim klat un papētīsim čāpotāju!

— Vai tāds mazulis arī nevar būt bīstams? — Apaļgalvis pret katru, ko viņš nepazina, izturējās ar ievērojamu bijību.

— Peldam! — Bunduļacis drosmīgi iesaucās, gribēdams izkliedēt Apaļgalvja šaubas.

Kad asari nokļuva pie neizprotamā zariņa, tas apstājās un vairs nekustējās. Stāvēja uz vietas, izpletis zaļganās, it kā apsubējušās lapiņas.

— Tu vienkārši esi pārskatījies, — ieminējās Apaļgalvis.

— Ne, pārskatīties es nemēdzu. Pagaidi! Man šķiet, kaut kas •notiks.

Tomēr nekas nenotika.

— Cik ilgi tā stāvēsim? — neapmierināts pukojās Apaļgalvis. Viņš grasījās Bunduļacim sacīt kaut ko asāku, bet nekas nenāca prātā.

Pēkšņi mazais zariņš pagrozījās, pašļūca uz sāniem un sāka rāpot.

— Vai redzi? — iesaucās Bunduļacis.

Ko lai Apalgalvis iebilst? Neko. .. Elodeja soļoja. Pats brīnumainākais — vienā elodejas gabaliņa galā kustējās mazas, brūnas kājiņas . . .

Te kaut kas nebija kārtībā. Elodejai kājas asari nekad netika

manījuši. Kājas taču ir tikai dzīvniekiem. Varbūt elodeja nemaz nav augs? Diezin vai. . . Abi draugi elodejas labi pazina un ne vienu reizi vien bija slēpušies to biezajos džungļos. Ja čāpotājs nebija augs, tad tam jābūt dzīvniekam. Nu kā tad, tas bija dzīvnieks! Tik daudz mazie asarēni spēja apjaust.

Bunduļacis saņēma drosmi un nepazīstamajam piegrūda purnu.

Zvikt! Brūnās kājiņas pazuda starp lapiņām.

Asari sarosījās — viena dzīvnieka bēgšanā otrs parasti redz savu uzvaru. Tātad viņi ir stiprāki, tādi, kas bailīgo var pieveikt.

Un abi sāka grūstīt un spaidīt zariņu, kamēr starp lapiņam parādījās dzeltenīgs kāpurs.

Caps! Apaļgalvis to satvēra un norija. Bunduļacis ar nožēlu pavērās draugā.

— Rīma! Kas tad tā dara? Ar kāpuru vispirms vajadzēja iepazīties.

— Kāds no tā labums! Vai nav vienalga, kā to sauc? Pats labākais, ja vēders pilns.

Ar Apaļgalvi nebija vērts strīdēties. Iespējams, draugam taisnība. Neapēdīs kāpuru viņi, apēdīs to kāds cits.

Tā asarēni uzzināja, ka mājiņās, kas būvētas no augu lapiņām, sīkiem zariņiem un smilšu graudiņiem, dzīvo dzeltenīgs kāpurs.

Tuvāka iepazīšanās ar pašu būvētāju neiznāca. Asarēni neuzzināja, ka mājiņā dzīvo tauriņam lidzīga kukaiņa — makstenes kāpurs. Bet tam arī nebūtu nekādas nozīmes, jo pieaugusī makstene mājoja ārpus ezera un diezin vai asarēni savā dzīvē to kādreiz sastaptu.

Pārkrāsotā līdaka

Rīts atausa pelēcīgs.

Caurspīdīgās mākoņu plēnes aizplīvuroja sārto saules bumbu. Rāmajā ezera virsā izplūda apaļi loki. Lēca zivis un ķēra pamodušos kukaiņus.

Asariem diena iesākās agri. Tikko atspīdēja saule, viņi izpeldēja no naktsguļas slēpņa, atstāja krastmalu un devās papētīt, kas notiek aiz biezā sīklapaino elodeju paklāja. Tur vēl nekāds lielais dziļums nebija. Gandrīz nemanāms ūdens plūdums viegli šūpoja glīveņu vārpas. Aiz elodejām reizēm bija patīkamāk nekā piekrastes rāmajos, sasilušajos ūdeņos.

Mieru iztraucēja slaida zivs, kas negaidot parādījās netālu no ūdenszālēm. Zilganās spuras tai trīcēja, ķermenis šķita aizturēta spēka pārpilns. Acis vērīgi pētīja apkārtni.

— Līdaka! — iesaucās Apaļgalvis un iešmauca glīveņu džungļos.

Daudz nedomādams, Bunduļacis sekoja draugam. Nu abi bija

drošībā un sāka vērot lielās zivs izdarības. Gandrīz nemanāmi tā slīdēja gar elodejām. Uz vienu, tad uz otru pusi. īstu līdakas straujumu gan tai nemanīja. Peldējums bija rāmāks un mierīgāks.

— Tu teici, ka tā esot līdaka, — sacīja Bunduļacis. — Liekas, esi pārskatījies. Kopš kura laika līdakai uzradusies zilganmelna mugura un iezilgani sāni?

— Bet tā ir tikpat slaida kā līdaka, — taisnojās Apaļgalvis.

— Slaidums paliek slaidums. Nav līdakas krāsas, un ar to pietiek.

— Bet ja nu līdaka pārkrāsojusies? Tāpat vien, lai citi to nepazītu. Man šķiet, tā tai vieglāk kaut ko nomedīt.

— Zivis nekad nepārkrāsojas. Tas nav iespējams. Ja mums būtu līdakas zaļā krāsa, vai tad mēs pārvērstos par līdaku? Nekā. Mums nebūtu līdakas rakstura. Ari zaļi mēs paliktu tikai asari. Saproti, tikai āsari!

— To tu pateici visai pārliecinoši, — atbildēja Apaļgalvis. — Ja tā nav pārkrāsojusies līdaka, kas tad?

— Kāda nepazīstama zivs… Atceries — līdakas purns ir izstiepts, ar lielu muti, bet šai zivij tas ir apaļāks un augšējā lūpa īsāka par apakšējo. Nē, tā nav līdaka. Nekādas līdzības.

Bunduļacim taisnība — ne jau katru lielāku zivi tūdaļ var dēvēt par līdaku.

Ezera pasaule asarēniem vēl bija gluži sveša. Katra diena atnesa ko jaunu un bagātināja iemaņas.

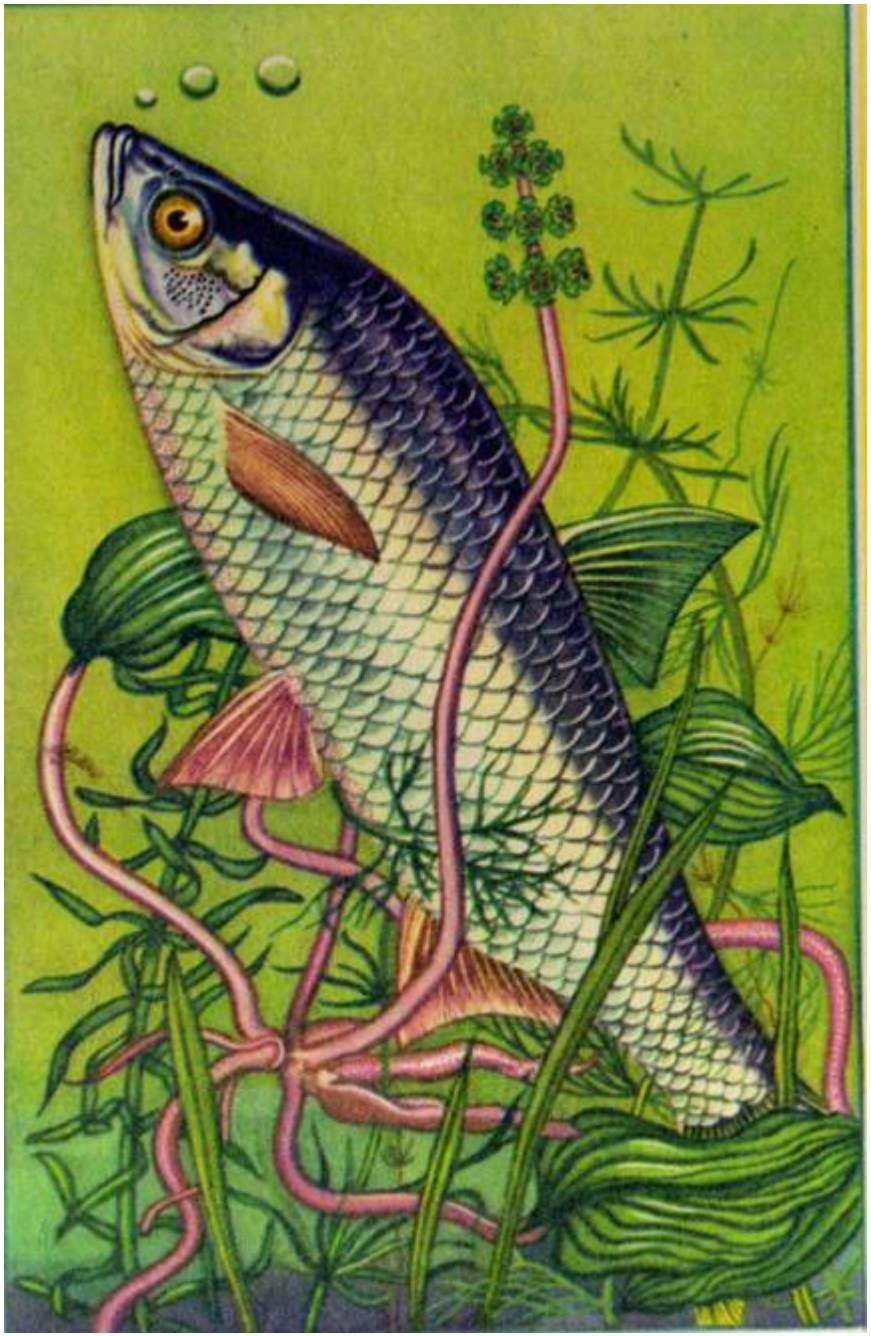

Slaidā, gaišā zivs negaidīti strauji metās uz priekšu un pie ūdenszāļu pudura tikpat negaidīti noķēra raudiņu.

Tas bija pavisam savādi. Bunduļača iebildumi sāka izraisīt šaubas. Slaidā zivs ar līdakai raksturigu iemaņu bija noķērusi dzīvu zivtiņu! Tā tomēr bija līdaka, tikai savādāka.

— Nu, ko tu tagad teiksi? — nočāpstināja Apaļgalvis. — Kas vēl

tik veikli prot noķert zivtiņu, ja ne līdaka?

— Tur tev taisnība, bet līdaka tā tomēr nav.

— Kas tad? — Apajgalvis nelikās mierā.

— Kādēļ tu prasi? Pats zini, ka nevaru tev atbildēt, — sirdīdamies sacīja Bunduļacis.

— Par ko jūs strīdaties? — No zālēm purnu ar gaļīgajām lūpām izbāza līnis.

— Par to savādo zivi… — ieraudzījis līni, atbildēja Apaļgalvis.

— Kāpēc tu saki — savādo? Es neko savādu šai zivī nesaskatu.

— Mans draugs grib iestāstīt, ka tā esot pārkrāsota līdaka, — sarunā iejaucās Bunduļacis.

— Kas tad tās par muļķībām! Ar līdaku tai nav nekāda sakara, — skaidroja līnis.

— Kā tad nav? Viņa tikpat ātri kā lidaka ķer mazās zivtiņas, — Apaļgalvis nenocietās izklāstīt savus novērojumus.

— Kas tur ko brīnīties! Tāds ir salates raksturs. Kamēr tā vēl maziņa, tikmēr barojas tāpat kā jūs. Pieaugusi salate līdzīgi līdakai ķer arī mazās zivtiņas un ūdenskukaiņus. Cik es salati pazīstu, tā vienmēr bijusi veikla un ātra peldētāja.

— Ahā! — novilka Bunduļacis un pievērsās Apaļgalvim. — Kur tagad paliek tava pārkrāsotā līdaka? Līdakas vietā pavisam cita zivs — salate. Redzi nu, kā iznāk ar nezināšanu!

— Nav nekāds brīnums, ka jūs nepazināt salati. Mūsu ezerā tā ir diezgan reta zivs. Salatēm vairāk patīk straujas, akmeņainas upes, mazāk ezeri.

— Paldies! — Asarēni atvadījās no līņa un iepeldēja glīvenēs, kur tie parasti kaut ko meklēja brokastu tiesai.

Pretī ziemai

Visu vasaras nogali asarēni pavadīja seklajā piekrastē, kur ūdenszāļu audzes mainijās ar smilšainiem seklumiem. Tālāk pletās noslēpumaini dziļumi. Tos abi draugi baidījās izpētīt.

Dienas saruka īsākas, naktis pastiepās garākas. Saule arvien biežāk slēpās pelēkos mākoņos. Reizēm pāri ezeram brāzās auksti vēji un lietus šaltis. Līdz ūdens virsai Bunduļacis un Apalgalvis uznira retāk. Ja lietus kapāja ezera līmeni, tad tur nebija ko meklēt. Tādās reizēs asarēni ielīda zāļu slēpņos, noķēra kādu kāpuru un slinkoja.

Odens atdzisa arvien vairāk. Kur pazuda tīkamais siltums? Kur kavējās saule? Jautājumi bez atbildēm. Kā lai atbild uz to, kas pašiem nav zināms?

Netālu no strauta, kur iedobē biezā kārtā krājās dūņas un ūdens sanesas, Apaļgalvis ieraudzīja kādu zivi.

— Mūsu paziņa līnis.

Zivs rīkojās pavisam savādi. Rakās tumši zaļajā, biezajā elodeju audzē un visapkārt šķaidīja melnas dulķes. Ta parasti barību nemeklē. Bet zivis bez iemesla neko nedara. Tāpat arī līnis.

— Kas tam elodejās pazudis? — brīnījās Apalgalvis.

— Nav ne jausmas, — noteica Bunduļacis.

Asarēni brīdi vēroja zivi, bet neko jaunu nepamanīja. Līnis rakās joprojām ar tādu pašu neatlaidību un centību kā sākumā.

— Aizpeldēsim un uzprasīsim, ko viņš dūņās meklē! — ierunājās Apalgalvis. — Sveiks, līni! — viņš uzsauca jau pa gabalu.

Zivs no mutes izgrūda duļķu mākoni un atskatījās.

— Kas te klaigā? Ko jūs gribat? Es nekāds līnis neesmu.

Asarēni izbrīnā saskatījās.

— Kā? Bet līņiem ir tāda krāsa kā tev. Dzeltenīga, — sacīja Apaļgalvis, labi atcerēdamies līni no pēdējās tikšanās reizes.

— Kā jau teicu, neesmu tas, ko meklējat.

— Kas tad tu esi? — nelikās mierā Apaļgalvis.

Bunduļacis klausījās abu sarunā un neko nesacīja.

— Karūsa. Ievērojiet — līņi nav tik dzelteni kā es. Un zvīņas tiem nav tik lielas kā man. Augums man mazāks un platāks. Līņa krāsai ir piejaukts zaļais tonis, bet man ne.

— Var jau būt, — pie sevis norūca Apaļgalvis. — Ko tu dari? — viņš nemitējās izjautāt karūsu. — Vai barību meklē?

— Nē. Es gatavoju ziemas māju.

— Kas tas ir — ziema? Varbūt kas garšīgs?

— Ziema ir tad, kad paliek auksti, — skaidroja karūsa.

— Auksti? — pārjautāja Apaļgalvis. — Vai tad saule vairs nesildīs, vairs nespīdēs?

— Spīdēs gan, — atbildēja karūsa. — Vai sildīs, — to es īsti nezinu. Ziema ir aukstākais gadalaiks. Gan paši to pieredzēsiet.

— Vai tavai mājai vajadzīga bedre?

— Kāpēc bedre? Ierakšos dūņās, tur ziemā būs silta guļa.

— Vai man ari jātaisa māja? — turpināja Apaļgalvis. — Un jāierokas dūņās tāpat kā tev? Dūņas man nepatīk. Tās tik slikti ož.

Turklāt vēl ir melnas un netīras. Tad jau labāk ierakties sēkļa smiltis, pa kurām pastaigājas raibie grunduļi. Nemaz nezinu, kā lai sagaidu ziemu.. . Mana mamma kaut kur pazudusi, un nav, kam padomu prasīt.

— Asari dūņās nerokas, — sacīja karūsa.

— Kādēļ tad tu tā dari? — labu bridi klusējis, ierunājās ari Bunduļacis.

— Katram savas īpašības. Un sava dzīvesvieta. Es pa ziemu guļu dūņu gultā, asari ne.

— Un līņi?

— Līņi arī guļ.

— Bet līdakas?

— Līdakas ūdeņos šaudās, kā šaudījušās, — atbildēja karūsa. — Neesmu manījusi, ka tās meklētu vietu ziemas guļai.

— Ahā! — sacīja Bunduļacis. — Paldies par padomu! Vai tu neesi mūsu mammu redzējusi?

— To es nevaru apgalvot. Laikam ne. .. — Un karūsa atsāka pārtraukto darbu.

Apaļgalvis un Bunduļacis dodas ciemos

— Šodien iesim ciemos! — ierosināja Bunduļacis.

— Kāpēc?

Apaļgalvja jautājums bija negaidīts.

— Vai tev nepatīk ciemoties?

— Papriekš pasaki, pie kā mēs ciemosimies!

— Sēklī, pie raibajiem grunduļiem. Jau sen esmu apsolījis pie viņiem aizpeldēt. Taču nekad neiznāk laika.

— Pie grunduļiem? Tīri jauki… — novilka Apaļgalvis. — Tad jau tikai jātaisās ceļā.

Draugi iepeldēja seklumā.

Vai, kā te izskatījās! Kur palikuši krāšņie augi? Kāds neredzams spēks tos bija noliecis pie zemes. Patiesībā nevis spēks, bet vēsais ūdens. Pārstājuši stiepties garumā, augi sāka trūdēt. Sagumušie kalmju lapu zobeni vairs nebija zaļi, bet brūngani. Glīvenēm atlupušās lapas sakritušas dūņās un staltais augums sakumpis nīkuļoja. Pāri smilšainajiem laukumiņiem pārvilkusies zaļgana, netīri gļotaina plēve. Arī tā trūdēja un nelāgi dvakoja. Nemanīja ežgalvītes un ūdensgundegas, kas vasarā bija ziedējušas dzelteniem ziediņiem. Vienīgi elodejas spīdināja zaļganās lapiņas, bet arī tās nebija tik košas kā agrāk.

Ceļā asarēni gandrīz nevienu nesatika. Nebija kā vasarā, kad gaišajos laukumiņos starp augiem pulcējās daudz dažādu zivju. Zivis un citi dzīvnieki diezin kur pazuduši, noslēpušies. Laikam tie visi sajuta tuvojamies auksto ziemu.

Sēklis, kurā parasti spēlējās grunduļi, bija kluss un atstāts. Mazas,

raibās zivtiņas neredzēja. Pat gliemeņu, kas vilka līkloču līnijas un atpūtās smiltīs, nebija.

— Kur grunduļi? — vaicāja Apaļgalvis.

— Nezinu, — atteica Bunduļacis.

— Vai tā kāds ciemiņus gaida?

— Mēs laikam esam nokavējušies, — bēdīgi sacīja Bunduļacis.

Nodzeltējušie meldri čaukstināja brūnās, sakaltušās ziedkopas.

No sekluma plūda vēsuma elpa.

Grunduļi bija vasaras mājvietu atstājuši un noslēpušies ziemas mītnēs. Tātad ciemošanās iecerēta par vēlu . ..

Tukšajā sēklī nebija ko darīt. Neviens ciemiņus negaidīja, nevienam viņi nebija vajadzīgi. Asarēniem sametās skumji. Vientuļa piekraste, un vientuļi viņi paši. Cits nekas neatlika kā peldēt atpakaļ.

Atceļā viņi ievēroja vairākus asarus, kas devās uz noslēpumainajiem tumšajiem dziļumiem. Saņēmis drosmi, Bunduļacis kādam no tiem uzprasīja:

— Ko jūs dzelmē darīsiet?

— Ziema nāk. Seklumā ūdens atdziest. Dziļumā ir siltāk. Kaut kā ziema jāpavada. Kad pienāks pavasaris, varbūt atgriezīsimies piekrastē.

Iespējams, tie bija pareizi vārdi, tomēr asarēnus joprojām baidīja dziļumi un lielās zivis.

— Dosimies viņiem līdzi! — ierosināja Apaļgalvis.

— Jāpārdomā, — atrunājās Bunduļacis. Viņš negribēja teikt, ka baidās. ..

Pa vecam paradumam asarēni nolīda ierastajā slēpnī. Vējš pamazām norima, un iestājās klusa, vēsa nakts.

Rīta krēslā miklo zemi apvija sirmi salnas pavedieni, bet ezera krastmalas seklumā parādījās pirmais ledus, plāns kā zīdpapīrs.

Slēpnī asarēniem nemaz vairs nepatika. Kur gan te pēkšņi tāds aukstums bija radies?

— Vai zini, Bunduļaci, — meklēsim tomēr dziļumu! — nelikās mierā Apaļgalvis.

Bunduļacis piekāpās. Abi atstāja seklumu un devās uz dzelmi. Varbūt tur būs labāk.

Drīz vien viņi satika asaru baru. Tajā bija gan mazākas, gan lielākas zivis, tomēr visvairāk tādas kā viņi paši. Un visām sānos bija tumšas svītras.

Krastmalā asarēni vairs neatgriezās. Apmetās ezera iedobē, nomedīja pa dzīvnieciņam un snauduļoja. Patiesībā Bunduļacis gribēja vēl paklejot, bet viņam bija bailes.

Mazliet tālāk peldēja lielās zivis. Kāda tām daba? Kas to lai pasaka! . .. Vai maz dzirdēts par laupītāju uzbrukumiem? Bunduļacim dzlviba šķita vairāk vērta nekā ceļojums. Gan jau viņš garlaicību kaut

kā piecietis .. .

Bedrē Bunduļacis un Apaļgalvis sāka mitināties kopā ar citiem asariem — māsām un brāļiem. Tie jau viņiem neuzbruks…

Neuzbruks? Bunduļacim vēl nebija tik liela dzīves pieredze, un par lielāko asaru dabu viņš zināja pārāk maz. . . Varbūt tā šoreiz bija labāk.

Ziema nāca aizvien tuvāk un tuvāk.

Vai ledus ir tikai auksts?

Ezera galā nokarenie vītolu zari birdināja šaurās, vēl zaļganās lapas, bet asarēni to vairs neredzēja.

Dziļajā bedrē bija labāk nekā vēsajā seklumā. Asaru sabiedrībā laiks ritēja ātri.

Un tad kādā naktī sals ezeram uzdāvāja ledus pārklāju. Apaļgalvis un Bunduļacis pat nemanīja, kā tas notika, bet par ledu mēļoja citi asari.

— Paklausies! — Bunduļacis čukstēja. — Saka, — ezers esot aizsalis.

— Dzirdēju.

— Vai tev nav vēlēšanās uzzināt, kāds izskatās ledus?

— Kas tur liels! Ledus ir tas pats, kas ziema.

— Tāds kā joks! Ziema ir ziema, un ledus ir ledus. Tās ir divas atšķirīgas lietas, — aizrādīja Bunduļacis.

— Es tā nedomāju, — strīdējās Apaļgalvis. — Par ledu un ziemu asari stāsta kā par vienu un to pašu.

— Noskaidrosim, vai tā ir patiesība! Tad nebūs jāstrīdas.

— Nav vērts. Un es vispār nestrīdos … — Apalgalvis paskatījās uz Bunduļaci un noplātīja muti. Tas nozīmēja — esmu noguris. Taču draugs to nemaz neievēroja.

Apaļgalvim bija uznācis kārtējais lielais slinkums, un viņš nevēlējās doties ceļojumā tikai tādēļ vien, lai iepazītos ar ledu. Bunduļacim to teikt nedrīkstēja. Apskaitīsies, un .. . tā var draugu pazaudēt. Jāmēģina novilcināt laiku, lai Bunduļacis ledu aizmirst.

Kā to izdarīt? Neko prātīgu Apaļgalvis nespēja izgudrot. Piemānīt Bunduļaci tik viegli nevarēja.

— Es zinu, — tu esi slinks, bet līdz ledum nav tālu jāpeld, — sacīja Bunduļacis.

— Ne par tālumu es domāju. Kam vajadzīgs tāds ceļojums?

— Tad es peldēšu viens pats.

— Vai tu jokus nemaz nesaproti? — Apaļgalvis sakustināja astīti un bija gatavs ceļojumam.

Lēni, bez steigas abi peldēja augstāk. Tur bija gaišāks. Laikam spīdēja saule tāpat kā vasarā. Odens neviļņojās. Iespējams, nav vēja un tāpēc ezers tik rāms.

Asarēni devās tālāk. Pēkšņi Apaļgalvja purns atdūrās pret kaut ko

cietu. Viņš papeldēja sānis, bet arī tur priekšā bija ciets priekšmets.

— Bunduļaci, es kaut ko atradu, bet nevaru saredzēt.

— Kāpēc? — brīnījās Bunduļacis.

— Tāpēc, ka tam gaisma spīd cauri. Peldi šurp! Es to pat parādīt nevaru.

Rādīt nemaz nevajadzēja. Arī Bunduļacis sadauzīja pieri pret cieto priekšmetu.

— Tas ir ledus, — sacīja Bunduļacis.

— Ledus? Un neredzams? — brīnījās Apaļgalvis.

— Aukstumā atdzisis ūdens esot caurspīdīgs. Un to saucot par ledu.

— Auksts gan … — Apaļgalvis piegrūda purnu pie ledus un brīdi paturēja. — Pamēģini pats!

— Paskaties, kas virs ezera notiek! — pēc brīža ierosināja Apaļgalvis, peldēdams gar ledu. Asā muguras spura laiku pa laikam atdūrās pret to.

— Es redzu tumšu plankumu, — ieminējās Bunduļacis.

— Varbūt mākoni, kas aizsedzis sauli?

— Un ja saules nemaz nav?

— Vai mākoņi nevar būt bez saules?

Patiesībā tas nebija mākonis. Ezermalā dzīvoja puišelis vārdā Janka. Turēdams rokā cirvi, viņš uzmanīgi staigāja pa tikko aizsalušo ezeru un vēroja, vai seklumā neieraudzīs kādu zivi. Ja ieraudzīja, tad ar cirvja pietu uzsita pa ledu un sāka cirst āliņģi.

Blakus asarēniem atkal pazibēja ēna. Šoreiz tā bija lielāka un garāka.

Pēkšņi abi saņēma apdullinošu triecienu. Virs viņiem kāds sāka kapāt ledu. Sākumā klusāk, tad arvien ātrāk un stiprāk. Bunduļacis gribēja aizbēgt, bet aste brīnumainā kārtā nemaz neklausīja. Peldēšanas vietā iznāca neveikla kūļāšanās.

Kāds pieskārās Bunduļača sāniem. Tieši tajā brīdī asarēns atžilba un varēja atkal brīvi peldēt. Viņš pabēga sānis un sadūrās ar Apaļgalvi.

— Ledus ir briesmīgs. Es nezināju, ka tas sper. Saņēmu tādu triecienu, kādu nebiju gaidījis, — sūdzējās Apaļgalvis.

— Ledus nav vainīgs.

— Kas tad ir vainīgs?

— Ena, ko mēs ieraudzījām. Tas nebija mākonis.

— Nu gan tu mānies! Vai tad ēna var iespert?

— Kad mani saķēra un iesprostoja traukā, virs strauta arī vispirms parādījās ēna. Tāpat kā tagad. No ēnām, Apaļgalvi, jāuzmanās!

Asarēni peldēja atpakaļ uz bedri. Apaļgalvis neko neiebilda. Var jau būt, ka Bunduļacis stāstīja patiesību. Kāda gan vajadzība tikties ar

ēnām?

Ezermalas Janka pukojās par savu neveiksmi. Divus asarus bija apdullinājis, bet no ūdens neprata izvilkt.

Mirušais nav beigts

īsās ziemas dienas aizritēja cita pēc citas, līdzīgas, pelēcīgi tumšas. Rītos gaisma atausa vēlu. Jau agrā pēcpusdienā sāka biezēt krēsla. Asarēniem iznāca vairāk gulēt nekā kustēties un meklēt ēdamo. Dienu saīsināšanos Bunduļacis pat nemēģināja izskaidrot. Pazuda vasaras darbīgums, un Bunduļacis kļuva līdzīgs lielajam snauduļotājam Apaļgalvim Izsalkuma apmierināšanai šo to atrada turpat dzelmē. Apaļgalvis gan sūdzējās, ka tā neesot nekāda ēšana — tikai bada remdēšana. Neko darīt — daudz ko vajadzēja pieciest. Bija taču ziema.

Un atkal pelēkas dienas un tumšas, tumšas naktis, kurās stiprā salā sprēgāja ezera ledus. Un atkal rīti, un atkal vakari. Asarēni sprieda, ka vasaras laikam vairs nebūs.

Mazkustīgajā dzīvē Bunduļacis un Apaļgalvis nepamanīja, ka dienas jau pastiepušās garākas un asaru saime kļuvusi daudz kustīgāka, it kā priecīgāka. Abi bez liekiem strīdiem sāka doties garākos ceļojumos un reiz pat aizpeldēja līdz piekrastei, bet tur nekā interesanta nebija.

Ar katru dienu vairāk caur apsnigušo ledus slāni ezerā iespiedās gaisma.

Tālākais notika visai neparasti. Ezeru sakustināja spēcīgas, duļķainas straumes. Tās cēla ledus vāku uz augšu. Odens spēks bija tik liels, ka biezais ledus neizturēja — spalgi skanēdams, tas plīsa un plaisāja. Atskrēja silti vēji un uzlauza saplaisājušo ledu.

Bunduļacim tas nelikās peļami. Ja pazudīs ledus, pazudīs visas ziemas nedienas. Un Apaļgalvis varēs kārtīgi pieēsties.

Dzelme, kur gulēja noglumējušie akmeņi, asarēniem vairs nepatika. Daudz vairāk vilināja piekraste.

Ezers, izkāpis no krastiem, pārplūdināja plašo, lēzeno palieni. Diezin kur tik daudz ūdeņu varēja rasties?… Pa ezera virsu skrēja draiski vilniši, un tajos vizuļoja saules stari.

Panīkušie ūdensaugi atdzīvojās. Glīveņu lapiņas jau spīdināja gaišu zaļumu. Cita citai blakus slējās elodejas, tāpat kā agrāk atgādinādamas mazas eglītes. Meldri no dūņām izbāza strupos degunteļus. Lēpēm vaļā vērās pumpuros saritinātās lapas. Bāli dzeltenas dīga kalmes.

Tāds plašums pletās piekrastē! Nu varēja rīkot peldēšanas sacensības. Augi bija maziņi un peldēt netraucēja.

— Piekrastē siro līdakas, — brīdināja kāds prāvāks asaris, — un aprij visu, kas tām gadās ceļā.

— Paldies! Mēs to atcerēsimies, — atbildēja Bunduļacis.

— Es nezinu, kur mana mamma pazudusi. Vai tu neesi viņu

redzējis? — ieprasījās Apaļgalvis lielajam asarim.

— Nav gadījies.

— Jāmeklē kas ēdams… — Un Apaļgalvis ar purnu sāka grūstīt ūdens sanesas.

— Kas tad tas? — iejautājās Bunduļacis, vērodams dūņās pirkstus, ko kopā saturēja plāna plēve.

— Laikam ziemā nomiris, — sprieda Apaļgalvis.

— Diezin kas tas par dzīvnieku?

— Pamēģināsim nokārpit viņam dūņas un noskaidrot, kas tas tāds.

Asarēni ņēmās rakt, cik spēja. Negaidot dūņu pakalnīte sāka kustēties. Bundulacis un Apaļgalvis palēca sānis un palīda zem lēpju pumpuriem.

— Kur tas redzēts, ka mirušie kustas! — Bunduļacis

nodrebinājās.

— Mums tā izlikās, — teica Apaļgalvis. — Dūņu paugurs stāv kā stāvējis. Par velti nobijāmies.

Tāpat ka iepriekš, dūņās rēgojās pirksti. Ķermeni skatienam aizsedza sanesas.

Pēc krietnas rakšanas asarēni ieraudzīja kāju ar gariem pirkstiem un raibu cisku. Tas vēl bija par maz, lai pateiktu, kā dzīvnieku sauc. Rakšana droši vien turpinātos, ja no dūņām neparādītos plakana galva ar lielām acīm.

— Liecieties mierā! Kāpēc jūs neļaujat vardei pamosties no ziemas miega?

— Atvaino, mēs to nezinājām, — pieklājīgi teica Bunduļacis.

— Kādēļ tu vēl guli? Pavasaris jau pienācis.

— To es jūtu. Bet pēc garā miega nav vis tik viegli pamosties. Vēl spēka maz, — sacīja varde un izstreipuļoja no dūņām.

Asarēni nobijās no tik liela dzīvnieka. Plats, īss ķermenis, prāva galva un četras garas kājas. Bet kur tad aste pazudusi? …

— Tev laikam ziemā aste nosalusi, — iesaucās Apaļgalvis.

— Kā tu tagad varēsi peldēt?

— Es peldu ar kājām.

-— Ar kājām?

— Jā. Starp pirkstiem man ir peldplēve, un tāpēc aste nemaz nav vajadzīga.

— Ahāāā! — gari novilka Bunduļacis un vairāk neko ari neteica.

Varde atspērās un gribēja peldēt, bet nekas prātīgs neiznāca. Kustības bija pārāk vārgas, nespēcīgas. Apsēdusies pie lēpēm, varde atpūtās, pagrozīja lielās acis un iejautājās:

— Vai tuvumā nav manītas līdakas?

— Nē! — Asari līdakas nebija redzējuši. — Tik liels dzīvnieks un baidās no līdakas!

— Pavasarī, kamēr esam nevarīgas, līdakas mūs viegli noķer. Un tad ir beigas. Pret šīm plēsējām mēs neko nevaram iesākt. Ielīdīšu elodejās un atpūtīšos. Man jātiek līdz krastam. Tad esmu glābta.

Varde ar asarēniem vairs nevēlējās tērzēt, ierausās ūdensaugos un no jauna iesnaudās.

— Vai nav jocīgi — mirušais nav beigts! Kā tu domā, Bunduļaci?

— Mēs vienkārši pārskatījāmies. Pārskatījāmies, jo labi vēl nepazīstam visus ezera iedzīvotājus.

Atkal ēnas

Ai, kā Bunduļacis priecājās par saules gaišumu! Saulei atgriežoties, krastmalas ūdeņi kļuva silti.

— Kādi jocīgi augi! — sauca Apaļgalvis. — Basām kājām sabriduši ūdenī un aizsegušies ar dzeltenām ziedu liesmām.

Abi asarēni nezināja, ka tās ir purenes, kas ar dzelteno ziedu skaistumu lepojas tikai īsu brīdi pavasarī.

Piekrastē bija sapulcējušies veseli zivju bari: svītrainie asari, sudrabotās raudas, slaidās, žiglās auslejas jeb vēja zivtiņas. Nepazīstamas platvēderainas zivis turējās sānis un bolīja lielās acis.

Līdakas, slaidas, spēka pārpilnas, izturējās pavisam dīvaini. Glaudās cita gar citu, izmeta lokus un berzās gar dīgstošajiem augiem. Aizmugurē virknēs sabira dzeltenas krellītes — zivju ikri. Pašreiz plēsīgās zivis nārstoja. Un tās neinteresēja ne raudas, ne asari, rte kads cits medījums. Bet, kad nārsts beigsies, tad sargieties! Līdakas netaupīs nevienu. Nārsta laikā zaudētais taču jāatgūst.

Saules staru vizmu ūdens spogulī kaut kas pāršķēla. Tumšums auga lielāks, un krastmalā parādījās ēna garos zābakos ar koka pagali rokā. Sādu ēnu Bunduļacis redzēja pirmo reizi.

Gabaliņu pabridusi, ēna apstājās un vērīgi papētīja apkārtni. Pēc tam klusām slīdēja tālāk.

Ko tā vēlējās? Ko tai vajadzēja? Ne uz visiem jautājumiem saņemamas atbildes. Bunduļacis un Apaļgalvis papeldēja tālāk un apstājās pie elodeju pudura. Ja kas notiks, tad slēpnis tuvumā.

Netālu no līdakām ēna apstājās. Stāvēja un nekustējās.

— Te nekas nenotiek. Peldēsim projām! — sacīja Apaļgalvis.

Ēna sakustējās. Gaisā pavīdēja pagale.

Nārstojošās līdakas joprojām viļņoja ūdeni. Parasti tās bēga no katra aizdomīgāka trokšņa, bet šoreiz…

Atskanēja apdullinošs blīkšķis. Blakus līdakām gaisā uzšāvās ūdens stabs.

No lielā trokšņa pat asarēni apdulla. Zivis no sekluma pazuda kur kurā. Palika tikai līdakas.

Ēna brida zivīm tuvāk.

Brīnums, kādēļ tās nebēga? Mazākās peldēja augšup pavērstiem vēderiem. Lielākās vārgi kustināja spuras. Pazudis bija straujais peldējums. ..

Noslēpumainā ēna iebāza rokas ūdenī un satvēra vienu, tad otru zivi. Abas līdakas pacēlās gaisā un pazuda. Tāds pats liktenis piemeklēja trešo zivi.

Bunduļacis ievēroja, ka nu jau ūdenī brien divas ēnas. Te vairs ilgāk palikt nevarēja.

— Bēgsim! — viņš čukstēja.

Sakustinājuši spuras, draugi iepeldēja elodejās. Astes vien palika ārā.

Kas tālāk notiks? …

Taču nekādu pārsteigumu vairāk nebija. Abas ēnas izbrida krastā un pazuda. Turpinājumu asarēni neredzēja. Abus malu zvejniekus aizturēja zivju aizsardzības inspektors …

Iepazītajām ēnām vienmēr nebija ļauni nodomi. Daudzi cilvēki palīdzēja zivīm. Aizsargāja nārstošanas laikā un malu zvejniekus bargi sodīja.

Abiem asarēniem nobrieda kopīga doma — no nepazīstamajām ēnām jāsargās, jāuzmanās.

Maltīte pavasari

Pamazām pavasara palu ūdeņi pazuda, un ezers atkāpās vecajos krastos. Seklumos pie augu stiebriem bija pielipušas ikru piciņas un lentītes, ko pēc nārsta atstājuši asari un raudas.

— Tik daudz ikru! Ja no visiem izšķilsies mazas zivtiņas, tad ezerā pietrūks vietas, kur tām dzīvot, — sprieda Bunduļacis.

Pirmajā brīdī tā likās, bet patiesībā bija citādi.

— Vai esat nogaršojuši pavasara maltīti? — noprasīja pavisam svešs, garāmpeldošs asaris.

— Pavasara maltīti? — sarosījās Apaļgalvis. — Kur tādu var dabūt?

— Nāciet līdzi! Parādīšu! — Svešais iepeldēja piekrastē, tieši tur, kur ikru bija visvairāk.

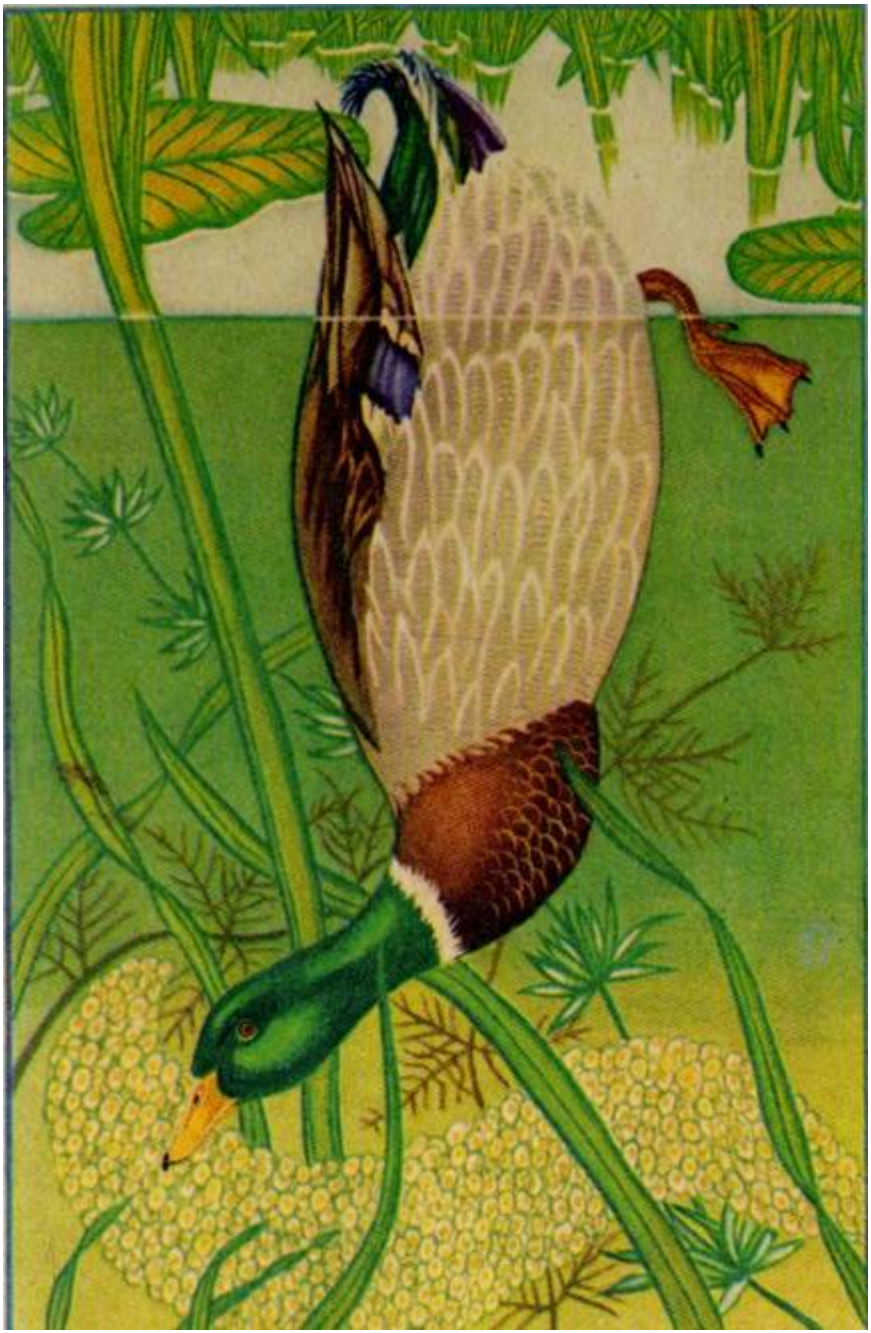

— Redziet, tā ir pirmšķirīga manta!

— Kas? Vai ikri? Vai tos var ēst?

— Nu pagaršojiet!

— Tu tā saki? — šaubījās Bunduļacis, bet Apaļgalvis nekavējoties aprija tuvāko piciņu.

Tā viņi ņēmās labu bridi. Kampa un rija, cik spēja.

Aizmugurē palika postaža. Pie zā|u stiebriem ikrus vairs

neredzēja. Tie, kurus nebija apēdušas kārās mutes, gulēja smiltīs… Diezin vai piekrastē trūdošo pērngadējo augu vidū ikriem pieplūdis svaigs ūdens un no tiem izšķilsies mazuli. . .

Ar ska|u troksni ezerā nosēdās krāsaini putni — mežapīles. Apaļgalvis un Bunduļacis iemuka retās, vēl nesakuplojušās glīvenēs. Putni peldēja, plunčājās, bet pēc tam nira ūdenī.

Brinums! Putnu platie, kaulainie knābji apbrīnojami ātri prata uziet ikru piciņas un lentītes. Ja tā ilgi turpināsies, tad pāri nekas nepaliks. '

Kaut kas lidoņiem nepatika. Novijņoja ūdens, viss nemierīgais bars pacēlās spārnos un aizlaidās.

Krastmalā parādījās ēna, un Bunduļacis nojauta merceņu nemiera cēloni. Ēna sabaidīja putnus. Un arī abus asarēnus. Bunduļacis saskatījās ar Apalgalvi un lēnām peldēja uz dziļuma pusi.

Asarēni vēl pamanīja, ka ēna iebrien ūdenī un paliek stāvam.

Plunkšķēdama seklumā iekrita spīdīga zivtiņa. No tālienes tā izskatījās pēc mailes .. . Ko zivtiņa te meklēja? Bunduļacis zināja, ka strauta mailēm ezers nepatīk. Bet varbūt zivtiņai kāds sakars ar ēnu?

Uz dziļumu asarēni vairs nepeldēja, bet no slēptuves vēroja krastmalu.

Savādā zivtiņa, kas patiešām bija maile, satraukta grozījās ūdenī, Kāds noslēpumains spēks neļāva tai ielīst ne lēpju pudurī, ne glīvenēs, ne biezajās elodejās. Visu laiku maile šaudījās kā apstulbusi.

— Vai viņai no līdaku uzbrukuma nav bailes? — ieminējās Bunduļacis.

Kur tādam mazulim radusies tik milzīga drosme? Ko gan maile darīs, ja parādīsies līdaka?

Tālāko neizdevās novērot. Mazā zivtiņa sašūpojās, ātri tuvojās ezera virsai un, likās, izlidoja no ūdens. Ēna brida dziļāk ezerā.

… Jau iepriekšējā dienā Janka bija strautā saķēris mailes. Tās labi noderēja līdaku makšķerēšanai. Pēc nārsta līdakas parasti kļuva varen rijigas.

Janka uzmauca maili uz āķa un iebrida ezerā. Citādi ar mazo makšķeri nevarēja labākajām vietām tikt klāt. Taču, pirms puika saka makšķerēt, ezera malā parādi jās ciema kārtības sargs.

— Janka, — viņš sacīja, — makšķerēt atļauts tikai no krasta!

— Laivas man nav, — atbildēja zēns. — Vai tad jūs neredzat, ka makšķerēju no krasta?

— Bet tu esi iebridis ūdenī!

— Vai, cik bargi! No kura laika aizliegts ūdenī brist? Tad jau peldēties arī vairs nedrīkstēs!

— Tev kā makšķerniekam jāzina, ka pavasaros pa seklumiem bradāt nedrīkst.

— Tuvumā nārstojošu zivju nav. Es tās netraucēju.

— Bet ikri? Bradājot tu tos iznīcini. Vai saprati?

— Sapratu gan… — Janka palaida brīvībā mailes, paņēma makšķeri padusē un devās mājup. Zivju ikru postītājs viņš negribēja būt…

Viens asaru pāris iznērsa 100 000 līdz 200 000 ikru. Apmēram viena ceturtdaļa no tiem gāja bojā, jo netika apaugļoti. Pēc nārsta zivis par ikriem nelikās ne zinis. Mainoties ūdens līmenim, daļa ikru palika sausumā. Ar ikriem pavasarī mielojās asari un ķīši, tos apēda putni, galvenokārt mežapīles, vai arī iznīcināja neapdomīgi makšķernieki, bradājot pa seklumiem.

Ūdens līmenim mainoties, daudzi tikko izšķīlušies mazuļi bieži vien nokļuva sausumā. Daudziem uzbruka plēsīgās zivis. Dienā — līdakas, asari, ķīši, zandarti, naktī vēdzeles. Pat šķietami neveiklais vēzis barojās ar neuzmanīgajām zivtiņām. Un kur nu vēl pārējie ezera iemītnieki!

Beidzot izrādījās, ka vienam asaru pārim ir tikai 1.5—30 pēcnācēju.

To Bunduļacis un Apaļgalvis nezināja, un, kamēr vien piekrastē bija atrodami ikri, tikmēr viņi ar tiem mielojās.

Janka bija prātīgs zēns un ievēroja kārtības sarga aizrādījumu. Pagaidām ezera malā viņu vairs neredzēja.

Tārps melnā uzvalkā

Pa smilšaino ezera pamatni lēni līda tārps spīdīgā melnā uzvalkā, ko rotāja smalkas rievas. Uzvalks bija jauns, šķita, nupat iegādāts. Pats valkātājs pēc aizvadītās ziemas krietni vien izkāmējis. Laikam ēdamā bijis pamaz.

Bunduļacis tārpu pazina. Tā bija dēle. Mazākās — zaļganās dēles dzīvoja uz zivju ādas un pārtika no saimnieku asinīm. Lielākās izdarīja pēkšņus uzbrukumus sīkiem dzīvnieciņiem un tos aprija gandrīz nesaplosītus.

— Es nesaprotu, — Bunduļacis sacīja Apaļgalvim, — kur dēlēm ir zobi. Līdakām tie redzami, bet dēlēm?

— Un ja nu zobu tām nemaz nav?

— Bet kā tad dēles spēj ādu pārdurt?

— Varbūt ar vienu zobu. To mutē visvieglāk paslēpt, — ieteicās Apaļgalvis.

— Tā jau var sadomāt nezin ko, — atbildēja Bunduļacis. — Labāk pavaicāt pašai dēlei.

— Tev bailes nav?

— No lielajām ne. Tās mūs neaiztiks. Mazās ir bīstamākas. Nemaz nemana, kad piezīžas. Un tad jāceļo ar tām pa ezeru kopā.

— Ja tu tā apgalvo, tad aprunāsimies ar dēli! Kaut arī man ir bailes …

— Labdien! — asarēni pieklājīgi sveicināja.

— Šodien tu esi pamatīgi uzcirtusies, — paglaimoja Bunduļacis. — Laikam pavisam jauns uzvalks.

— Jauns tas nav, un uzcirtusies es neesmu.

— Vai ar tevi var aprunāties?

— Kādēļ gan ne? Bet kas jūs tādi esat? — jautāja dēle.

— Tik smalks tārps un mūs nepazīst! — brīnījās Apaļgalvis.

— Uzmanīgāk ar izteicieniem! Labāk sauc mani par dēli! Tad nesajauksi mani ar slieku, kas ir īsts tārps un alo zemē. Es pa zemes tumsu nedzīvoju. Neesmu tāda kā slieka.

— Piedošanu! — teica Apaļgalvis. — Es vairs nekļūdīšos.

— Vai asarus tu nepazīsti? — jautāja Bunduļacis. — Varbūt tev acu nav?

— Maldies! Dažreiz man mēdz būt pieci acu pāri, bet ar to vēl nepietiek. Redzēšana man ierobežota un acis noder tikai gaismas un tumsas atšķiršanai.

— Jocīgi gan! Tik daudz acu, bet slikta redze… — Apaļgalvis grozīja galvu.

— Tā nu iznāk. Nav ko ļaunā ņemt, ja ar desmit acīm nevar saredzēt to, ko citi ar divām.

— Patiesībā mēs gribējām uzzināt kaut ko citu, — Bunduļacis atcerējās tikšanās iemeslu. — Mēs sākām strīdēties par zobiem. Vai tev ir tādi zobi, nu, teiksim, kā līdakai?

— Nē. Kur es tik lielus likšu? Uz žokļiem man izaugušas Jrīs sīku zāģveida zobiņu rindas. Bet ar tiem pārdurt ādu es nevaru. Papeldi tuvāk, es parādīšu!

— Nē! — Apaļgalvis iesaucās un atkāpās no dēles. — Es jau tapat ticu.

— Jūs daudz ko nezināt. Man ir divi piesūcekņi. Viens galvas galā, otrs astes galā.

— Iznāk, ka tev ir divas mutes, — sprieda Apaļgalvis.

— Ne gluži tā. Piesūcekņi noder, lai ciešāk pieķertos pie kaut kā.

— Ahā! —novilka Bunduļacis.

— Ja tu prastu peldēt, tad varētu ātrāk tikt uz priekšu, — pēkšņi sacīja Apaļgalvis.

— Peldēt? Kas to teica?

— Es! — lepni atbildēja Apaļgalvis.

Tālākais norisinājās pārsteidzoši. Dēle atgrūdās no ezera pamatnes un sāka viļņveidīgi augšup lejup locīt ķermeni. Ooo! . . . Cik dēle labi prata peldēt!

To asarēni vismazāk gaidīja. Ne Bunduļacis, ne Apaļgalvis nebija redzējuši peldošu dēli. Ja jau tā, tad vajadzēja mukt. Un abi to darīja.

Melnais tārps nemaz negribēja asarēniem uzbrukt — ja jau kāds ieminas par neprašanu peldēt, tad taču jāpierāda, ka tā nav taisnībâ

Iedobē pie noglumējušiem akmeņiem asarēni jutās drošībā un apstājās.

Jandāliņš seklumā

Pavasara dienas aizritēja cita pēc citas. Pazuda pureņu dzeltenums. Krastmalā saziedēja baltie ievu ķekari. Ūdens sasila arvien vairāk. Bunduļacis ar Apaļgalvi seklumā bieži vien nodzīvoja visu dienu.

Reiz viņi krastmalā ieraudzīja pavisam savādus dzīvniekus. Šaurs, garš ķermenis. Gandrīz kā zivīm. Un tomēr zivis tās nebija. Vai kādai zivij redzētas četras kājas? Vismaz ezerā, kur dzīvoja asarēni, tādu nebija.

— Un ja nu tās it vardes, kurām pieaugušas astes? — jautāja Apaļgalvis.

— Diezin, — atbildēja Bunduļacis. — Diezin vai tās būs vardes. Tām taču kājas garākas.

— Laikam gan, — piekrita Apaļgalvis.

Nelielie dzīvnieciņi bija ļoti interesanti. Asarēni tos pētīja un priecājās par skaistajām krāsām. Mugura dzeltenbrūna, bet vēderpuse oranža. Viss ķermenis pārklāts ar lāsumainu zīmējumu.

Pēkšņi blakus pazibēja kādas zivs sāni. Abi draugi sabijās. Viņi

bija tā aizrāvušies ar nepazīstamo dzīvnieku novērošanu, ka aizmirsa uzmanību un iespējamās briesmas.

— Nebaidieties, — sacīja zivs, — es esmu rauda un mazuļiem pāri nedaru.

Nu arī Bunduļacis ieraudzīja raudu. Bet kādu! Tik lielu viņš vēl nekad nebija saticis. Un rauda teica patiesību — viņa nekad mazās zivtiņas neķēra.

— Vai tu nevari pateikt, kas tie tādi? — prasīja Apaļgalvis.

— Tu nepazīsti? — brīnījās rauda. — Mazie tritoni.

— Tri-to-ni, — atkārtoja Apaļgalvis. Tādus arī viņš nebija redzējis. — Vai tie zivim pāri nedara?

— Nē. Viņi ir varžu radinieki un pārtiek no sīkiem kukaiņiem un tārpiņiem … Vai nevēlaties pie manis atnākt ciemos? Es dzīvoju aiz strauta ietekas sēkļa galā, kur ūdenī iegrimusi zaraina sieksta. Pusdienas laikā es parasti esmu mājās.

— Paldies! — sacīja asarēni. — Mēs noteikti aiziesim.

— Uz redzēšanos! — teica rauda un ar varenu astes vēzienu pazuda ezera plašumos.

Tikmēr krastmalā, kur peldēja tritoniņi, izcēlās liela brēka. Mazuļi saķīvējās. Tāpat kā sauszemes radījumi, arī ūdens bērni bieži vien sāka strīdēties par niekiem.

— Smieklīgais ērms! — viens no tritoniem sacīja uz otru.

Trešais vēl ko piebalsoja, un seklumā gāja vaļā tāds jandāliņš, kādu pat iedomāties nevarēja.

Divi tritoni sabiedrojās un metās virsū trešajam. Noviļņoja ūdens. Pajuka dūņas. Cīniņš bija pamatīgs. Mazulis pretojās un bēga. Bet ko tu padarīsi pārspēkam? Abi brāļi to saķēra — viens aiz priekšķājas, otrs aiz astes.

Un nu to ņēmās raustīt uz visām pusēm. Cik ilgi tādu mazuli raustīsi? . . . Notrūka aste. Pēc tam priekšķāja . . . Tritoniņš klibodams paslēpās ūdenszālēs. Lai nu pamēģina kauslīgie brāļi viņu atrast!

Kā sācies, tā jandāliņš beidzās. Tritoni izklīda kur kurais.

— Jocīga tauta, — sprieda Bunduļacis. — Paši sevi sakropļo. Būtu plūkušies rāmāk. Ja tev norautu asti, vai tu būtu ar to mierā?

Nepavisam nebūtu! Neļautu to darīt… Ko tritonioš tagad bez astes iesāks? Un vienu kāju ari pazaudējis. Visu mūžu paliks kropls!

— Palīdzēt mēs viņam nevaram. Ja tādi ir tritonu dzīves likumi, lai paši tiek galā!

Nebija vairs laika spriedelēt par nupat redzēto. Pavasarīgais ezers aicināt aicināja doties tālāk . ..

Pēc nedēļas asari seklumā atkal satika tritonus. Tie bariņā saticīgi peldēja un trenējās niršanā. Viens starp mazuļiem bija pavisam ērmots. Astes vietā tam bija . . . izaugusi kāja.

— Kur tev aste pazudusi? — nenocieties iejautājās Apaļgalvis.

— Nekur nav pazudusi, — atbildēja tritonioš. — Tikai nepareizā vietā izaugusi.

Nu arī asarēni ieraudzīja, ka priekškājas vietā ir jauna maza astīte.

— Kādēļ citiem tritoniem nav tādu dīvainību? — jautāja Bunduļacis. — Tiem astes atrodas pareizās vietās.

— Ar mani notika nelaimes gadījums. Sastrīdējos ar brāļiem, saplūcāmies, — skaidroja tritons. — Man norāva asti un kāju.

Asarēni atcerējās kādreizējo kautiņu. Tātad viņi bija satikuši strīdā cietušo.

— Mums ir tāda spēja — ātri ataudzēt norautu kāju vai asti. Šoreiz iznācis pārpratums. Astes vietā izaugusi kāja, bet kājas vietā aste.

— Ko tu tagad darīsi? — painteresējās Apaļgalvis.

— Varbūt vēlreiz pazaudēšu asti vai kāju un tā ataugs pareizā vietā.

Noskatījies, kā ērmīgais tritons peldēja kopā ar pārējiem, Bunduļacis sacīja:

— Laba īpašība. Iedomājies, ja mums tāda būtu! Tu pazaudētu asti, bet tās vietā izaugtu, teiksim, galva. Asaris ar divām galvām! Tas būtu interesanti.

— Par to neņemos spriest. Bet labums gan būtu. Vienlaikus varētu ēst ar divām mutēm. Ja jau galva, tad arī mutei jābūt.

— Tev nekas cits nav prātā kā ēšana, — pukojās Bunduļacis.

Divas atšķirīgas raudas

— Vai tev neliekas, ka pašreiz ir pusdienlaiks? — prasīja Apaļgalvis.

— Kāda tam nozīme?

— Šodien vajadzētu iet ciemos pie raudas. Viņa pati aicināja. Negribētos nokavēt ciemošanos kā pērn. Aizgājām gan, bet grunduļi nebija mājās.

Tāds priekšlikums Bunduļaci pārsteidza. Agrāk neko līdzīgu Apaļgalvis nebija ierosinājis. Klejojumi tam nepatika. Pasnaust — tas vairāk drauga dabā. Labi, ja jau tāda vēlēšanās. . . Pret ciemošanos Bunduļacim nebija nekādu iebildumu.

Līdz strauta ietekai un sēklim viņi aizpeldēja pavisam ātri. Jauna nekā nemanīja. Piekraste taču zināma. Pie strauta ietekas iznāca lielāka apstāšanās. Svaigo ūdens smaržu Apaļgalvis juta pirmo reizi.

Vasaras sākumā tā bija īpaši spēcinoša un aicinoša.

— Ja mēs iepeldētu strautā? Varbūt tur atrastu mammu?

— Un kur tad ciemošanās pie raudas? — iebilda Bunduļacis. — Ja tev pēkšņi radusies vēlēšanās ceļot, tad to var izdarīt citā reizē.

Droši vien draugam taisnība.

Pārpeldējuši pāri sēklim, abi asarēni devās tālāk. Zaraino siekstu'*11* tie atrada pavisam viegli. Resnākā daļa gulēja seklumā, bet izvērstie zari slēpās dziļumā. Tāda mājvieta ar tik daudzām slēptuvēm laikam nebija nevienai citai zivij. Apaļgalvim uzreiz tā iepatikās.

Pie siekstas viņi raudu neredzēja.

Bija pats pusdienlaiks. Saule, pacēlusies visaugstākajā punktā, ezeram dāvāja tik spožu gaismu, kāda mēdz būt tikai pavasarī un vasaras sākumā, kad vēl visā plaukumā nav sakuplojuši ūdensaugi un dzidrais gaiss neauklē vasaras dūmaku.

Tieši pie siekstas Apaļgalvis ieraudzīja sudrabainu atblāzmu. Tā droši vien bija rauda.

— Mēs atnācām ciemos, — sacīja Apaļgalvis.

— Neesmu gatavojusies viesus uzņemt. Vispār par ciemošanos neko nezinu.

|— Kā tad tā? — uztraucās Apaļgalvis. — Tad, kad mūs ar tritoniem iepazīstināji, tu taču mūs aicināji.. .

— Jūs kaut ko jaucat. Es nevienu negaidu, un par kaut kādiem solījumiem man nav ne jausmas.

Prāvā zivs iešūpoja asti un peldēja dziļāk, kur pletās siekstas zari. Spēcīgā ūdens straume asarēnus nesa sānis.

— Mums vienmēr neveicas ar ciemošanos. Vai rauda ir tik bezkaunīga? Pati uzaicina un neliekas ne zinis?

— Bet ja nu tā nemaz nebija rauda? — novilka Bunduļacis.

— Vai man acu pierē nav? Tu domā, ka es ezera iemītniekus nepazīstu? — Apaļgalvis kļuva gandrīz vai dusmīgs.

— Var arī nepazīt, — mierīgi sacīja Bunduļacis. — Vai tev neliekas, ka ezerā dzīvo daudz mums vēl nepazīstamu un pilnīgi svešu iemītnieku?

— Iespējams… — pie sevis norūca Apaļgalvis.

— Vai jūs mani meklējat? — asarēnus ieraudzījusi, jautāja rauda. — Laikam ciemos atnācāt?

— Atnācām gan, bet gribējām jau doties atpakaļ.

— Kāpēc?

— Te atpeldēja viena tava radiniece, tikpat liela kā tu…

— Tādas kā es dzīvo mazliet tālāk, — rauda norādīja uz dziļumu. — Pie siekstas es esmu vienīgā.

— Kas tad tā bija par zivi? — nebeidza brīnīties Apaļgalvis.

— Vai tad man sāk spokoties? Tāda pati kā tu.

— Es! — no siekstas apakšas izpeldēja raudai līdzīgā zivs.

Nezinātājs tās sajauktu, bet, kad abas atradās blakām, tad atšķirības bija labi samanāmas.

— Mani sauc par ruduli. Jūs pat vārdu nepavaicājāt, bet pēc tam lieki uztraucaties.

— Rudulis… — novilka Apaļgalvis.

Skaista zivs. Mugura tumšbrūna, ar zaļganu nokrāsu, sāni dzeltenīgi, mazliet zeltoti, spuras koši sarkanas. Acis oranžā krāsā. Rauda bija daudz gaišāka, ar zilganzaļu muguru, sudrabbaltiem sāniem un tādu pašu vēderu.

— Esmu lepns uz sevi, — turpināja rudulis. — Mani dēvē par vienu no skaistākajām Latvijas zivīm.

— Man cita īpašība, — piebilda rauda. — Ja mainās ūdens sastāvs, tad arī es mainu krāsu.

— Es savējo nekad nemainu, — sacīja rudulis. — Dzīvoju netālu no šejienes klusā ezera līcī, kur daudz meldru, niedru un citu ūdensaugu. Neesmu klejotājs un reti kad atstāju savu iemīļoto vietu. Tur bieži peldu kopā ar plaužiem, līņiem un karūsām. Man patīk mierīga, interesanta sabiedrība.

— Atļauj arī man ko pateikt! — stāstījumu pārtrauca rauda.

— Mūs bieži neatšķir. Tas ir tiesa. Un tā arī jums gadījās.

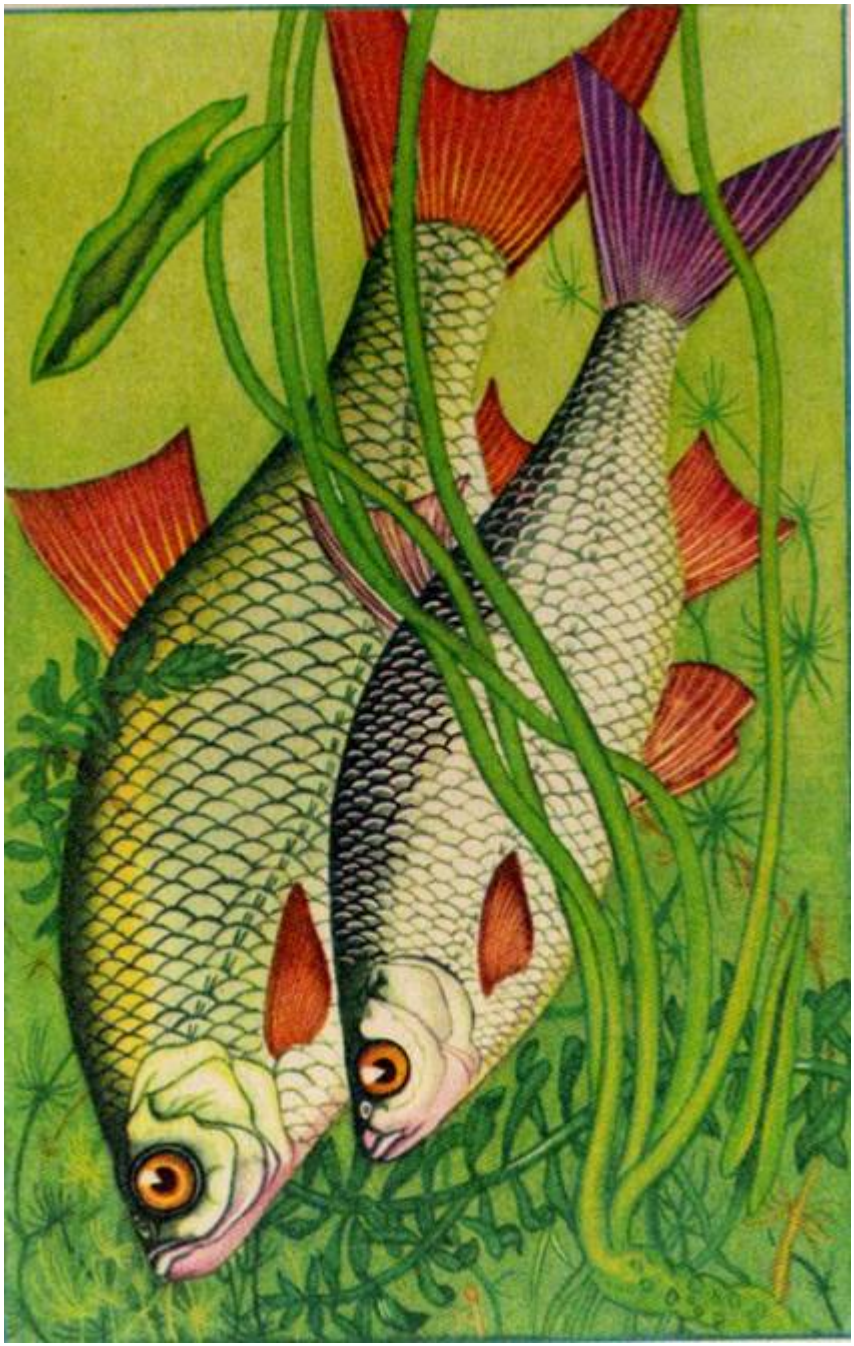

Rudulis patiešām ir viena no mūsu ezera visskaistākajām zivīm. Taču es ruduli pārspēju izturības ziņā. Varu dzīvot tādos ezera rajonos, kur skābekļa maz. Mans otrs pazina — plaudis — arī ir jutīgs pret skābekļa samazināšanos. Bet es no tā neciešu. Parasti savu dzīvesvietu izvēlos tur, kur sastopami ūdensaugi, smilšains dibens un neliela straume. Tāpēc ari izvēlējos sēkli strauta tuvumā.

— Vispār esam miermīlīgas zivis, kas citām pāri nedara, — paskaidroja rudulis. — Tāpēc ar mums draudzējas visas zivis, kaut arī augumā mazākas. Ruduļi lielākoties mēdz dzīvot kopā prāvā bariņā… Vai, mani droši vien gaida! Uz redzēšanos citā reizē!

Kad rudulis bija gabalā, Apaļgalvis pavērsās pret raudu un ieminējās:

— Vai tad ciemiņi netiks pamieloti?

Bunduļacis gribēja iebilst, ka tāda uzvedība neatbilst pieklājības normām, bet bija jau par vēlu. Apaļgalvis savu sakāmo bija pateicis.

— Lūdzu, galds ir klāts! — Rauda piepeldēja pie zālēm un kādu no tām aprija.

Apaļgalvis arī mēģināja, bet tūdaļ kumosu izspļāva:

— Phē! Rūgts un ož pēc trūdiem. Pavisam glums.

Par atkārtoto nepieklājību Bunduļacis uztraucās vēl vairāk.

— Aizmirsu jūs brīdināt, — redzot Apaļgalvja izdarības, rauda sacīja. — Es pārtieku no ūdensaugiem, ko citas ezera zivis, izņemot ruduli, neēd. Barības izvēlē mēs neesam konkurenti. Ja vēlaties, varu pacienāt ar maksteņu kāpuriem.

Ar tiem jau varēja pamieloties, bet arī tas nebija ists cienasts. Varbūt pie raudas nemaz nevajadzēja viesoties . . . Visai pieklājīgi asarēni nebija — steidzīgi pateica «Sveiki!» un aizpeldēja.

Ar to ciemošanās beidzās. Tā neizdevās tāda, kādu Apaļgalvis bija iedomājies.

Neparasti tramīgas zivis

Sēklis pletās kā zemē nomests dzeltens paklājs. Straume tajā bija atstājusi smilšu iedobes un valnīšus, kas atgādināja viļņus. Pat vismazāko dzīvnieku sēklī varēja saskatīt jau pa krietnu gabalu.

Asarēni peldēja seklumā, priecājās par smilšu veidojumiem un Jāva, lai žaunu bārkstiņas apskalo svaigais strauta ūdens un straume kutina zviņotos sānus. Pēc brīža kļuva garlaicīgi un sagribējās ēst.

— Gan ko sameklēsim, — sacīja Apaļgalvis. — Vai ezerā barības trūkst?

Asarēni gaišajā smilšu paklājā bija redzami kā uz delnas. Taču viņiem sēklī tik ļoti patika, ka bailes no ienaidniekiem aizmirsās.

— Vai tie nav grunduļi? — ieminējās Apaļgalvis.

Bunduļacis paskatījās uz mazajām zivtiņām, kas spēlējās smiltis, un labu brīdi klusēja. Iznāks tāda pati pārskatīšanās kā ar raudu, un tas nebūs patīkami. Bunduļacim nebija nekādas vēlēšanās izrādīt savu nezināšanu. Varbūt tās ir kādas citas zivis, nevis grunduļi.

Kad zivtiņas piepeldēja tuvāk, Bunduļacis ievēroja grunduļiem raksturīgo sānu zīmējumu.

— Labdien! — viņš uzsauca. — Kā labi veicas?

Rudeni gājām pie jums ciemos, — Apaļgalvis metās starpā, — bet sēklī nevienu nesatikām. Diezin kur bijāt pazuduši. ..

— Nekur nebijām pazuduši, — atbildēja grunduļi. — Gluži vienkārši — aukstums nāca virsū, un katrs to sagaida savādāk. Mēs nolīdām, kur pratām. Cits elodeju biezoknī. Cits dziļākā bedrē zem akmeņiem. Cits visu ziemu gulšņāja, paslēpies starp glīveņu saknēm. Vai tad jūs ziemā negulējāt?

— Gulējām ne visai daudz, — novilka Apaļgalvis. — Mans draugs pat sadomāja paceļot. Un mēs noskaidrojām, kāds ir ledus.

— Un kāds tad tas bija? — painteresējās grunduļi.

— Auksts, — sacīja Bunduļacis. — Apaļgalvis pat iedomājās, ka ledus sper. Bet pie speršanas vainīgi bija cilvēki. Cik es zinu, tie ir ļoti viltīgi.

Ne no šā, ne no tā grunduļu bars kļuva tramīgs. Negaidot zivtiņas pajuka uz visām pusēm. Sēklis visapkārt asarēniem kļuva tukšs. Grunduļi bēga kā negudri un paslēpās kur kurais.

— Kas tiem lēcies? — Apaļgalvis pabolīja acis. — Diezin no kā viņi sabijās? Tuvumā neko draudošu nemana.

Bunduļacis pagrozījās uz vienu pusi, uz otru.

— Es neko neredzu! Visapkārt ir mierīgi.

Tas tiešām bija jocīgi. Kaut ko tādu asarēni nekad nebija pieredzējuši. Ikviena zivs bēga no briesmām. Bet bēgt tāpat vien — tas taču bija pavisam savādi.

Garlaikodamies asari peldēja pāri sēklim. Nesaprotamie grunduļi! Varēja vēl aprunāties. Vai mazums notikumu sēkļa rajonā?

— Paslēpieties ātrāk! — No iedobes bailīgi galvu pabāza neliels grundulis. — Tuvumā siro līdaka!

Kā tu to zini? — iejautājās Bunduļacis.

— Man atsūtīja ziņu kāds nelaimīgs mūsējais.

— Savādi… — brinījās Apaļgalvis. — Kāpēc tu saki — nelaimīgs?

— Tāpēc, ka līdaka viņu pašreiz satvērusi. Droši vien būs jau aprijusi.

— Vai tu to redzēji?

— Kas man to deva! Neko neredzēju!

— Galu galā kur tad līdaka atrodas? — uztraucās Apaļgalvis.

— To taču tu vari pateikt!

— Nevaru. Tepat tuvumā tai jābūt, tikai īsti nezinu, kur.

— Ahā! — čāpstināja Bunduļacis. — Nesaprotu, kā tev nelaimīgais grundulis visu to varēja paziņot. Cik noprotu, tad viņš jau līdakas vēderā.

— Diezin vai visu pratīšu pastāstīt, — sacīja mazā zivtiņa.

— Mums piemīt īpašība, kuras citiem nav. Ja grunduļiem ievaino ādu, tad tā izdala sevišķas vielas, kas vēstī par briesmām.

— Es tomēr nesaprotu … — Apaļgalvis neizpratnē sāka straujāk plātīt žaunu vākus.

— Kas tur ko nesaprast! — brinījās grundulis. — Ja lidaka saķer kādu manu radinieku, tā ar asajiem zobiem noteikti ievaino tam ādu, un mēs saņemam brīdinājuma signālu. Tādējādi laikā pagūstam noslēpties.

— Ahā! — Bunduļacis pašūpoja galvu. — Tā tiešām teicama īpašība.

— Vēl vairāk — mūsu trauksmes signālus uztver arī sapali un tāpat paslēpjas.

Taču grundulis nezināja pastāstīt, kādā veidā ievainotā āda nosūta ķīmiskos trauksmes signālus. Viņš arī nepateica, ka brīnumaino īpašību zinātnieki atklājuši tikai nesen.

— Jūs teicāt, ka cilvēki esot viltīgi, — turpināja zivtiņa.

— Negribēju strīdēties, tomēr man ir savi uzskati. Nesen ezermalā atnāca kāds cilvēks un apsēdās zālē. Lai sēž, kas man par to! Pēkšņi sēklī parādījās tārpiņš. Saskrējām tam apkārt, bet tikpat ātri atkāpāmies. Kumoss šķita aizdomīgs. Oda daudz savādāk nekā tie tārpiņi, kas dzīvo ezerā. Varbūt tā bija cilvēka izdoma, varbūt. Kad kumoss tuvojās baram, mēs pabēgām sānis un to neaiztikām. Redzi, cik pamatīgi mēs cilvēku piemānījām!

— Gudri darīts! — priecājās Apaļgalvis. — Kā jūs to spējāt?

— Dažreiz esam viltīgāki par cilvēkiem, — lepojās grundulis, —

un tie mums neko nevar padarīt.

— Nu gan tu pārāk daudz salielījies, — aizrādīja Bunduļacis.

— Nemaz. Mums ir ļoti laba oža. Tā mēs atšķiram viltīgo kumosu no derīgā.

— Un tikai ar ožu? — pārjautāja Bunduļacis.

— Ar to pietiek. Cilvēki nemaz nenojauš, ka mums tāda ir. To sacīdams, grundulis nemānījās. Mazās, lāsumainās zivtiņas

ir neiedomājami degustatori. Grundulis ir 250 reižu jutīgāks pret rožu eļļas smaržu un 512 reižu jutīgāks pret ūdenī izšķīdinātu cukuru nekā cilvēks. Tādu gudrinieku tik viegli nepiemānīsi!

Vel viena iepazīšanas

Asarēni apstājās. Ceļu aizšķērsoja plata zivs ar zilganbrūnu muguru. Prāvajām sānu zvīņām bija dzeltenīga nokrāsa.

—, Vai tu esi miermīlīga? — šaubidamies prasīja Apaļgalvis.

Tik Jiela zivs katram spēja iedvest bailes un šaubas. Tas, kas bija apmēros prāvāks, Apaļgalvī vienmēr radīja neuzticību.

— Kā to saprast?

— Nu, tā .. . Vai tu mazākas zivtiņas neķer? — Drošības pēc ar vienu aci Apaļgalvis paglūnēja uz elodejām. Ja būs vajadzība, slēptuve nav tālu. Ātrs peldējums, un viņš pazudis augu biezoknī. Neviens tur viņu nespēs sameklēt.

— Un to jautā asaris!

— Tā nav nekāda atbilde … — Apaļgalvis kļuva drošāks, jo elodejas bija tepat tuvumā. Citos apstākļos viņš neko nebūtu teicis.

— Kāpēc asaris nevarētu tā jautāt? — nerimās Apaļgalvis.

— Pavisam vienkārši — jūs vienmēr esat bijuši plēsēji, bet es nevienai zivij pāri nedaru.

4-Vai tu, tāpat kā rauda, pārtiec no ūdensaugiem? — iejautājās Bunduļacis. Pēc raudas lielā zivs gan neizskatījās — bija daudz platāka par raudu.

— Augi man negaršo.

— Kas tad? — Bunduļacis neizpratnē pabolīja acis. — Ja tev zivis un augi negaršo, ar ko tad vēl var mieloties?

— Vai tad jūs mani nepazīstat?

Asarēni sabakstījās purniem. Kauns atzīties, ka tik iespaidīgu ezera iemītnieku viņi agrāk nav redzējuši! Tādam garām papeldēt nevarēja. Sīkumus viņi pamanīja, bet lielais palika neievērots.

— Patiešam nepazīstam … — Bunduļacis sāka straujāk plātīt žaunas un nezināja, ko vēl piebilst.

— Kur tu dzīvo? — negaidot iejautājās Apaļgalvis, izglābdams draugu no neērtā stāvokļa. Šoreiz jautājums bija izteikfc tieši laikā un vietā.

— Netālu. Vai zināt prāvo bedri ar mālaino dibenu?

Nē, to gan asarēni nezināja.

— Man patīk klusas un mierīgas vietas, kur nav liela straume. Bedre ir vislabākais patvērums. Tajā reti kāds traucē. Liela, trokšņaina sabiedrība man nav pa prātam. Jaunības gados gan dzīvoju pamatīgā barā, bet tie laiki ir pagājuši. Mūsu pulks kļuvis mazāks. Kopā parasti salasās vienāda vecuma zivis.

— Nav nekāds brīnums, ka tevi nepazīstam, — ieminējās Bunduļacis. — Mēs taču mitināmies seklumā, kur zaļo ūdensaugi un šūpojas viļņu šūpoles. Esam kaimiņi, bet cits citu nezinām.

— Tā gluži nav, — sacīja prāvā zivs. — Es asarus pazīstu, bet, ja nu mēs līdz šim neesam satikušies, tad varam iepazīties. Esmu plaudis. Nereti mani dēvē arī par breksi. Plaužus cilvēki uzskata par gardām zivīm, turklāt dažs labs no maniem radiniekiem sver pāri par astoņiem kilogramiem.

— Tad jau tu esi ievērojama zivs! — iesaucās Apaļgalvis.

— Patikami dzirdēt tādus vārdus, — sacīja plaudis. — Bet ar raudu, šo mazvērtīgo, asakaino zivi, gan mani nejauciet! Atšķirība ir pārāk liela.

To, ka rauda ir mazvērtīga zivs, asarēni dzirdēja pirmo reizi. Un plaudim taču nebija nekāda iemesla mānīties.

— Paldies, mēs uzzinājām daudz jauna, — Bunduļacis teica. — Vēl tikai gribētos zināt, ko tu ēd un kas tev vislabāk garšo.

— Pārtieku no ūdenskukaiņu kāpuriem. Sevišķi garšīgi ir trīsuļodu kāpuri, bet labprāt ēdu arī nelielus gliemjus un tārpus. Lūk, visa mana ēdienkarte!

— Tev mute savādāka nekā mums, — ieteicās Apaļgalvis un sarāvās. Tas nebija pieklājīgi sacīts, un no Bunduļača droši vien atkal varēja sagaidīt pārmetumus.

— Taisnība… — Plaudis nemaz nebija apvainojies. — Tā atgādina caurulīti un ir vērsta uz leju. Ja mute būtu citāda, kā tad es spētu satvert sēdošu gliemi, kā pārkontrolētu dūņas, kurās slēpjas sarkanie trīsuļodu kāpuri? Dziļāk mutē man ir sīki zobi. Ar tiem saspiežu gliemju čaulas. Citas zivis barību saķer un ātri norij, bet es ēdu lēni un prātīgi. Trīsuļodu kāpuriem noskaloju dūņas. Ar tām taču

nav vērts piepildīt vēderu. Ja vien iespējams, arī gliemju čaulas izspļauju laukā — tā arī ir lieka un nevajadzīga bagāža. Tāpēc arī jāēd lēni un uzmanigi. Līdaka, protams, rīkojas citādi. Caps — tā saķer un aprij veselu zivi. Tāds raksturs man nav. Tam, kas grib plaudi noķert ar makšķeri, jābūt loti pacietīgam, vēl uzmanīgākam par mani. Cik reižu makšķernieki pārsteidzas, un es peldu projām, priecādamies, ka izdevies tos piemānīt.

— Ooo! Es arī gribētu tāds būt! — Apaļgalvis piepeldēja tuvāk plaudim.

— Pastāsti vēl ko! — lūdza Bunduļacis.

— Ko tad? — Plaudis paplātīja biezās lūpas. — Kas jums labāk patiktu? … — Padomājis viņš iesāka: — Saulainā pavasarī, kad ūdens strauji sasilst, mēs ātrāk izmetam ikrus. Tad kādreiz var notikt pārskatīšanās. Raudas apaugļo arī mūsu ikrus. Izšķiļas ne īsts plaudis, ne īsta rauda.

— Plaužu rauda! — iesaucās nemierīgais Apaļgalvis.

— Tāds mazulis ir lielāks par raudu, bet sīkāks par plaudi. Savā turpmākajā dzīvē tas aug ātrāk par raudu, bet nekad nesasniedz plauža lielumu. Vispār tas notiek reti.. .

— Paldies par sarunu! — Apaļgalvis pakustināja krūšu spuras. — Tagad mums abiem jāsteidzas.

Kad asarēni bija gabaliņu papeldējuši, Bunduļacis ievaicājās:

— Kur tad tev jāsteidzas?

— Saruna ieilga. Vai tev nepalika garlaicīgi? Baidījos, ka tu uzdosi vēl kādu jautājumu, un tad diezin vai līdz vakaram mēs vēl kaut ko varēsim uzēst un tikt mājās.

Divdabji

Pavisam nejauši kādā dienā Bunduļacis un Apaļgalvis satikās ar ālantiem. Pirmajā brīdī asarēni nobijās. Viņi godbijīgi vēroja ap piecdesmit centimetru garās, slaidās zivis, to nosvērto,

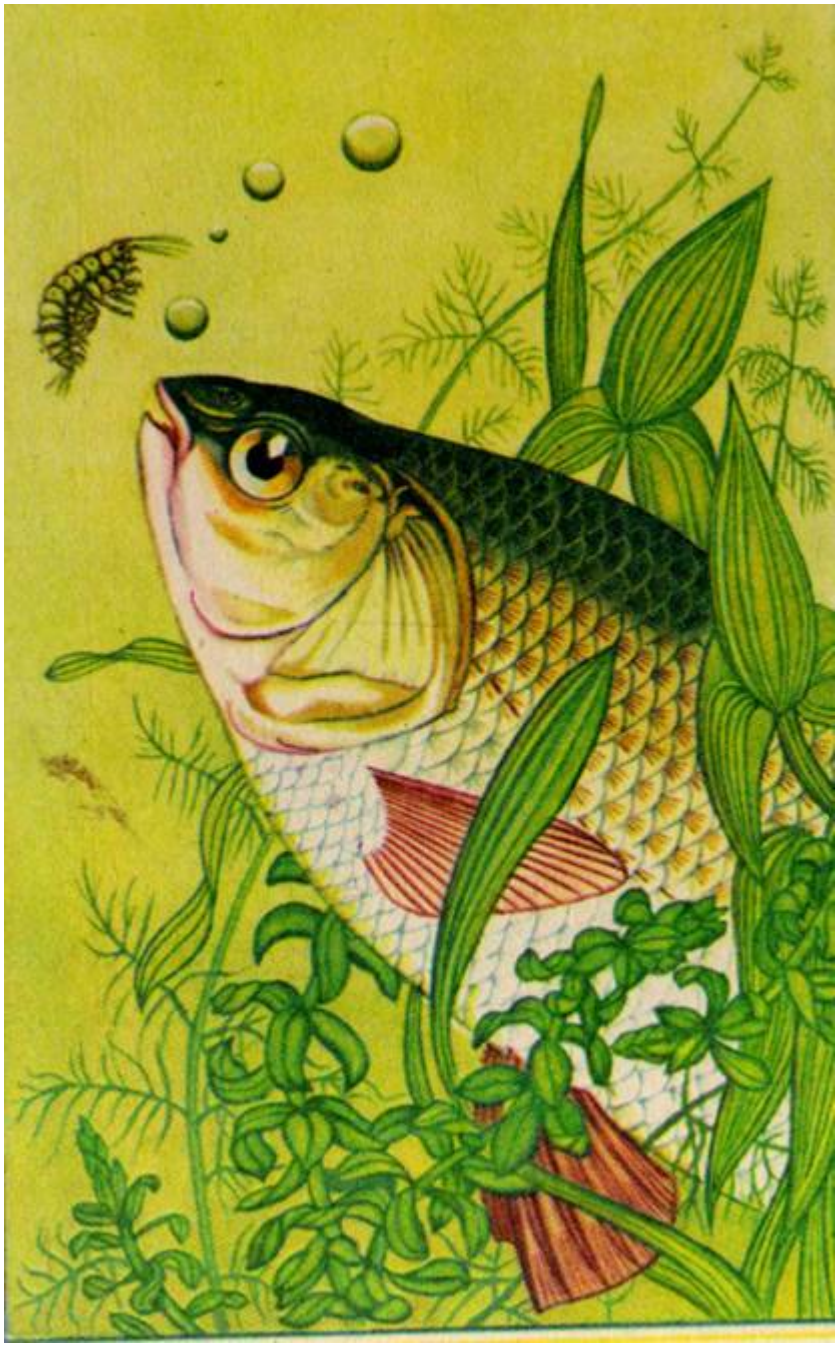

vienmērīgo peldējumu un rāmās, graciozās spuru kustības. Ālantiem nebija ne līdakas zibenīguma, ne līņa lācīguma, bet pavisam kas cits — aizturēta enerģija, kas vienā mirklī varēja atraisīties ar negaidītu spēku.

Zilganmelnais muguras krāsojums nemanāmi pārgāja sānu sudrabainajā baltumā.

— Piedodiet! — teica Bunduļacis skaistajām zivīm. — Jums gan daba dāvājusi ļoti skaistas krāsas.

— Taisnība. Katrai zivij ir savas krāsas, arī jums — asariem.

— Kāpēc tā vajadzīgs? — iejautājās Apaļgalvis kādam no ālantiem. — Ja pie mums būtu mamma, mēs tevi neapgrūtinātu ar jautājumiem.Pastāsti, lūdzu, par krāsām!

— Par krāsām? — Ālants šūpojās ūdenī un kustināja sarkanīgās spuras. — Ezera dzīvnieki, gribēdami kaut ko uzzināt, bieži vien samaksā par to ar dzīvību. Iepazīties ar dzīves īstenību nav tik vienkārši.. . Krāsas ir izveidojušās ilgā gadu gaitā. Zivīm ir vajadzīgas tieši tādas krāsas, kādas tām ir.

— Kāpēc? — Apajgalvim kā parasti netrūka jautājumu.

— Krāsas zivis aizsargā, — atbildēja ālants. — Raudām, ruduļiem, ālantiem un vēl citiem ezera iemītniekiem ir noderīga tumši zilā muguras krāsa. Putni, kas lido virs ūdens, mūs nepamana, jo tumšais muguras tonējums saplūst ar ezera līmeņa krāsu. Sudrabbaltie sāni pasargā no līdakas. Laupītāja mūs nevar ieraudzīt no zāļainajiem slēpņiem, kur tā uzglūn zivīm. No dzelmes ūdens izskatās gaišs, gandrīz kā sudrabs.

— Ahā! — novilka Apaļgalvis. — Bet mēs esam savādāki nekā tu. Daudz krāsaināki un spilgtāki. Tātad līdaka mūs labāk var saskatīt un vieglāk noķert nekā tevi.

— Tā jums tikai šķiet. Starp augiem peldot, ķermenis saplūst ar apkārtējo vidi. Tu, piemēram, atradīsies glīvenēs. Te tavu svītraino ķermeni līdaka tik viegli neieraudzīs, turklāt tu nepamanīts varēsi uzbrukt neuzmanīgām zivtiņām. Spilgtā, svītrainā krāsa asariem noder aizsardzībai.

Tas bija gudrs, bet ne visai saprotams stāstījums. Vienam sāni sudraboti — tas aizsardzībai, otram svītraini — atkal aizsardzībai. Tas taču bija pavisam dīvaini…

Asarēni pepadomāja, ka ikviens ezera iemītnieks dzīvo savdabīgos apstākļos un ka tieši tie nosaka aizsargkrāsu. Pazīstamā karūsa bija ar spilgtu zeltainu krāsojumu, taču, uzvandījusi melnās duļķes, tā kļuva pilnīgi neredzama. Zivju dzīve, kas diendienā pakļauta visdažādākiem negadījumiem, kļūtu vēl grūtāka, vēl bīstamāka, ja nebūtu apbrīnojamās aizsargkrāsas.

Kamēr asari pārsprieda dzirdēto, tikmēr ālanti omulīgi ieturēja maltīti.

Un te nu notika pats interesantākais. Viens no ālantiem noķēra pāris sānpelžu, bet pēc tam noknieba sulīga ūdensauga dzinumu. Kaut ko tādu asari redzēja pirmo reizi. Ja kādam garšoja kukaiņi, tas nemeklēja augus. Augēdājām zivīm kukaiņi bijuši nebijuši, bet ālants vienlaikus ēda gan augus, gan kukaiņus.

Vislielāko izbrīnu izraisīja tas, ka pats prāvākais ālants noķēra un

apēda nelielu vīķi. Asarēni nebija pieraduši pie daudzpusīgas odienkartes.

Raudas un grunduļi ēda augus, asariem tie negaršoja, un otrādi. Turpretim ālanti vislielākajā labpatikā mielojās gan ar augiem, gan ar kukaiņiem un pat zivju mazuļiem.

Savādi, pavisam savādi! Zināšanas par ezera zivīm asariem vēl bija pavisam niecīgas.

— Es kaut ko nesaprotu, — teica Apaļgalvis prāvajam ālantam. — Tu laikam esi divdabis?

— Kāpēc tā? — brīnījās zivs.

— Redzi, es domāju par tavu pusdienas maltīti. Tu neesi tāds kā citas zivis. Vispirms ēdi sānpeldes, pēc tam uzkodi kaut kādus augus un beidzot vēl noriji zivtiņu. Iznāk, ka esi divdabis. Nu, es domāju — ēšanas ziņā, jo tu ēd gan augus, gan dzīvniekus.

— Nav ko brīnīties! — Ālants lēnām kulstīja asti. — Mūsu galvenā barība ir sīkie dzīvnieciņi. Vakaros, kad pāri ezeram lidinās kukaiņi, mēs no ūdens izbāžam purnu un noķeram ne vienu lidoni vien. Ūdensaugi mums garšo tikai tad, kad tie nav nobrieduši un cieti. Sulīgie dzinumi nav zemē metami. Mazās zivtiņas ķer tikai pieaugušie ālanti. Tātad te nav nekā dīvaina.

— Laikam gan… — Apaļgalvis pakustinaja žaunu vākus. — Mēs tevi nepazinām, tāpēc ari radās tādi pārpratumi.

— Tie nav pārpratumi, — sacīja ālants. — Tādi mazuļi kā jūs nevar visu zināt. Katra zivs taču ēd savu barību. Ja ālantiem garšo kukaiņi un arī augi, kāds tur brīnums? Makšķernieki gan sūdzas, ka vasaras mēnešos ālanti esot rūgteni, ar ūdenszāļu piegaršu . . . Bet tagad man gribas mazliet palepoties. Ne ar sevi, bet ar saviem radiniekiem, kas ir daudz skaistāki nekā parastie ālanti. Maniem radiniekiem mugura ir sarkana, sāni oranždzelteni, bet vēders sudrabspīdigs. Man spuras sarkanas, bet radiniekiem sarkana ir tikai spuru pamatne, pašas spuras tiem baltas. Manus radiniekus sauc par orfām jeb zelta ālantiem.

— Vai tie ari dzīvo mūsu ezerā? — iejautājās Apaļgalvis. — Es te tādas zivis neesmu redzējis.

— Orfas audzē dīķos un nelielos ūdensbaseinos, arī akvārijos.

— Ahā! Un orfu sarkanā krāsa arī noder aizsardzībai? — nelikās mierā Apaļgalvis. — Vai tad dīķos ūdens ir sarkans, nevis tāds kā mūsu ezerā?

— Aušīgs jautājums. Dīķi un ezerā ūdens ir līdzīgs. Sarkanā krāsa maniem radiniekiem noder nevis aizsardzībai, bet skaistumam. Visi priecājas par orfu krāšņumu. Šīm zivīm no ienaidniekiem nav jāsargās.

Beidzot Apaļgalvis visu apjauta, un jautājumu viņam vairs nebija.

Varbūt ālants vēl ko būtu pastāstījis, bet bars peldēja tālāk, un

viņš negribēja no tā atpalikt. Ālanti dzīvoja tur, kur dzelmē iestiepās zāļaina sekluma strēle, kur izbeidzās glīveņu pļavas un savus gleznainos ziedus atvēra baltās ūdensrozes.

Abi asarēni devās pretējā virzienā — dziļumā nebija ko meklēt. Viņiem labāk patika krastmalas siltie, aizaugušie ūdeņi. Tā pašreiz bija Bunduļača un Apaļgalvja pasaule, iemīļota un dārga . . .

Noslēpumainais peldetajs

Kad asarēni grasījās peldēt tālāk, viņi ieraudzīja ūdenī šaudāmies mazas, zilganas ēnas.

— Paskatīsimies, kas tās tādas! — Bunduļacis uznira līdz ezera līmenim, bet neko nesaskatīja.

Ēnas bija manīgas. Kolīdz Bunduļacis tuvojās ūdens virsai, tās pašāvās sānis. Viens no peldētājiem atradās tepat virs galvas. Bunduļacis mēģināja tam pievirzīties klāt, bet nekā.. . Veiklais peldētājs momentāni pazuda.

— Hm, tas nu gan ir joks! — pukojās Bunduļacis. — Nevaru to blēdi dabūt rokā.

— Tu neproti. Jārīkojasˆ citādi! Ja tev pietrūkst iemaņu, tad palaid mani!

Apaļgalvis noskatījās, kur atradās zilganā ēna, atkāpās un tad ieskrējies drāzās līdz ūdens virsai. Vēl tālāk. Purns izšāvās ezera

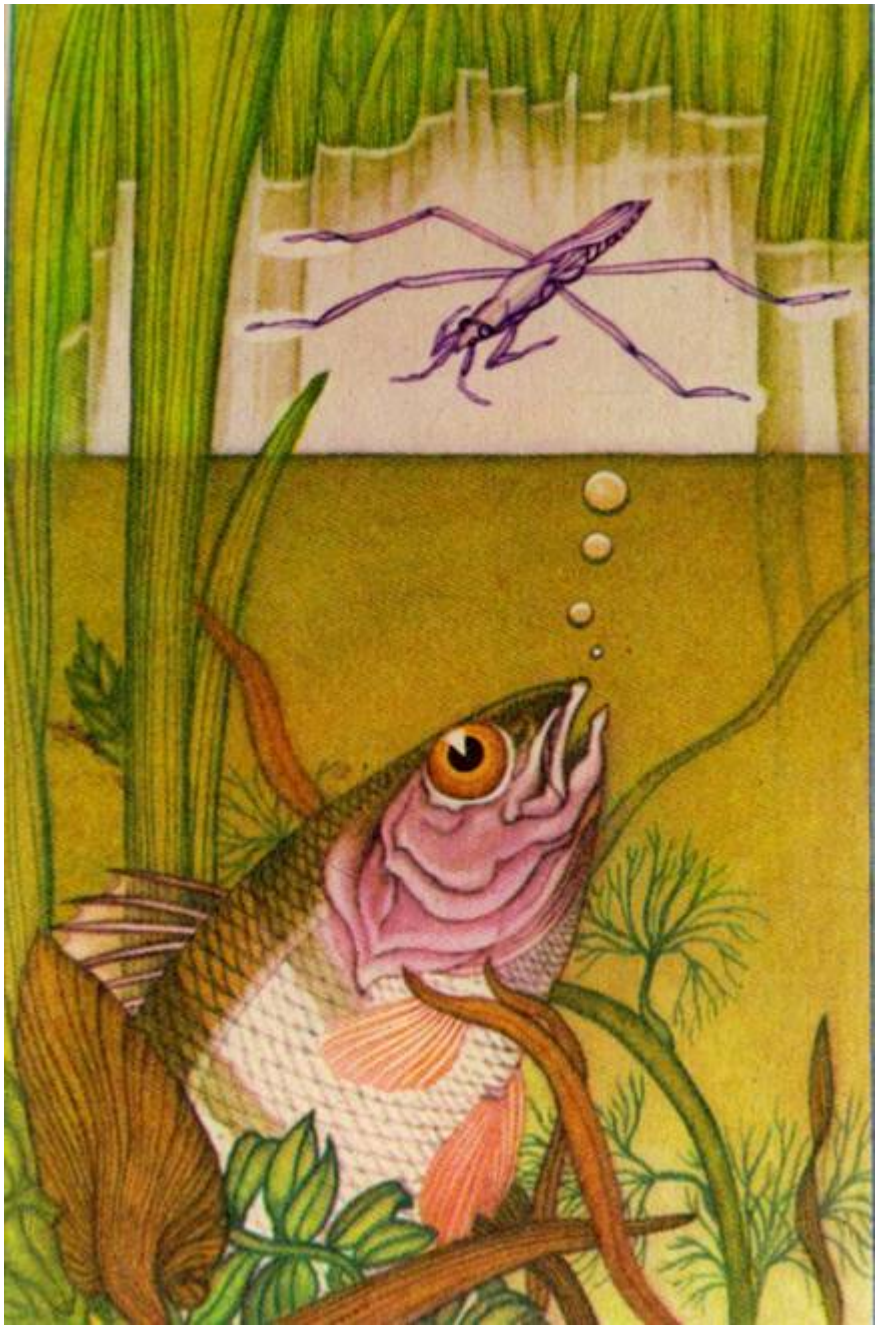

virspusē, aiz kājas satvēra noslēpumaino peldētāju un ievilka ūdeni.

— Hm, kas tu tāds esi? — prasīja Bunduļacis, jo Apa|galvis nevarēja muti taisīt vaļā — peldētājs aizmuktu un visas pūles butu veltas.

— Zivis mani neēd, — noķertais mēģināja asarēniem iestāstīt.

— Ne jau par ēšanu ir runa. Gribējām zināt, kas tu tāds esi.

Apaļgalvis pabolīja acis un ciešāk saknieba kaulainās lūpas.

Kukainis neganti kustināja garās kājas. Acu bolīšana bija aicinājums, lai Bunduļacis pasteidzas ar jautājumiem.

— Es esmu. . . lielais ūdensmēritājs, — atbildēja rūsganais kukainis. Samtaini matiņi tā pavēderi vērta gaiši sudrabotu.

— Kā tu proti tik veikli peldēt?

— Peldu pa ūdens virsu, — kukainis paskaidroja un sāka atkal ķepuroties.

— Pa ūdens virsu? — Tad tāpēc Bunduļacis to nebija ieraudzījis. — Bet kas tev palīdz peldēt?

— Kājas.

— Nepļāpā niekus! Kā ar kājām var peldēt, ja nav astes?

— Man ir pavisam īpatnējas kājas. Abas īsās, priekšējās, noder barības saķeršanai. Pārējās četras ir tievas un garas — ar tām es peldu. Lai kājas nesamirktu, es tās vienmēr ieeļļoju. Tāpēc arī varu pa ūdens virsu slīdēt kā labs slidotājs pa ledu. Ja ceļā gadās kāds šķērslis, protu tam pārlēkt pāri.

— Un tā ir patiesība? — pārjautāja Bunduļacis.

— Ja netici, paprasi manam radiniecēm ūdensblaktlm!

— Tātad tu esi blakts? Bet sacīji, ka saucot par udensmērītāju … — Bunduļacis nesaprata kukaiņa atbildi.

— Odensmērītājs ir blakts, tikai tāda, kas dzīvo virs ūdens. Bet tagad laidiet mani vaļā! — lūdzās kukainis. — Man pietrūkst gaisa elpošanai. Un es jau visu izstāstīju.

Apaļgalvis pavēra muti, un noslēpumainais kukainis, pakustinājis kājas, kā bulta uzpeldēja virs ūdens.

— Pavisam trakas lietas! — sacīja Bunduļacis. — Un tu vēl gribēji iestāstīt, ka pazīstot visus ezera iemītniekus. Vai tu varēji iedomāties, ka dzīvo tāds kukainis — ne peldētājs, bet slidotājs? Nevis peld ūdeni, bet slido pa ezera virsu. Un padomā, cik gudrs: ieeļļo kājas, lai labāk slīd! Laikam jau tā vajadzīgs.

— Kāpēc mēs nekad asti neeļļojam? — noprasīja Apaļgalvis.

— Mēs jau neslidināmies, bet peldam. Es domāju, ka tādēļ eļļošana mums nav vajadzīga.

Bunduļacis neprata izskaidrot eļļošanas nozīmi. Odensmērītājs eļļoja kājas, lai tauku slānītis palīdzētu tām turēties virs ūdens un arī viņš pats negrimtu.

— Negribu par kukaiņiem vairs neko dzirdēt, — noteica Apaļgalvis. — Es nojaušu, — tu esi aizmirsis ēšanu.

Kardinošais sarkanais tārpiņš

Ēšanu Bunduļacis nebija aizmirsis .. .

Klusēdami asarēni iepeldēja dziļumā. Izrādījās, ka sēkļa tuvumā ir grūti atrast barību. Bunduļacis noķēra vaboli, ko straume bija ienesusi ezerā. Tas tikai tāds gadījuma kumoss. Apaļgalvis aprija dažas treknas

sānpeldes. Bet tas arī viss. Tuvumā neko citu nemanīja. Jāmeklē bagātīgāk klāts galds.

Izmetuši pusloku, asarēni devās atpakaļ. Netālu no sēkļa Apaļgalvis apstājās.

— Es to ieraudzīju! — viņš sauca. — Tas ir mans!

Nu arī Bunduļacis pie dīgstošajām lēpēm pamanīja treknu sarkanu tārpiņu. Neko darīt, Apaļgalvis bija manīgāks. Tam vienmēr la-ime saskatīt ko garšīgu.

Izsalkums bija liels. Daudz neskatīdamies, Apaļgalvis metās virsū tārpiņam, saķēra un gribēja norīt.

Turpinājums noritēja pavisam savādi. Izrādījās, ka tārpiņš ir neparasti spēcīgs. Apaļgalvis nespēja to norīt. Kumoss rāvās ārā no mutes, vēl trakāk — iedzēla augšlūpā un vilka asarēnu uz priekšu. Apaļgalvis pretojās, cik spēja, tomēr velti. Otrs spēks bija lielāks. Sāpju vietā asarēnu sāka mākt bailes. Ja tārpiņš viņu pieveic? Ko tad? …

Pēc maza brītiņa Apaļgalvis pacēlās gaisā un ar būkšķi iekrita krastmalas zālē . . .

— Es domāju, ka rauda. Kur lai asarēnu liek? Janka, vai atpakaļ jāmet? — mazais puišelis jautāja lielākajam.

— Kamēr izvilksim raudu, es to pašu uz āķa uzlikšu, — sacīja Janka un ievēra asarēnam lūpā āķi.

Sāpe izskrēja cauri ķermenim un apdullināja Apaļgalvi. Pēc tam sekoja lidojums gaisā . ..

Bunduļacis palika sēkļa malā un nevarēja saprast, kas draugam lēcies. Sakampa tārpu un pavisam jocīgi rīstījās. Vai kumoss par

lielu? Varbūt tiešām to nevarēja norīt? Tālākā Apaļgalvja rīcība bija vēl dīvaināka. . . Kur viņš skrēja? Ko ķēra? . . . Skrēja, kamēr pazuda. It kā izlidoja no ezera. Bet asari taču nelido. Tā arī Bunduļacis nenojauta, kas noticis ar draugu.

Pagāja brīdis, un noplunkšķēja ūdens. Bunduļacis nobijās un gribēja bēgt, bet dziļuma malā ieraudzīja nirstošu asarēnu. Tas bija Apaļgalvis.

Kādēļ viņš tik jocīgi peldēja? Rāvās uz sāniem. Izmeta loku. Visu laiku kūļājās uz vietas un tālāk netika . . . Kāpēc nenira dziļāk? Asari mēdza uzturēties pie ezera dibena, bet Apaļgalvis peldēja krietni augstāk.

Bunduļacis metās pie drauga.

— Kādēļ tu jokojies? — Bunduļacis jautāja. — Peldēsim prom!

— Labprāt, — atbildēja Apaļgalvis. — Bet es to nespēju …

— Kā — nespēj? — brīnījās Bunduļacis. — Es nesaprotu.

Daudz ko Bunduļacis nesaprata. Viņam nebija ne jausmas, ko pārdzivo Apaļgalvis.

— Kaut kas mani nelaiž vaļā, visu laiku tur aiz lūpas. Tici vai

netici, bet tas ir ļoti sāpīgi. Ja gribu peldēt ātrāk, tad kāds plēš lūpu. Varbūt es esmu gūstā. Gluži tāpat kā tu toreiz pie strauta traukā. Cik atceros, tad krastmalā bija divas ēnas. Nu, tās, no kurām jāsargās …

Bunduļacis piepeldēja Apaļgalvim vēl tuvāk un ieraudzīja, ka no drauga mutes stiepjas bālgans, gandrīz neredzams pavediens.

— Gūstā tu neesi. Tas ir pavisam citādi. Man liekas, tu esi piesiets. Un to droši vien izdarījušas ēnas.

— Ko lai es tagad iesāku? — pavisam sašļucis, čukstēja Apaļgalvis.

— Nevajadzēja no ezera lēkt ārā. Tad nekas slikts nenotiktu, — pārmetoši sacīja Bunduļacis.

— Vai tad es lēcu? Tārpiņš bija briesmīgi stiprs. Tas man iekoda apakšlūpā un izrāva no ezera.

— Tās ir ēnu lamatas, kurās tu esi nelaimīgi iekūlies, — sprieda Bunduļacis.

— Es negribu lamatās. Es gribu peldēt!

— Cst! — iesaucās Bunduļacis. — Pie meldriem līdaka!

— Līdaka? — Apaļgalvis šausmās nodrebēja un šāvās sānis.

Aukla apturēja skrējienu un pavilka asarēnu atpakaļ.

— Lien lēpēs, — mācīja Bunduļacis, — citādi tevi noķers!

Mācīt jau ir viegli. Lien… Bēdz… Kur tu aizbēgsi ia noslēpumainais spēks visu laiku nelaiž vaļā!

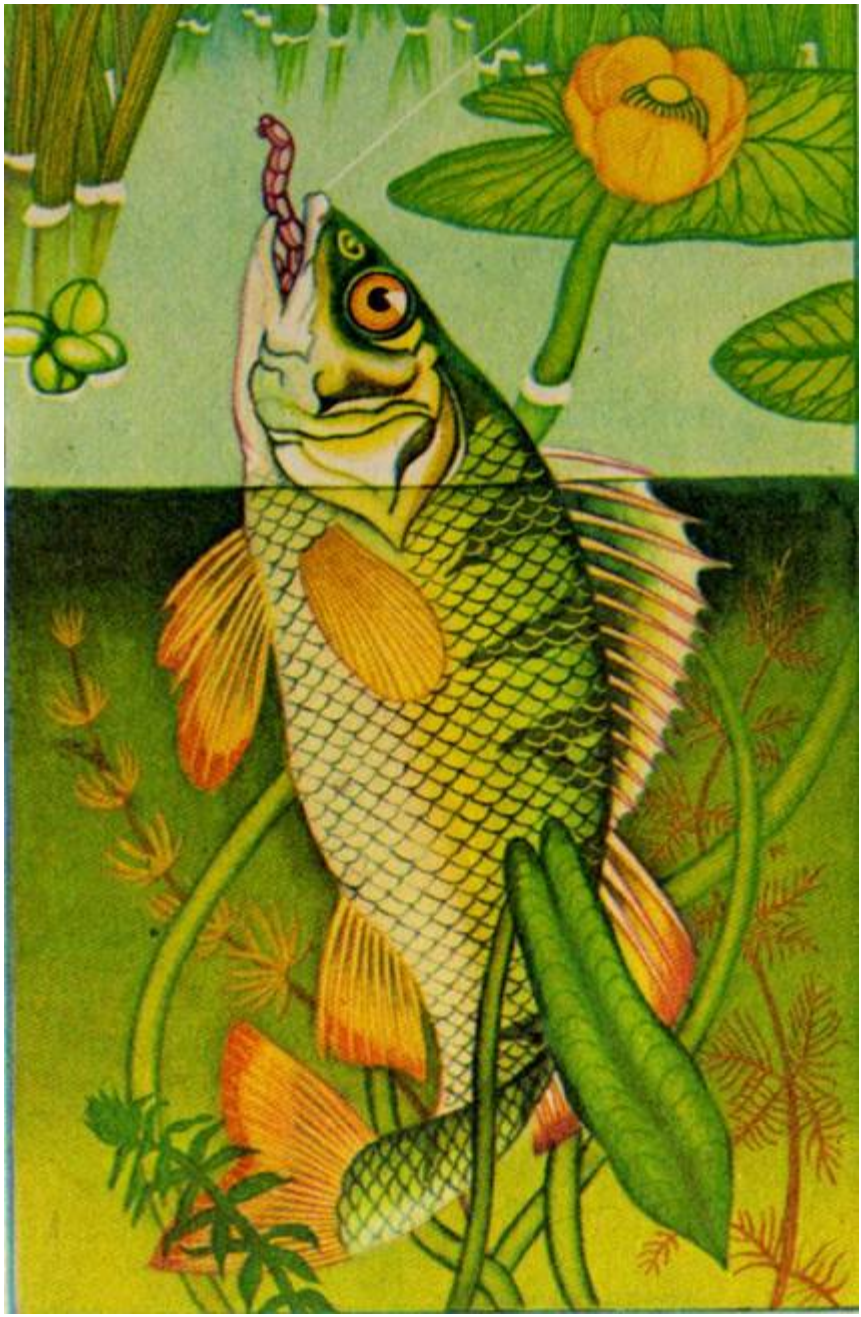

Apaļgalvis sasparojās vēlreiz, tomēr arī šoreiz mēģinājums beidzās nesekmīgi.

Bunduļacis nesaprata, kāpēc draugs vēl vienmēr peld turpat un neslēpjas lēpēs. Viņš nevarēja iedomāties, cik daudz spēka patērējis draugs, lai atbrīvotos no noslēpumainajām lamatām.

Bez trokšņa līdaka izslīdēja no meldriem un tūliņ ievēroja Apalgalvi.

Lēni, spuras kustinādama, tā tuvojās laupījumam. Asarēns pie auklas raustījās. Beigas! Nu visam ir beigas!

Līdaka apstājās, sasprindzināja muskuļus un gatavojās mesties asarēnam virsū. Novilnoja ūdens. Apaļgalvis bailēs šāvās uz augšu.*1*

Par laimi, plēsējas ceļā gadījās raudiņa, un līdaka to tūlīt satvēra. Tomēr mīkstākā par asari, ko sargaja asas, kaulainas spuras.

Apaļgalvis rāvās uz priekšu. Bailes deva jaunus spēkus. .. Vēl tālāk. Vēl. . . Sveloši iesāpējās lūpa, un noslēpumainās lamatas palaida asarēnu vaļā. Apmetis kūleni, viņš iekrita dūņās. Iekrita un nekustējās.

Vai Apaļgalvis beigts? …

Pagāja labs brīdis, kamēr Bunduļacis saņēma drosmi un piepeldēja pie drauga.

Tu esi dzīvs?

— Jā, — Apaļgalvis vārgi kustināja žaunas. — Zini, man pat ēst vairs negribas. Sāp mute. . . Un es esmu noguris. Ielīdīsim lēpēs un tepat pārlaidīsim nakti.

Bunduļacis neko neiebilda. Lai jau notiek, kā Apaļgalvis vēlējās! Viņš šodien bija tik daudz pārdzīvojis.

Iedomīga vīķe

Lēzenajā piekraste dzīvoja centimetrus piecpadsmit garas zivtiņas ar sudrabainiem sāniem. Bieži vien tas salasījās lielos baros. Asarēni šīs ezera iemītnieces labi pazina. Savā pirmajā dzīvības gadā bija peldējuši kopā ar tām. Kopā pat barību meklējuši. Tās bija vīķes, vienmēr draiskas, kustīgas, nebēdnīgas.

Apaļgalvis ar nebēdniecēm labi sapratās. Varbūt tāpēc, ka tās medīja tādiem pašiem paņēmieniem kā viņš.

Vīķes no asariem nebaidījās, jo tie vēl bija mazi un tiem nepiemita plēsīgo zivju īpašības.

Krastmalā un sēkļu tuvumā vīķes mitinājās tajās pašās vietās, kur dzīvoja Apaļgalvis ar Bunduļaci. Taču tām labāk patika virsējie ūdens slāņi. Asari turpretim cienīja akmeņaino vai arī ūdensaugiem apaugušo ezera gultni. Kopā ar vīķēm tuvu ūdens virsai peldēja arī auslejas. Tās bija nedaudz slaidākas un veikli šaudījās uz vienu un otru pusi.

Lai gan dzīvesvietas zivtiņām bija atšķirīgas, tās bieži vien uzturējās krasta tuvumā kopā ar asaru mazuļiem.

Ja vīķes un auslejas pamanīja lielos asarus, tās sabēga slēptuvēs. Laika gaitā instinkti tām bija pilnīgojušies un ezera iemītnieku raksturi vairs' nebija noslēpums.

Spīdinādamas spožos sānus, slaidās zivtiņas sasilušajos ūdeņos it kā slīdēja. Likās, ka tās peld bez jebkādas piepūles. Taču tas tikai tā šķita. Ikvienam ķermenim jāpārvar ūdens pretestība, un tā nepavisam nav maza.

— Apstājieties! — uzsauca Apaļgalvis. — Apstājieties! Es vēlos ar jums mazliet aprunāties.

— Ko tev vajag? — Vīķes apstājās un pakustināja pelēcīgās spuras.

— Īpaši neko. Papļāpasim! Sen neesam tikušies.

— Ne jau mūsu vainas dēļ. Kamēr mēs pa krastmalu, tikmēr tu dziļumus esi paspējis iemīļot… Nu, par ko tad runāsim?

— Vienalga par ko. . . Varbūt par jūsu dzīvi. ..

Vispirms vīķes noķēra pāris kukaiņu — tās vienmēr bija izsalkušas un tikai tad sapulcējās apkārt Apaļgalvim. Pati dūšīgākā vīķe ieminējās:

— Jūs un citas zivis domājat, ka vīķes ir sīkas un neievērojamas. Tomēr tas tā nav.

— Atvaino, es nemaz tā nedomāju . . .

— Savā laikā, tas ir, šā gadsimta divdesmitajos gados, mēs bijām pamats pērļu izgatavošanai.

— Kas tās pērles tādas ir? — brīnījās Apaļgalvis.

— Nelielas bumbiņas, kas cilvēkiem ļoti patīk.

— Ahā! — novilka Apaļgalvis. — Kur tad jūs šīs bumbiņas ņēmāt?

— īstās pērles izaudzē gliemenes. Mūsu ezera dižgliemene gan to nevar izdarīt. Viņa neprot izaudzēt pērli. Agrāk Vidzemes pusē straujos strautos dzīvojušas upjpērlenes, bet tās nesaudzīgi izķertas un tagad kļuvušas par ļoti lielu dabas retumu. Ja aiz upjpērlenes vāka nokļūst smilšu graudiņš, tam apkārt izveidojas pabiezs perlamutra slānis, un tā rodas spīdīga pērle… Tā kā

īstās pērles ir grūti iegūstamas un ļoti dārgas, cilvēki sākuši darināt mākslīgas bumbiņas. Tie šo bumbiņu izgatavošanai sadomājuši izmantot arī mūsu zvīņas. Tās tik ilgi tikušas kultas ūdenī, kamēr to spožā sudrabainā krāsa kā sīki kristāliņi nogulsnējusies trauka dibenā.

— Un tās bijušas pērles? — iejautājās Apaļgalvis.

— Nē, — atbildēja vīķe. — Nogulsnes dēvētas par pērļu esenci. Protams, tā vēl dažādi apstrādāta. Pati pērle bijusi izdobta stikla lodīte. No iekšpuses to klājusi mūsu zvīņu esences kārtiņa. Šādā veidā pērles izskatījušās ļoti skaistas, sudrabbaltas. Un tā mūsu spožums senāk greznojis daudzus cilvēkus. Redzi, kādas ir vīķes! Nevis tikai sīkas zivtiņas, bet liela skaistuma radītājas. No jums asariem, neko tādu nesagaidīt!

Iedomīgā vīķe! Kādēļ tā lepoties? Varēja jau pastāstīt par senčiem, bet kāpēc ar pagājušo jālielās? Mūsu dienās neviens pērles tā vairs nedarina. Tās taču ir tikai atmiņas par kādreizējiem laikiem, šodien neviena vīķe vairs skaistumu nerada.

Pavisam negaidot, Apaļgalvim prātā iešāvās ne visai sen dzirdēta saruna. Visu viņš neatcerējās, bet šis tas prātā vēl bija saglabājies.

— Vai tu esi plēsīga zivs? — pēkšņi iejautājās Apaļgalvis.

— Nekad tāda neesmu bijusi. Mūsu barība ir kukaiņi.

— Tu tā apgalvo? . .. Bet vai tās nav vīķes, kas pavasaros ēd ikrus? Nevis savējos, bet citu zivju ikrus. Iespējams, tu mēģināsi iestāstīt, ka tās ir pavisam citas zivis. Neizdosies! Par jūsu nelāgo paražu zina visi ezera iemītnieki.

— Kāpēc tu domā, ka es to noliegšu? — brīnījās vīķe. — Nav nekādas vajadzības. Protams, mēs ēdam zivju ikrus. Turklāt lielos daudzumos, jo gandrīz vienmēr mums trūkst barības. Lai gan neesam prāvas, tomēr ātri augam. Un tādām zivīm nepieciešams bagātīgi klāts galds. Vai tagad saprati?

— Bagātīga galda pēc jāēd ikri?

— Paklausies, tu esi nepieklājīgs! .. .

— Kāpēc tu uzreiz tā? Vai es ko nepieklājīgu pateicu?

— Es tev neprasu, kāpēc asari pavasarī barojas ar citu zivju ikriem. Es tev nepārmetu asaru plēsonīgo dabu. Cik dzīvo zivtiņu asari savā mūžā saķer, cik? Pat saskaitīt būtu grūti. Bet tu mani apsūdzi —

vīķe izdarījusi grēka darbus, apēdusi zivju ikrus… Mēs ar tiem mielojamies tikai tad, kad pietrūkst kukaiņu.

— Ahā! — Apalgalvis kļuva nervozs un sāka kustināt asti. Galu galā vīķei domātais jautājums nebija bijis vietā. Tas vairāk attiecās uz asariem.

— Mūsu galvenā barība nav ikri. Ar tiem mēs apmierinām

izsalkumu. Tikai to. Vai tāpēc esam sliktākas par asariem?… Gribēji parunāties, bet redzi, kā nu iznāca . . .

Apalgalvis nokaunējās. Melot vīķe nemeloja. Pavasarī taču viņi paši bija mielojušies ar citu zivju ikriem.

Jocīgais gliemezis

Par sarunu ar vīķi un par tās negaidīto nobeigumu Apaļgalvis nolēma Bundulacim neteikt ne vārda. Ko lai saka — pats bija vainīgs, ka saruna ievirzījās nevēlamā gultnē…

Pie glīveņu pudura Apalgalvis ieraudzīja Bunduļaci.

— Man bija interesanta tikšanās, — Bunduļacis jau pa gabalu sauca. — Gribi, es tev visu izstāstīšu .. .

Redz, cik labi! Stāstīs Bunduļacis, un viņam tas nebūs jādara. Patiesībā vīķes nemaz nebija pelnījušas, lai par viņām runātu.

— Vai atceries drūmo glūnētāju, no kura kādreiz bēgām?

To gan Apalgalvis neatcerējās. Daudzi ezera iemītnieki bija bīstami. Cik reižu glābiņu vajadzēja meklēt drošā paslēptuvē! Kā lai nojauš, par kādu dzīvnieku Bunduļacis jautā?

— Atceries, sēdēja tāds aizdomīgs dzīvnieks. Māja tam bija spirālē satīta uz muguras, nokrāsota zalgandzeltena, ar tumšām svītrām. Toreiz dzivnieks sēdēja uz lēpes kāta un staipīja galvu. Mēs nobijāmies un bēgām.

— Ā! Tagad atceros! — iesaucās Apalgalvis. — Atceros! Un mēs laidāmies lapās . . .

— Toreiz bijām lieli muļķi! — Bunduļacis izmeta apaļu loku. — Zini, dzīvnieku sauc par dzemdētājgliemezi. Mūsu ezerā viņam esot daudz brāļu un māsu, piemēram, dīķgliemeži, bitīnijas un spolītes. Tie visi ir parasti gliemeži, kas nevienam ļaunu nedara. Sīkākie baidās no lielajām zivīm — īpaši no karpām un plaužiem, kas tos saspiež un aprij. Visvairāk gliemežu dzīvo seklumā, kur sakuplojuši ūdensaugi. Neesam šos dzīvnieciņus ievērojuši, jo krāsa tiem ir līdzīga augu stumbru toņiem. Tu jau zini, ka to, ko nepazīst, nav tik viegli pamanīt. . . Ļoti patīkami dzīvnieki. Vai vari iedomāties, ka dzemdētājgliemeži dzemdē dzīvus bērniņus, bet visi pārējie gliemeži dēj olas?

— Tas ir ļoti jocīgi, — murmināja Apalgalvis. — Nedēj olas . . .

Apmaldījies plaudis

Garām ežgalvitēm, garām ūdensgundegām un puķumeldriem asarēni devās uz ierastajām barošanās vietām. Viņi jau zināja, kur meklējama viena vai otra ēsma. Katru dienu varēja izvēlēties citādu kumosu.

Ezerā zivīm bija savi barošanās rajoni — vienām piekraste, otrām dzi(umi, trešajām ūdens virsējie slāņi, ceturtajām dūņas un ūdensaugu biežņas. Līdakas un citas prāvās zivis mēdza dzīvot vientuļi. Ja ierastajā mājvietā ieradās kāda mazāka zivs, tad lielākā to aprija, nepētot, vai tā ir vai nav no pašu dzimtas. Arī gados vecākie asari tuvumā necieta citas zivis. Ar savu izskatu un izturēšanos viņi tās sabaidīja, un tām neatlika nekas cits kā peldēt projām. Zivis cita citas rajonā parasti nemēdza iepeldēt. Tas bija nerakstīts likums. Ja kāda no miermīlīgajām zivīm to pārkāpa, tā viegli varēja zaudēt dzīvību zobainajā plēsigo zivju mutjL.

VleĽās, kur, zaļoja reti puķumeldru pudurīši, Bunduļacis un Apalgalvis parasti meklēja trīsuļodu kāpurus un ķēra ūdensēzelīšus. Apaļgalvim tā vienmēr bija patīkama nodarbošanās.

Uzreiz abi asarēni apstājās. Labākajā vietā, kur mitinājās visvairāk ūdensēzelīšu, rosījās kāda sveša zivs ar plakanu ķermeni un palielām zvīņām. Asarēni ievēroja, ka mugura tai ir tumša, zilganpelēka un sāni sudraboti, ar iedzeltenu mirdzumu.

— Kas tā tāda? — Apalgalvis sāka uztraukties. — Ielavījusies mūsu vietā!

— Varbūt nav ielavījusies, bet apmaldījusies, — sacīja Bunduļacis. — Man liekas, tas ir plaudis.

— Sis ir mūsu barošanās rajons! — dusmīgi sacīja Apalgalvis. — Mēs dzīvojam seklumā. Peldi atpakaļ uz dziļumu, kur ir tava vieta!

— Ne tik strauji, asarēn! Ne tik strauji! — plakanā zivs ierunājās. — Man, tāpat kā tev, patīk seklumi, kas pieauguši ar dažādiem ūdensaugiem. Jo vairāk augu un ūdens siltāks, jo labāk.

— Kādēļ agrāk tevi seklumā nemanījām?

— Pavisam vienkārši. Pēc savas dabas esmu kūtra zivs. Ja mani netraucē, es nevēlos izdarīt liekas kustības. Peldu seklumā starp ūdensaugiem, paēdu un snauduļoju. Ja atrodu patīkamu, saulē sasilušu vietu, varu tajā nodzīvot mēnešiem ilgi. Dziļumi mani mazāk interesē.

— Savādi, vai tad tu neesi plaudis? — iejautājās Bunduļacis. — Tas taču iemīļojis dziļumus un krastmalā reti iemaldās.

— Mani bieži sajauc ar plaudi. Saka — es esot tā mazulis. Atšķirība, protams, nav liela. Spuras man ir iesārtas, bet plaužiem — pelēcīgas.

— Un tā ir galvenā atšķirība? — pavaicāja Apalgalvis.

— Tieši tā. Cilvēki runā, ka plauži esot garšīgi, bet pliči — asakaini, ar rūgtenu piegaršu. Vai tā ir patiesība, to es nevaru jums apgalvot.

— Tātad tu neesi plaudis, bet plicis, — lēni novilka Bunduļacis.

— Bet tev ir uz leju vērsta maza mute. Gandrīz kā plaudim, ko mēs reiz satikām, — Apaļgalvis nelikās mierā.

— Tas tāpēc, ka barību meklēju pie ezera gultnes. Bieži jāpārcilā krietns dūņu slānis, kamēr atrodu ko ēdamu. Un tieši tad palīdz mana savādā mute. Tāpat kā plaudim, arī man garšo mazie gliemeži. Ja mute nebūtu tik spēcīga, es nevarētu saspiest dzīvnieciņu čaulas.

— Ā! — novilka Apaļgalvis. — To jau plaudis arī stāstīja.

— Vasarā labprāt ēdu svaigus augu dzinumus, — turpināja plicis, nemaz neievērodams asarēna piebildi. — To nokošanai noder manas stingrās lūpas. Ceru, ka sapratāt, kāpēc man savādāka mute nekā jums?

— Sapratām, — pasteidzās atbildēt Bunduļacis. — Tātad barības meklēšanā mēs ar tevi nestrīdēsimies? Mums vislabāk garšo trlsuļodu kāpuri.

— Es no kāpuriem neatsakos, ja tikai izdodas tos atrast, — paskaidroja plicis. — Trlsuļodu kāpurus ciena visas zivis.

— Ļoti patīkami, tagad zināsim, ka mums ir kopīga barības meklēšanas vieta, — noteica Apaļgalvis.

— Ne gluži tā, — piebilda plicis, — es dzīvoju tālāk, starp spožajām glīvenēm. Tur var atrast vairāk gliemežu. Un viens gliemezis — tas jau ir krietnāks kumoss nekā sīkie trlsuļodu kāpuri.

Tiesa kas tiesa!…

Atkal kaut ko uzzinājuši, asarēni šķirās no pliča un devās paši savās gaitās.

Ranatra un citas udensblaktis

Tas bija pavisam savāds vārds — ranatra.

Kad asarēni to pirmo reizi dzirdēja, viņiem pat smiekli sanāca. Patiesībā vārdu viņi uzzināja vēlāk. Viss sākās pavisam neparasti.

Bunduļacis un Apaļgalvis sastrīdējās. Kauns teikt, par vienkāršu jautājumu. Starp diviem "raglapju pudurlšiem gulēja nokaltis pelēki dzeltenīgs zariņš ar sešiem īsiem sānizaugumiem.

Tieši par to abi saplēsās. Kā parasts, Apaļgalvis negribēja būt vienis prātis ar Bunduļaci, kā parasts, tam bija savi iebildumi. Kad Bunduļacis sacīja, ka zariņš esot nepazīstams ezera iemītnieks, tad Apalgalvis atcirta, lai draugs viņu neturot par galīgu muļķi.

Sastrīdējušies abi klusēdami lūkojās uz svaigajiem glīveņu dzinumiem.

Bunduļacis nožēloja strīdu. Un ja nu tas tiešām bija nokaltis zariņš vai pussatrunējis augs?… Galā divi asi pīķi, tālāk paresnājums, kam katrā pusē pāris vidū ielocītu izaugumu, pēc tam sašaurinājums un atkal izaugumi. Varbūt Apaļgalvim taisnība — kukainis taču kustētos, bet šis te visu laiku stāv vienā vietā kā vecs pērnējs augs.

Bunduļacim draugs vairs nepievērsa nekādu uzmanību un ķerstīja sānpeldes. Tas bija it kā protests. Stāvi vien, stāvi un pētī zariņu! Sastrīdējies un nu viens pats netiec galā. .. Bet man tur nav nekādas daļas.

Ar tādu pavērsienu Bunduļacis nesamierinājās. Ja kas neparasts, vai tā to var atstāt? Un viņš uzmanīgi piepeldēja zariņam tuvāk.

Hm. . . Dīvaini. Sašaurinātā daļa beidzās ar divām melnām podziņām ikra lielumā. Tās šķiet, bija acis. Tātad viņam taisnība. Ne kokiem, ne ūdensaugiem acu nav.

— Sveiki! — sacīja Bunduļacis.

Nepazīstamais pat nepakustējās. Vai tad tas nedzirdēja?

— Sveiki! — vēl skaļāk sacīja Bunduļacis. To nu vajadzēja dzirdēt.

Asie pīķi sašūpojās. Nepazīstamais ar garajām kājām gāzelēdamies pašļūca pāris soļu.

— Tu esi nepieklājīgs!

— Kā tad tā? Vai tevi no miega iztraucēju?

— Kas par muļķībām! Es mediju.

— Atvaino, es nezināju, — teica Bunduļacis. — Kas tad guļot medī?

— Būtu pacieties, pats redzētu. Nekustos, lai atpūtinātu muskuļus un nepatērētu tik daudz skābekļa. Gulēt es neguļu. Ja piepeldētu klāt medījums, tad tik tu redzētu…

— Tu esi kukainis?

— Jā. Udensblakts — ranatra.

ūdensblakts? Bunduļacis izbrīnījies nopētīja ranatru. Pavisam neparasta, vairāk nekā trīs centimetrus gara!

— Kam tev tādi asi piķi?

— Tie nav pīķi, bet elpošanas caurulītes, — atbildēja ranatra. — Kad gaisa krājumi izbeigušies, es peldu līdz ūdens virsai, izbāžu ārā caurulītes un krātuvēs iepildu gaisu.

Bunduļacis nepaspēja atbildēt. Pa ezera dibenu rāpoja plakans radījums. Asarēnam ne prātā neienāca, ka plakanais, pelēkbrūnais radījums, kas atgādināja sakaltušu lapu, ir dzīvs. Tas bija centimetrus divus garš, ar smailu šķēpu astes vietā. Laikam tas, tāpat kā ranatrai, noderēja elpošanai. Lai ātrāk tiktu uz priekšu, rāpotājs ar nagiem pieķērās pie ūdensaugiem. Pēkšņi tas zibenīgi izstiepa priekškājas un kaut ko satvēra.

— Vai to jocīgo tu ari pazīsti? — prasīja Bunduļacis.

— Kā nu ne! Tā ir skorpionblakts.

— Tātad ari blakts?

— Protams. Tāpat kā es.

Kamēr abi sarunājās, piepeldēja Apaļgalvis.

— Mans draugs, — iepazīstināja Bunduļacis. — Tas, ko tu, Apaļgalvi, noturēji par zariņu, patiesībā ir kukainis. Un sauc to par ranatru.

— Ranatra? — iesaucās Apaļgalvis un sāka smieties.

— Tas nu gan nav glīti. Par mani smieties! — norūca kukainis un pavērās Apaļgalvi, bet tas tik ātri nespēja rimties.

It kā saukts šurp traucās olveidlgs, zaļgandzeltens dzīvnieciņš ar pelēkbrūnām svītrām uz muguras. Pakaļkājas tam bija garas, no vienas vietas pārklātas ar bieziem, smalkiem matiņiem. Un cik veikli tas prata peldēt! Netālu no ranatras peldētājs apstājās un sāka grozīties uz vietas. Ātrais peldējums, kā sācies, tā ari beidzās. Likās, kukainis ko meklē, visu laiku kustinādams priekškājas.

Apaļgalvis vēl nerima smieties.

Pēkšņi no vientuļas glīvenes gaiši zaļās lapotnes lejup metās pavisam savādi radījumi ar plakanu vēderu un uzpūstu, ieapaļu muguru. Pats brīnišķīgākais — tie visi peldēja uz muguras ar

kājām gaisā. Izskatījās kā minilaiviņas. Līdzīgi motoriņiem kustējās kājas. Pelēkmelnajiem kukaiņiem bija iedzelteni segspārni, prāvas sarkanas acis. Negaidot tie uzklupa Apaļgalvim.

— Vai! — asarēns iebrēcās un pārstāja smiet.

Kukaiņi neticami veikli metās tālāk un, katrs noķēris pa zivju mazulītim, pazuda glīvenēs.

Apajgalvis nervozi kustināja astīti un purpināja:

— Tādi nieki, bet tik pamatīgi spēj kost!

— Mugurpelde ir pati plēsīgākā, pati rijīgākā ūdensblakts. Tai ir īss, ass snuķītis, kas spēj izdurties cauri pat biezajai zivs ādai. Mugurpeldes ir badīgas, rijīgas un var ēst vienā gabalā, — klāstīja ranatra.

— Un tas olveida peldētājs ar brūnajām svītrām? Kas tas ir? — Bundujacis kā vienmēr gribēja visu zināt.

— A! Svītrainā airvabole ir tāda pati laupītāja kā mugurpelde.

Patiešām — īss mirklis, un airvabole jau bija sagrābusi līkajās priekškājās raudas mazuli. Vēl pēc brītiņa Bunduļacis pamanīja, ka tā dziļi iezīdusies zivtiņas kumbrā. Bīstams kukainis!

— Nezināju, ka ezerā ir tik daudz blakšu, — brīnījās Apaļgalvis. — Un dažas pēc blaktīm nemaz neizskatās.

Serenāde glīvenēs

Rīts atausa pelēks un apmācies. Sīkas lāses kapāja rāmo ezera spoguli. Pret pusdienu lietus pierima un atspīdēja saule. Kā parasts, asarēni devās pastaigā. Kārtīgi pamielojušies, abi peldēja pa glīvenēm, kas jau bija krietni vien sakuplojušas un spīdēja ar tādu krāsu bagātību, kādu vasaras vidū vai tās nogalē neredzēt.

Apaļgalvis sagūstīja tuklu sānpeldi un nosprieda, ka šodienai pietiks. Patiešām vairs nekas nekāroja, bet pa glīvenēm varēja tāpat paklaiņot.

Asarēni riņķoja gar augiem, pabaidīja mazās zivtiņas un atkal atgriezās iepriekšējā vietā.

Negaidot abi apstājās. Tas nu gan ir kas nedzirdēts! Vai varde sākusi spēlēt kādu mūzikas instrumentu un pametusi dziedāšanu? …

Bundujacis gan vardi par dziedātāju neatzina. Visa viņas māksla — tukša klaigāšana! Turklāt lielākoties naktī. Bet nu skanēja liega mūzika — čirkstināšana un sisināšana. Diez vai varde tā spētu?

Čirkstēšana nepārstāja …

Bundujacis pavērās visapkārt, bet nevienu mūziķi neredzēja.

— Vai tas nav brīnums? Spēlē, bet pašu spēlētāju nemana.

— Noslēpies, — vienaldzīgi atbildēja Apaļgalvis, jo muzicēšana viņu galīgi neinteresēja.

Bunduļacis sāka spēlētāju meklēt, nopeldēja apli, izpētīja dūņas, bet neko neatrada. Tas taču bija pavisam savādi!

Mūzika skanēja kā sākumā. Bundujacis izmeta vēl vienu loku, bet atkal neko neatklāja. Viņš sāka pavisam nopietni pukoties. Kā tā var paslēpes spēlēt? Gar dzīslainajiem glīveņu kātiem lēkāja ūdensblusas, kaut kur steidzās ūdensēzelitis un sānpeldes. Tie neviens muzicēt neprata.

— Te ir kāds noslēpums, — sacīja Bundujacis. — Un tas jāatklāj.

— Blēņas! Vai tevi muzicēšana uztrauc?

— Kāpēc uztrauc? Bet es gribu zināt, kas tas ir par mūziķi.

Pēkšņi čirkstēšana apklusa.

— Es te sēžu, — kāds sacīja augstākajos ūdens slāņos.

Sacīja gan, bet asarēni runātāju nevarēja saskatīt.

Beidzot Bundujacis ieraudzīja nepilnu centimetru garu zajganu kukaini ar sudrabotu vēderu. Priekškājas tam bija īsiņas, īsiņas, vidējās kājas garākas, bet bieziem matiņiem apaugušās pakajkājas pavisam garas. Ar vidējo kāju nagiem tas turējās pie glīvenes'.-

— Vai tu visu laiku spēlē? — prasīja Bundujacis.

— Laikam gan. Un jums patīk?

— Vairāk nekā vardes klaigāšana. Pasaki, lūdzu, kur atrodas tavs mūzikas instruments!

— Seit.. . — Kukainis pacēla priekšējo kāju, kam bija īsa, lāpstveidīga ķepa.

— Tā jau kāja, — iebilda Apajgalvis.

— Tā ir kāja tikai mātēm, bet tēviem noder arī spēlēšanai.

— Paskatieties — man kāja pārklāta ar sīku zobiņu rindām.

— Bet kā tu muzicē? — interesējās Apajgalvis.

— Pavisam vienkārši. Redziet, tā! — Un kukainis sāka rīvēt kājas gar snuķīti. t

Tūdaļ atskanēja iepriekš dzirdētā čirkstēšana. Tā turpinājās visu laiku, kamēr kukainis trina kājas gar snuķīti…

— Vispār katrai manai kājai ir savs uzdevums. Ar priekšējām muzicējam, ar vidējām pieturamies pie augiem, bet visgarākās — pakaļējās kalpo par airiem. Ar tām mēs peldam.

— Tu esi brīnišķīgs 'kukainis!

— Nē, mani sauc par airētājblakti.

— Ak vai! — novaidējās Apajgalvis. — Atkal blakts! Man liekas, ka mūsu ezerā sākušas dzivot tikai blaktis.

— Ne tikai mūsu ezerā, — mūziķis lepni sacīja. — Pasaulē ir 600 airētājblakšu sugu. Dažas ir pat tik izturīgas, ka dzīvo aiz Ziemeļu polārā loka… Jūs visu laiku sacījāt, ka es labi muzicējot. Un vai tad nav vienalga, kas es esmu?

— Droši vien… — novilka Apajgalvis. — Droši vien tam nav nozīmes.

Vai arī asari nevarētu muzicēt? Tas būtu ļoti skaisti. Iespējams, visi par to priecātos. Iespējams, pat vardes viņus apskaustu. Bet… asariem jau nav tādu ķepu kā airētājblaktīm un tādēļ par muzicēšanu nav ko sapņot.

Dusmīgie grunduļi

Kādā saulainā dienā Apaļgalvis un Bundujacis nolēma doties labi garā ceļojumā. Jāpaskatās, kas notiek citos ezera novados, kā tur dzīvo, kā priecājas un bēdājas.

Aizpeldējuši garām teiksmainajām kalmju un niedru audzēm, garām zaļajai meldru sienai, viņi sasniedza kādu ezera ieloku. Te izskatījās pavisam savādi. Smilšainais sēklis bija kā sētin nosēts lielākiem un mazākiem akmeņiem.

Iedobē asarēni ieraudzīja ap desmit cenlimetru garu zivtiņu. Tās pelēki dzeltenais ķermenis no vienas vietas bija nobārstīts ar prāvākiem un sīkākiem brūniem plankumiem.

Savā nodabā zivtiņa tiesāja gliemezi. Ar ēšanu viņa bija tā aizrāvusies, ka nemanīja garām peldošos asarēnus. Laikam noķertais laupījums bija ļoti garšīgs…

— Grundulis, — viszinīgi noteica Apaļgalvis. — Ja esam tādu ceļu nopeldējuši, aprunāsimies. Lai pastāsta, kā šai pusē iet!

Bunduļacis vēlreiz nopētīja zivtiņu. Grundulis?.. . Vai grunduļiem bija vai nebija brūni plankumi uz astes un spurām?… Aizmirsies, jo pēdējā laikā nav iznācis ar tiem satikties. Zivtiņai pie mutes Bundujacis ieraudzīja sīkus tausteklīšus. Grunduļiem bija Osiņas — to viņš atcerējās. Tātad Apaļgalvim taisnība.

Patiesībā ar grunduli vajadzētu aprunāties, vai te nav manītas plēsīgās zivis un vai ceļošana droša.

— Esi sveicināts, grunduli! — sacīja Bundujacis.

Zivtiņa norija barību, pagriezās, pabolīja acis, zem kurām atradās izaugums, un, neatņēmusi sveicienu, palīda zem akmens.

— Dusmīga … — saīdzis sacīja Apajgalvis.

— Tur vēl viena guļ! — Bundujacis rādīja.

Mazliet tālāk, ezera dibenam pieplakusi, snauduļoja tāda pati dzeltena zivtiņa kā iepriekšējā. To tik tikko varēja saskatīt. Varbūt atpūtās?.

Gulētāju parasti netraucē, bet asarēniem tik ļoti gribējās ko jaunu uzzināt par svešo pusi.

— Piedod par traucējumu! — Bundujacis sāka ar atvainošanos.

Gulētāja atskatījās. Nopētīja abus draugus ar nīgru skatienu.

Paplātīja žaunas un nelikās par asarēniem ne zinis.

— Nesam tev sveicienus no ezera pretējā gala, — turpināja Bunduļacis, bet atkal nesaņēma nekādu atbildi.

Zivtiņa sakustināja asti, pagrieza asariem muguru un iepeldēja šaurā ejā starp diviem akmeņiem. Nokļuvusi drošībā, tā sāka vērot asarus. Tās skatienā bija neuzticība, šaubas un, iespējams, arī ziņkāre.

— Jocīgas zivis, — pavīpsnāja Bunduļacis. — Abas izturas pret

mums tā, it kā mēs butu laupītaji.

— Kam mums tādi dusmīgi grunduļi vajadzīgi? Iztiksim bez tiem!.:— pikti sacīja Apaļgalvis.

Dūņu valstībā

Aiz sēkļa viss pārmainījās. Akmeņainās smiltis pazuda. Parādījās biezā slānī nogulsnējušās dūņas. Kuploja savādi augi. Odens te oda pēc ķiplokiem.

No biezajām dūņām izpeldēja neredzēta divdesmit centimetru gara zivs ar slaidu ķermeni. Mugura tai bija brūna, sāni iedzelteni, bet vēders oranždzeltens. Visgarām sāniem stiepās tumšbrūnas svītras. Vidējā svītra bija visplatākā.

Apmetuši loku, zivs vijīgām kustībām uzpeldēja līdz ezera virsai un .. . izbāza galvu no ūdens.

Tā nu gan bija drosme! Tāds triks, kāds asarēniem ne prātā nenāca!

Bel varbūt tā nemaz nebija zivs? Vai mazums pārsteigumu atgadījies īsajā mūžā!

No augšas līdz asarēniem atskanēja savāds pīkstiens.

— Airētājblakts? — ieminējās Apaļgalvis.

— Tā nav airētājblakts sisināšana, — Bunduļacis pakustināja asti. — Tas ir pavisam kas cits.

Slaidā zivs sakustējās. Astes tuvumā no ķermeņa izplūda sudraboti burbuļi, kādus asarēni bija redzējuši, ciemojoties pie ūdenszirnekļa.

Pēc brītiņa zivs atkal izbāza galvu virs ūdens. Kad viņa to ievilka atpakaļ, atskanēja pīkstiens. īss, aprauts, tomēr skanīgs.

Tātad zivs prata dziedāt! Tas, par ko sapņoja Apaļgalvis, ezera pasaulē nav nekāds jaunums. Brīnums bija noticis — zivs prata dziedāt. Un viņai nemaz nevajadzēja lāpstveidīgās ķepas kā airētājblaktij. Ar tādu neparastu ezera iemītnieku noteikti jāiepazīstas.

Asarēni lēnām uzpeldēja līdz ezera virsai. Kad kārtējo reizi zivs iedziedājās un no tās izplūda gaisa burbulīši, Bunduļacis laipni sacīja:

— Labdien! Es esmu Bunduļacis. Un tas ir Apaļgalvis.

— Priecājos, — atbildēja nepazīstama. -<— Pikstulis. Citi mani dēvē par dūņu pīksti, tomēr man labāk patīk viens vārds. Sauciet mani par pīksfruli!

— Pīkstuli, vai tu proti dziedāt? — Apaļgalvis pasteidzās ar jautājumu.

— Protu, ja to var saukt par dziedāšanu.

— Padziedi vēl! — lūdzās Apaļgalvis, cerēdams, ka pīkstulim kas sajuks un dziedāšana neizdosies. Viņam ļoti kremta, ka pīkstuļi, nevis asarēni prot dziedāt.

Pīkstulis izbāza galvu no ūdens, ievilka to atpakaļ un izpildīja lūgumu. Apaļgalvis skumīgi nopūtās. Asarēniem arī vajadzētu ko iemācīties, lai varētu pārsteigt citus. Cik viņi gan bija neievērojami!

— Kāpēc tev pie astes visu laiku burbuļo? — kamēr Apaļgalvis bija nogrimis pārdomās, Bunduļacis pasteidzās ar nākamo jautājumu.

— Es elpoju.

— Kā? — pārsteigts iesaucās Bunduļacis. — Vai tev žaunu nav?

— Vai tu ar asti elpo? — iejautājās arī Apaļgalvis.

— Es neelpoju ar asti, un žaunas man nekur nav pazudušas. Bet ar tām nepietiek, nevaru uzņemt tik daudz skābekļa, cik vajadzīgs. Kad izbāžu no ūdens galvu, tad ieelpoju gaisu. Tas plūst cauri žaunu kanālam …

— Vai, cik jocīgi! — iesmējās Apaļgalvis.

— Plūst cauri zarnām, atdod asinim skābekli un pie astes pa atveri izplūst ārā. Tā rodas burbulīši.

— Ā! — novilka Bundujacis. — Tas ir diezgan asprātīgi.

— Patiesībā mana dziedāšana saistīta ar elpošanu. Dziedu tikai tad, kad elpoju. Ievelku gaisu mutē, to noriju, un tad atskan mana

dziesma — pīkstiens. Es dzīvoju sliktos apstākļos. Kur tik daudz dūņu, tur skābekļa maz.

— Pārvācies uz citu dzīvokli, kur labāki apstākļi! — pamācīja Bunduļacis.

— Paldies par padomu! Esmu jau pieradis pie savas dūņu pasaules. Kādam ir arī dūņās jādzīvo. Te man ir tik daudz slēptuvju kā nevienai citai zivij.

— Tu vienkārši esi brīnišķīgs! — jūsmoja Apaļgalvis.

— Tā jau visi saka, — ne bez lepnuma atbildēja pīkstulis. — Es spēju arī noteikt lietus vai negaisa tuvošanos. Gaisa spiediena pazemināšanos jūtu ar ādu. Pirms lietus es uzpeldu ūdens virsējos slāņos un nemierīgi riņķoju. Agrākos laikos mūsu senčus ļaudis turējuši traukos ar ūdeni un izmantojuši laika paredzēšanai.

— Kāpēc tavā pusē tik nikni grunduļi? — atcerējies dzeltenās zivtiņas, ievaicājās Bunduļacis. — Tepat akmeņainajā sēklī dzīvo.

— Grunduļi tur nav manīti, — atbildēja pīkstulis. — Jūs droši vien satikāt akmeņgraužus.

— Tas otrs bija mazliet savādāks. Vairāk dzeltens un mazāk raibs.

— A, bārdainais akmeņgrauzis. Abus es pazīstu. Tās ir miermīlīgas zivis. Kad no ikriem izšķiļas mazuļi, man ar akmeņgraužiem ir daudz kas pārrunājams, — stāstīja pīkstulis. Pēc izšķilšanās mūsu mazuli ir līdzīgi. Akmeņgraužiem, tāpat kā maniem bērniem, pašā sākumā ir ārējās žaunas.

— Ārējās žaunas! — izbrīnā iesaucās Apaļgalvis. — Kādas tās izskatās?

— Kā sīku bārkstiņu pušķis. Un viss. Vēlāk mums izveidojas parastās žaunas. Bārdainos akmeņgraužus mazāk pazīstu. Zinu, ka agrāk tie dzīvojuši strautos vai upēs un tikai pēc tam iepeldējuši ezerā un apmetušies te uz dzīvi. Lāga zivtiņas. Mazkustīgas. Jāņem vērā, ka šie akmeņgrauži nevēlas, lai tos traucē.

— Diezin kāpēc tie ar mums negribēja aprunāties un pat sveicienu neatņēma? paklusu iejautājās Bunduļacis.

— Pavisam vienkārši. Asari labprāt medī akmeņgraužus. Sis medījums tiem labi garšojot. Zivtiņas jūs pazina un tādēļ ari sveicienu neatņēma.

— O, man sāk trūkt gaisa, — Apaļgalvis žēlojās.

— Tā ir dūņu valstības īpatnība. Peldiet uz sēkļa pusi! Tur būs vieglāk elpot, — sacīja pīkstulis un izbāza galvu no ūdens.

Ceļojums nav bez likstām

Klejodami pa akmeņaino sēkli, asarēni brīnījās — kāpēc te tik maz dzīvības? Iespējams, abi draugi bija noguruši un nepamanīja dzīvās būtnes, kas slēpās zem akmeņiem un to spraugās. Vairāki desmiti acu pāru sekoja asarēnu gaitām. Akmeņainajā sēklī visi pazina svītrainos laupītājus. Lielie asari te sirodami iegriezās gandrīz katru dienu.

— Tuksnešains sēklis, — noņurdēja Apaļgalvis.

Bunduļacis zināja, ka draugs parasti skaišas tad, kad sevi atgādina izsalkums. Arī Bunduļacis vēlējās ko noķert, kaut ūdensēzelīti. Pat nieka makstenes kāpurs noderētu. Bet visapkārt neko ēdamu neredzēja.

Viņpus sēkļa ūdenī iekrita mazs, balts tārps. Pavisam parasts tārps, kādam agrāk Bunduļacis vērību nebija veltījis. Taču izsalkumā daudz ko dara citādi. Nereti aizmirstas arī uzmanība, un tas jau ir pavisam slikti.

Kuslais tārpiņš nokrita zemē un gribēja uzrāpties spīdīgajā, slidenajā kalmes lapā. Nieka lieta tādu vārguli aprīt! Bunduļacis metās tārpam virsū. Saķēra mutē un nira lejup tuvāk ezera gultnei.

Nešpetns tārps! Kā tas prot kost! .. . Vai tā tik nebija dēle? Nē. Dēlei melns uzvalks, bet tārpam balts.

Jāmēģina izspļaut. Neizdevās . . . Tārps koda lūpā.

Ko tagad darīt?

Bunduļacis gribēja paslēpties glīvenēs. Gan jau tur viņš tiks galā ar noķerto tārpu. Bet nepazīstams spēks neļāva peldēt tālāk. Lai kā Bunduļacis pūlējās, ūdenszāļu audzes palika nesasniedzamas . .. Vai toreiz tāpat nebija arī ar Apaļgalvi? Ak šausmas!. . . Noslēpumainās ēnas gan nekur nemanīja.

Tikai tad Bunduļacis nojauta, ka labi nebūs. Kā gan viņš bija pazaudējis parasto modrību un kļuvis tik neuzmanīgs? Ķerot ko neparastu, Bunduļacis vienmēr tam vairākas reizes bija appeldējis apkārt. Bet šoreiz? Piemānīja?… Kas piemānīja?…

Un tad notika kaut kas pavisam savāds. Liels spēks Bunduļaci rāva uz augšu. Pie ezera virsas tas kļuva vēl lielāks, un Bunduļacis izlidoja ārpus ūdens . ..

Spilgts spožums apžilbināja acis. Vai asaris nojauta, ka spīdeklis zilajos plašumos ir saule? Tā pati, ko Bunduļacis tā mīlēja.

Milzīgas zaļas glīvenes. . . Ezerā tik kuplas uz viena stiebra neauga . .. Un elodejas . .. Kāpēc tik nevienādas? Garš stiebrs .. . Kā niedrei. . . Līdzīgi kinolentei pļavas augi vienā mirklī paslīdēja gar acīm . . . Bet kur ēnas?

Pēkšņi Bunduļacis vairs neko nespēja saskatīt. Viss ietinās biezā,

pienainā miglā. Asarēns nezināja, ka zivīm acis piemērotas dzīvei ūdenī, kam ir citāds blīvums nekā gaisam . . .

Bunduļaci satvēra mazi, silti pirksti. Lupa iesmeldzās stiprāk. Viltīgais tārps pazuda, un palika tikai asa sāpe.

Pa paradumam Bunduļacis plātīja žaunu vākus. Tāpat kā ezera ūdeņos. Vējš, kas pūta pāri pļavas stūrim, sāka žāvēt sārtās žaunu bārkstiņas, stindzināt asinis. Katrā ķermeņa porā iegūla savāds gurdenums.

Bunduļacis mēģināja kustināt asti, bet siltā plauksta viņu turēja kā knaiblēs.

— Pēter, paskaties, kādu asari es izvilku! — iesaucās puišelis īsās, jau krietni pabalojušās bikšelēs.

Pirkstu žņaugi atlaidās. Pavēris plaukstu, zēns rādīja izvilkto zivi draugam. Bunduļacis savilka muskuļus un ar asti deva plaukstai spēcīgu triecienu.

Puišelis to nebija gaidījis . .. Apmetis gaisā kūleni, Bunduļacis iekrita mitrajās ezermalas smiltīs. No pārsteiguma mazais makšķernieks atpleta muti līdz ausīm.

Tepat netālu viļņoja ezers. Bunduļacis sajuta patīkamu valgumu. Tas izraisīja vēlēšanos ātrāk atgriezties ūdeni. Bunduļacis atspērās un vēlreiz apmeta kūleni. Ezers panāca tuvāk.

Beidzot zēns attapās un metās gūstīt zivi. ..

Vēl viens lēciens, un Bunduļacis ievēlās seklumā. Ūdens! Visapkārt ūdens! Tas plūda gar ķermeni, gar žaunu bārkstiņām.

No izbija un pārdzīvotā Bunduļacis pakustināja spuras. Tās darbojās, kā nākas!

Pieskrēja puišelis un iegrūda roku ūdenī. Bunduļacis sajuta pirkstu pieskārienus. Un viss… Ūdenī viņu vairs nesaķers! Visiem spēkiem peldēdams, Bunduļacis iedrāzās akmeņainajā sēkli, kur viņu gaidīja Apaļgalvis.

Puišelis krastā noplātīja rokas. Par vēlu… Neveiksminieka acis pildījās asarām.

— Tāds skaists asaris bija pieķēries! Bet nu nekā … Bunduļacis apstājās. Pienainā, biezā migla pazuda. Acis atkal

atguva redzi.

— Apaļgalvi, mums jābūt uzmanīgākiem! Tie, kas dzīvo ārpus ūdens, ir ļoti viltīgi. Ja neuzmanīsimies, mūs noķers uz visiem laikiem.

Nakts klaidone

Pārmetuši pāri ūdenim sarkanu laipu, saule viņpus ezera nogrima aiz tumšajām, robainajām egļu galotnēm. Pamazām sarkanā laipa izgaisa, un ezers ietinās pelēkos krēslas apmetņos. Krastā urināja zemesvēzis jeb racējcircenis. Meldrājā iztraucēta pēkšķēja pīle. Un tad lielie trokšņi aprima.

Apaļgalvis un Bunduļacis bija nokavējušies. Ceļā uz mājām viņus

pārsteidza tumsa. Pie žuburainas siekstas asarēni pamanīja kūņojamies nepievilcīgu zivi ar nesamērīgi lielu galvu un garu, lēverveldīgu muguras spuru. Cik varēja nojaust, ķermenis bija izrakstīts ar tumšiem plankumiem un svītriņām.

— Klausies, — vai tu arī esi nokavējusies un steidzies uz mājām? — ievaicājās Apaļgalvis.

— Kāpēc es būtu nokavējusies, un kur man jāsteidzas?

— Nakts nāk virsū, — turpināja Apaļgalvis. — Un nakti katrs sagaida savās mājās.

— Var jau būt, bet man nakts nav nakts.

— Kā to saprast? — interesējās Bunduļacis.

— Kas tur ko nesaprast! Dienā es guļu, bet naktī dodos medībās.

— Tas nu gan ir jocīgi! — nosprieda Apaļgalvis. — Tu tad esi nakts klaidone. Citas zivis medī dienā un naktī atpūšas, bet tu ačgārni.

— Man diena un gaisma nepatīk. Dienā es parasti guļu. Kad iestājas vakara krēsla, izlienu no alas un dodos meklēt ko iekost.

— Brīnums, kā tu tumsā atrod ēdamo! Saredzēt taču neko nevar.

— Laikam gan, bet man redze nemaz nav vajadziga.

— Kā tad tā? — Apaļgalvis bija nesaprašanā. — Tu laikam niekus mels! Būtu mamma pie mums, mēs tai pavaicātu.

— Kādēļ niekus melst? Padomā pats — vai tu naktī peldot kādreiz esi uzskrējis virsū akmeņiem vai siekstām? Vai esi iepinies ūdenszālēs?

— Nē.

Nu redzi! Kā tad tu pa tumsu spēj aizpeldēt garām šķēršļiem?

— Nezinu. Neesmu par to padomājis.

— Neesi padomājis, bet man ticēt negribi. Zivīm ir pavisam citādi jutekļi nekā pārējiem dzīvniekiem. No žaunu vākiem līdz astei mums stiepjas punktēta sānu linija. Ar to mēs sajūtam straumes virzienu vai tuvojošos šķērsli. Ja ūdenī ir kāds priekšmets, tam visapkārt rodas viļņi. Sos viļņus uztveru es un uztver arī tu ar sānu līnijas punktiņiem. Tikai vēdzelēm tie ir vēl jutīgāki nekā tev, asari. Nav nekāds brīnums, ja es pa gabalu spēju sajust, nevis saskatīt peldošu zivtiņu.

Tas asarēniem bija jauns atklājums. Tātad arī viņi redzēja ar sānu liniju . . . Bez acīm . .. Tas, ko vēdzele sacīja, atbilda patiesībai. Peldot viņi nekad neuzgrūdās ne zālēm, ne siekstām, ne akmeņiem. Apaļgalvis vēlreiz apsvēra visu dzirdēto un secināja, ka asari ir tikpat interesantas zivis kā nesen redzētais pīkstulis vai nakts klaidone vēdzele. Kas to būtu domājis, ka ūdeni viņi orientējas ar sānu līniju? Kas to būtu domājis, ka peldot iespējams iztikt bez acīm? . . .

— Bet kāpēc man acis vajadzīgas? — noprasīja Apaļgalvis.

— Nez vai pratīšu pareizi atbildēt, — sacīja vēdzele. — Labas acis ir dienas zivīm. Es domāju, ka tās ir vajadzīgas, lai izvairītos no

uzbrucējiem. Dienas zivīm tie jāredz. Naktī briesmas nedraud, jo tumšajā ūdenī uzbrucēji arī neko nesaredz.

Vēdzeles izskaidrojums nebija pilnīgs, jo tā nezināja, ka, laižot tumšā ūdenī spēcīgu gaismas kūli, visu var redzēt kā uz delnas. Paši ļaunākie malu mednieki ar žebērkli darbojas tieši naktī, kad zivis ir mazkustīgas un atpūšas. Taču asarēniem pietika ar to pašu.

— Paldies! — pieklājīgi teica Bunduļacis. — To, ko tu pastāstīji, mēs nemaz nezinājām.

— Bet tagad netraucējiet mani! Esmu izsalkusi. Ja nepeldēsiet prom, es jūs aprīšu, — sacīja vēdzele.

Pēc tāda aizrādījuma asarēni neatvadījušies peldēja projām, cik ātri vien spēja. Mājās tie nonāca krietnā tumsā.

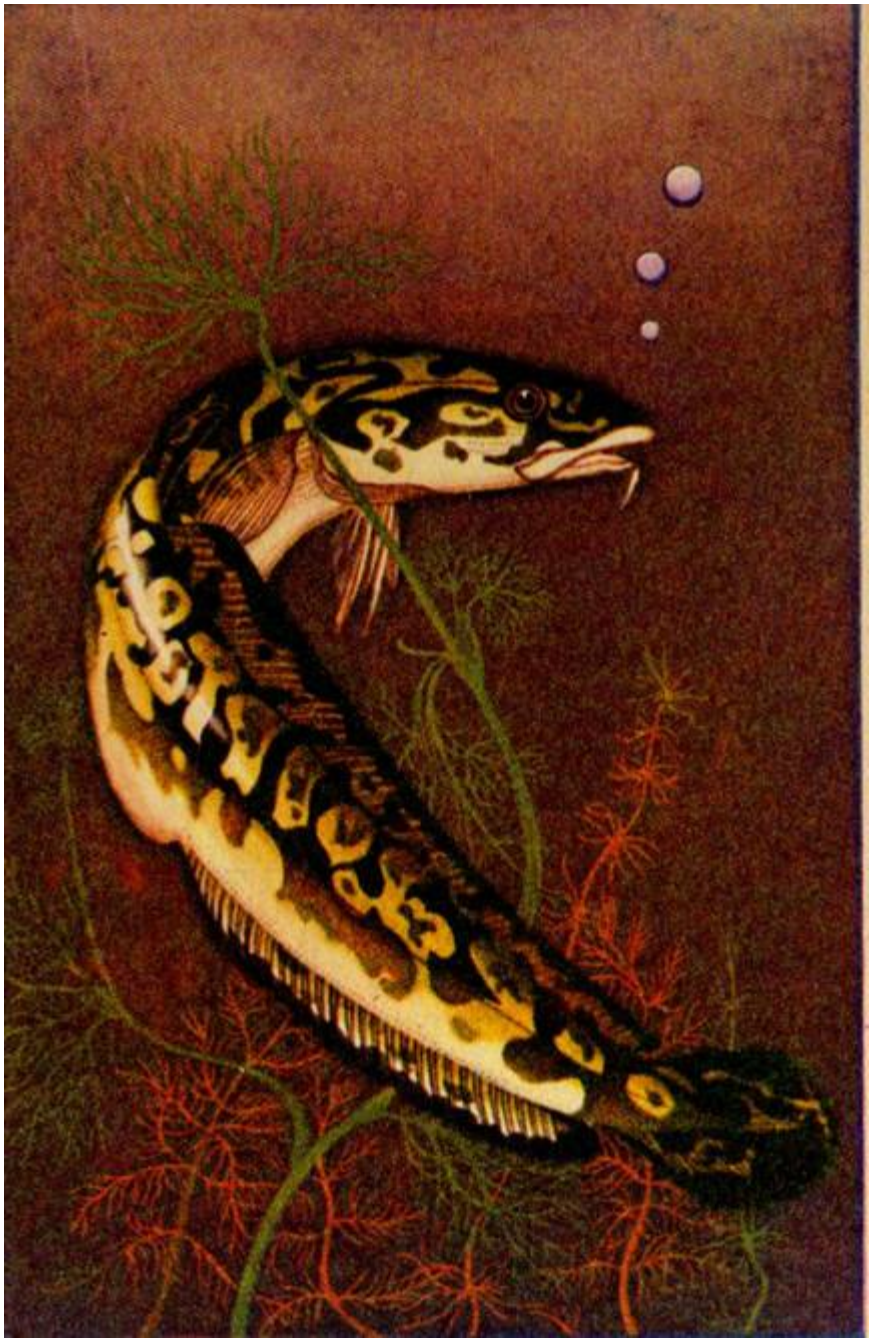

Zivis ar sudraba un zelta zvīņām

Laiks bija apbrīnojami silts un saulains. Plašais, rāmais ezers mirguļoja vienā zeltā. Saule no dzidrajām debesim meta nebeidzamas staru riekšavas.

Lielās zivis, kas no rīta bija steidzīgi pabrokastojušas, pusdienas laikā ielīda ēnainajās zālēs. Tur tās snauda līdz vakaram, kad kļuva

vēsāks un varēja atsākt barības meklēšanu.

Sai karstajā vasaras dienā asarēni satika prāvu zivi ar sudrabainiem sāniem un zilganpelēku muguru. Ķermenis tai bija noklāts ar lielām, ieapaļām zvīņām. Neievērodama asarus, zivs ķēra sānpeldi pēc sānpeldes. Bunduļacis nosprieda, ka sudrabainajai zivij ir vēl lielāka apetīte nekā Apaļgalvim.

— Rauda tu neesi, — sacīja Apaļgalvis. — Un pēc ruduļa arī tu neizskaties.

— Tev taisnība, — atbildēja uzrunātā.

— Es pazīstu zivis ar dzelteniem vai svītrainiem sāniem, bet tādu skaistuli kā tevi nav izdevies satikt.

— Prjeks dzirdēt tādu uzslavu. Esmu sudrabkarūsa.

— Karūsa? — brīnījās Apaļgalvis. — Mūsu paziņa karūsa ir dzeltena, nevis sudrabota kā tu.

— Dzeltenās karūsas ir parastas un nav tik dižciltīgas kā mēs — sudrabkarūsas.

— Man liekas, ka visas zivis ir dižciltīgas, — nedroši ieminējās Bunduļacis. — Ari mēs*t* asari.

— Vai gribat dzirdēt patiesību? — vaicāja sudrabkarūsa. — Cik man zināms, asarus un tāpat līdakas citas zivis neciena.

— Kāpēc tā? — jautāja Bunduļacis.

— Jūs esat plēsīgi. Vai maz spējat izskaitīt, cik mazo zivtiņu aprijat? Un līdakas ir vēl rijīgākas.

Bunduļacis par asaru plēsīgumu dzirdēja jau otro reizi. To tika sacījušas vispirms strauta mailes. Taču viņš ar Apaļgalvi savā mūžā nebija norijis nevienu zivtiņu. Bet kā lai to iestāsta sudrabkarūsai? Vari stāstīt, cik gribi, tāpat neticēs.

— Un cik zivju ikru ir uz jūsu sirdsapziņas? — turpināja sudrabkarūsa.

Ko lai te iebilst? Pavasarī viņi tiešām ar ikriem bija mielojušies, cik uziet.

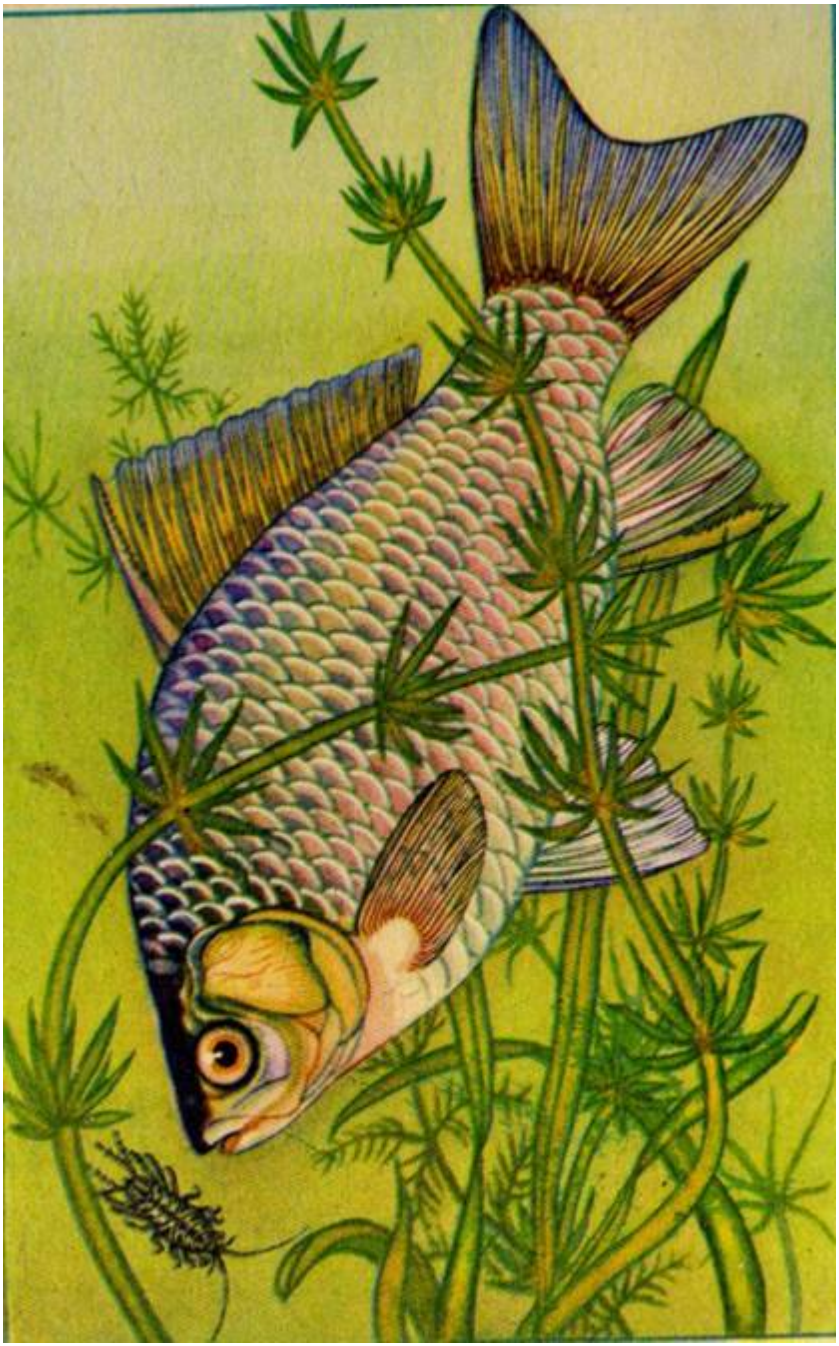

— Kāpēc tu sevi uzskati par dižciltīgu? — Bunduļacis mainīja sarunas tematu.

— Tāpēc, ka no mums un mūsu radiniecēm, zelta karūsām jeb zelta zivtiņām, ir izaudzētas daudzas kultūršķirnes — skaistās akvāriju iemītnieces, piemēram, pllvurastes, teleskopzivis, komētas, — paskaidroja sudrabkarūsa.

— Bet kāpēc tu nedzivo akvārijā?

— Man nepatīk akvārija šaurums. Mīlu plašumu, sauli un ezera viļņus.

— Tas ir jauki! — priecājās Apaļgalvis.

— Jūs mani tikko esat iepazinuši. Man vēl ir kāda savāda īpašība, — noslēpumaini sacīja sudrabkarūsa. — Maniem 300 000 bērniem nav tēva.

Vai tik sudrabkarūsa nesāka raudāt? Bet to jau ūdenī nevarēja redzēt. Apaļgalvis gribēja ko sacīt, pavēra muti, bet no brīnumiem aizmirsa sakāmo.

— Kur tad tēvs aizbēdzis? — Bunduļacis jautāja.

— Nezinu. Mūsu ezerā no ikriem izšķiļas tikai sudrabkarūsu mātes.

— A! — novilka Bunduļacis. — Bet nārsta laikā? Kur tu sameklē tēvu?

— Es to aizņemos. Man izpalīdz parastās karūsas, līņi vai karpas. Mēs nārstojam vienlaikus. Lai gan maniem bērniem ir audžutēvs, tomēr no ikriem vienmēr izšķiļas tikai sudrabkarūsas ar visām manas sugas īpašībām.

Dīvaini! Ja ir divi dažādi vecāki, tad parasti notiek krustošanās — abū vecāku īpašības parādās pēcnācējos. Tātad sudrabkarūsa ir izņēmums. No audžutēva tās bērni neko nepārmanto.

— Tu neraizējies, ka taviem bērniem nav īstā tēva! Mums arī bēdas — pazudusi mamma. Tāpat mēs nezinām, kur atrodas mūsu tēvs. Gribējām sameklēt, bet ezera plašumā tas nav viegli izdarāms, — skumīgi klāstīja Bunduļacis.

— Būtu tu redzējusi mūsu mammu, tad gan būtu labi! — Arī Apaļgalvis kļuva bēdīgs. — Ja nav mammas, kam lai padomu prasa?

— Neko nezinu teikt, — sacīja sudrabkarūsa. — Jūs esat pirmie asari, ar kuriem es sarunājos. Parasti no jūsējiem izvairos.

Pēc tādas atbildes Apaļgalvis un Bunduļacis apklusa un žigli peldēja projām.

Plēsoņu boja eja

Gandrīz vai neciešami! Kur gan ezerā saradies tik daudz plēsoņu? Agrāk tādus ne Bunduļacis, ne Apaļgalvis nebija manījuši. Jo mazāks dzīvnieks, jo ar sīkstāku niknumu tas uzbruka otram.

Seklumā brūni svītrotās airvaboles un vienmēr badīgās šarkanacainās mugurpeldes saimniekoja ar neiedomājamu cietsirdību. Siem kukaiņiem neko nevarēja padarīt. Zivis tos neēda, un paši tie cits citam neuzbruka.

Abi draugi jau bija izstiepušies tik lieli, ka no mugurpeldēm nevajadzēja baidīties. Bet vai mazums citu ienaidnieku?

Netālu kāds dīvainis rēgojās ūdensaugos, saliecies pusaplī. Pušķainā aste virs iezaļganās galvas šūpojās vien. Kājas ar maziem sariņiem, un pierē divi līki, asi ragi. Slaidais, centimetrus četrus garais ķermenis sadalīts vairākos posmos.

Dzīvnieks laikam domāja, ka ūdensaugos ir labi paslēpies, bet Bunduļacis viņu uzreiz bija ievērojis. Apaļgalvis tiesāja noķerto kukaini. Tādā brīdī negribējās draugu traucēt.

Bunduļacis nenolaida skatienu no dīvainā radījuma. Garām tam peldēja' kurkulēns spīdīgā, tumšā uzvalkā.

Dzīvnieks iztaisnojās, atgrūdās ūdenī ar pušķaino asti un metās medījumam virsū … Ko viņš tam izdarīs?

Kurlculēns bija dūšīgs un turējās labu laiku pretī. Taču nepazīstamais iecirta upurim asos ragus mugurā un nedomāja to laist vaļā. Kurkulēns grozījās, knosījās un mēģināja • nomest uzbrucēju no kumbra, bet tas neizdevās . . .

Bunduļacis nevarēja izskaidrot, kāpēc kurkulēns kļuva gurdenāks, kāpēc peldēja lēnāk un, pavisam negaidot, kopā ar briesmoni noslīga smiltīs ….

Pēc brīža norisinājās vēl neticamākas lietas. Uzbrucējs pat nepakustējās, bet kurkulēna ķermenis saruka.. . Ak vai! Nu Bunduļacis nojauta patiesību. Dīvainais dzīvnieks medījumu izsūca, un smiltīs palika tikai kurkuļa āda. Briesmīgs slepkava!

Nepagāja ne brīdis, un briesmonis jau uzglūnēja sīkam asarītim. Zivtiņa vēl nebija piepeldējusi tik tuvu, lai sāktos kārtējais uzbrukums.

— Lasies, slepkava! — Bunduļacis iebrēcās. — Lasies prom! Liec mierā manus radiņus!

Nepazīstamais apstājās un pabolīja acis. Tajā brīdī no elodejām izšāvās otrs tāds pats dzīvnieks un metās pirmajam virsū, draudigi kustinādams ragus. Tas līdzīgām kustībām aizsargājās. Lēnām abi dīvaiņi viens otram tuvojās. Kas pirmais paspēs iekost, tas uzvarēs un droši vien notiesās savu brāli.

Dzivnieku izveicība bija apbrīnojama. Jau šķita, ka cīņa beigsies

neizšķirti, bet tad ar negaidītu kustību mazākais iekoda lielākajam. Tas arī atbildēja ar kodienu.

— Un kas nu būs? — Bunduļacis izbrīnā nočukstēja.

Viens otru ievainojuši, nepazīstamie radījumi nobeidzās.

— Tādus dzīvniekus es redzu pirmo reizi, — teica Bunduļacis garāmpeldošai airvabolei. — Patiešām īsti slepkavas.

— Slepkavas?

— Viens otru sakoda, un nu abi beigti guļ dūņās.

— Tie nav slepkavas, — atbildēja vabole, — bet mani kāpuri.

— Tavi kāpuri? — brīnījās Bunduļacis. — Vienalga, kas tie būtu, bet daba tiem plēsonīga.

— Maniem kāpuriem krietni jāēd, lai tie izaugtu par vabolēm. Vasarā kāpuri barojas, aug un divas reizes maina ādu. Ja nebūs pilns vēders, tad tie nespēs līdz rudenim pārmainīt ādu un iekūņoties. Pirms ziemas sākuma no kūniņas jāizlien jaunai vabolei. Tāpēc dabiski, ka mani kāpuri ir plēsīgi. Šoreiz gan tie pārcentās.

— Vai tavu kāpuru kodiens tik nāvīgs? — interesējās Bunduļacis.

— Jā. Kodiena brīdī pa žokļu caurulītēm upura ķermenī ieplūst īpašs šķidrums, kas dažās minūtēs saārda šūnas un audus.. . Vai tu maz zini, ka manam kāpuram nav mutes?

— Nav mutes? Kā tad viņš ēd?

— Es jau teicu, ka upura šūnas un audi pārvēršas šķidrā putriņā. To kāpurs iesūc pa žokļu caurulītēm. Kad brāļi viens otram uzbruka un iekoda, tad abi tika nolemti bojā ejai. Ja būtu iekodis tikai viens, tas savu radinieku izsūktu jeb, kā tu saki, apēstu.

Bunduļacis nodrebēja. Tas bija ists šausmu stāsts, bet zeltmalu airvabole vēl turpināja:

— Mans kāpurs nav liels, bet viņš nebaidās uzbrukt dzīvniekiem, kas ir stiprāki un prāvāki par viņu. Un, ja kāpurs iekož, tad upuri arī pieveic. Es jau teicu, ka šķidrums ir nāvējošs.

Bunduļacis bija lielāks par kāpuru. Taču, iespējams, arī viņam draudēja briesmas. Nav patīkami peldēt pa ezeru un visu laiku pētīt, vai no kāda augu pudura neuzglūn zeltmalu airvaboles kāpurs. Bunduļacim pat šķita, ka tas ir briesmīgāks par līdaku, no kuras baidījās vai visi ezera iemītnieki.

Asarēnam bija taisnība. Otru tik asinskārīgu dzīvnieku kā četrus centimetrus garo, iezaļgano kāpuru ezerā nevarēja atrast. Tas neatpalika no daudziem plēsīgiem sauszemes dzīvniekiem, par kuriem Bundulacim nebija ne jausmas.

Cīņa par barības iegūšanu, cīņa par sevis saglabāšanu ezera ūdeņos norisa uz dzīvību un nāvi. Dzīvi palika tie, kas bija spēcīgāki,

veiklāki, izmanīgāki, labāk apbruņoti, tie, kas prata uzvarēt.

Zaļais brālēns un dīvainais sanitars

Tas notika pavisam nejauši.

Asarēni bija aizklīduši tālāk no savas dzīvesvietas un nonākuši padziļā bedrē. Pāri tai liecās aizlūzis vītols. Te izskatījās savādāk nekā seklumā. Saules starus aizēnoja zaru vainags. Kad uzpūta vējiņš, lapas sakustējās un ūdens sāka mirguļot. Šķita, ka no pašiem augšējiem ūdens slāņiem līdz smilšainajai pamatnei skrien gaismas un ēnu viļņi. Cits aiz cita. Nebeidzamā virknē. Sāda rotaļa asarēniem sākumā likās pavisam dīvaina. Pie tās vajadzēja pierast. . . Odens bedrē bija vēsāks, toties peldēšana veicās daudz labāk.

— Redzi nu, un tu no dziļumiem tā baidījies, tā baidījies. Bet nekas nenotiek, — Apaļgalvis aizrādīja Bunduļacim. — Un plēsīgo zivju, par kurām tu stāstīji, te nav vairāk kā piekrastē. Ko tu teiksi par to?

— Neko. Man patīk zivs, kas peld zem mums.

— Kāpēc tu saki — zivs! Tas taču ir asaris, tāds pats kā mēs.

— Šaubos, vai tu pareizi spried, — Bunduļacis pamācoši sacīja.

— Es saku — asaris. Muguras spura tāda pati kā mums. Taču nav jau vērts ar tevi strīdēties.

Bunduļacis neko neiebilda.

Druknā zivs ar strupo purnu lēnām tuvojās. Mugura tai vizēja pelēki zaļganā krāsā ar izplūdušiem brūniem plankumiem. Vēders bija iedzeltens, bet spuras kaulainas un asas kā asariem. Uz kopā saaugušajām muguras spurām un astes lāsmoja tumši punkti.

— Sveicināts! — Apaļgalvis jau pa gabalu sauca. — Tu esi brīnišķīgi izgreznojies.

— Paldies, ka ievēroji. Vienmēr cenšos citiem ieskaidrot, ka skaistumā man nav līdzīgu. Bet vai kāds to ievēro? Nav jau citiem skaistuma izpratnes, un ko es tur varu darīt?

— Man patīk tava izdoma, — glaimigi sacīja Apaļgalvis. — Kur tu ņēmi tik jauku zaļo krāsu? Pastāsti, kur mūsu ezerā var pārkrāsoties! Es ari sev vēlētos košākas šķērssvītras un — galvenais — sarkanas spuras. Nu pastāsti! Apsolu, ka nevienam neteikšu ne pušplēsta vārda .. . Zini, tu esi vienreizējs! Es tevi nosauktu par zaļo punktaino asari.

Pēc tik garas runas Apaļgalvis nočāpstināja muti un beidzot ļāva

svešiniekam atbildēt.

— Sauc, kā gribi! Man vienalga, tikai atceries, ka no dzimšanas esmu iemantojis pats savu vārdu! Cits man nav vajadzīgs.

— Nu tad iepazīsimies! Esmu asaris Apaļgalvis.

— Ķīsis! — strupi atbildēja jaunais paziņa. — Ievēro — ķīsis, nevis kaut kāds punktainais asaris.

— Kā? — uztraucās Apaļgalvis. — Ķīsis, nevis asaris? Bet tev tāda pati kaulaina muguras spura kā mums.

— Pats zinu. Radinieki vienmēr ir līdzīgi. Un vai brālēnam ķīsim nedrīkstētu būt spura ar asām adatām?

— Brālēns? O! Tā ir pavisam cita lieta, — priecājās Apaļgalvis. — Kāpēc tad tu nenāc pie mums ciemos?

— Man nepatīk krastmala. Esmu pieradis pie dziļākām un ēnainākām vietām. Vislabākās ir tādas, kur ieplūst vēsie avota ūdeņi.

Saruna pārtrūka. Asariem vairs nebija ko sacīt. Un ķīsis par viņiem nelikās ne zinis. Jocīgs brālēns, pavisam jocīgs! Seklumi tam nepatika, siltums arī nebija vajadzīgs. Mitinājās dziļumā un mīlēja ēnu. .. Un kur nu vēl nepiepildāmā rijība! Sai brīdī pat neticamā ātrumā ķīsim mutē pazuda divas sānpeldes un trīs ūdensēzelīši. Tikko brālēns bija atvilcis elpu, tas jau meklēja citu kumosu. Savā rijībā radinieks Apaļgalvi vairākkārt pārspēja.

Acumirklī ķīsis pazuda.

— Nu, lūgties jau viņu neiesim, kaut arī brālēns. Pārāk iedomīgs un neviesmīlīgs, — saīdzis noteica Apaļgalvis.

Paskatījies uz otru pusi, asarēns no bailēm gandrīz aizrijās. Starp gludajiem lēpju kātiem, spuras kustinādama, snauduļoja līdaka.

Ko darīt? Bēgt pāri dziļumam, kurā nav zāļu? Tas būtu bīstami un muļķīgi. Bieži līdakas uzbruka tam, kas bēga. Tam, kas bēg, ir bailes. Un baidās tas, kas jūtas vārgāks, nespēcīgāks. Bunduļacis un Apaļgalvis augstu izslēja draudīgo muguras spuru un uzmanīgi, cenšoties neizrādīt bailes, peldēja garām zaļgani lāsumainajam plēsējam .. .

— Hallo, asarēni! Vai nevēlaties aprunāties?

Asarēni bija sadzirdējuši jautājumu, bet nezināja, ko lai iesāk. Aprunāties? Vai tā nebija kārtējā līdakas viltība? Ar labsirdību piemānīt asarēnus? Bet baidīties nedrīkstēja .. .

— Vai tu ko teici? — pārjautāja Bunduļacis, cenzdamies apvaldīt drebuļus. — Ar ko lai pakalpojam?

— Kāpēc tik svinīgi? Papļāpāsim!

Pavisam savāda līdaka ar lielu, apaļīgi izspiedušos vēderu. . . Kā nārsta laikā … Varbūt līdaka slima?

— Tu droši vien kādu no mums gribi noķert, — neuzticīgi sacīja Apaļgalvis, un viņa balss trīcēja.

— Ja neproti runāt ar plēsēju, tad labāk klusē! — dusmīgi

čukstēja Bunduļacis.

— Neaiztikšu. Nebaidieties… Esmu tā pieēdusies kā vēl nekad. Vispirms noķēru apaļu, mīkstu pīlēnu. Tad ceļā patrāpījās pelēkā varde un beigās vēl krietna rauda. Pusdienas laikā esmu par kūtru, lai ietu medībās. Turklāt šodien jāatpūšas un pamazām jāsagremo lielais barības lērums.

— Ja esi aicinājusi aprunāties, tad pasaki, lūdzu, — cik zivju tev jānoķer, lai svarā pieņemtos, nu, teiksim, par kilogramu? — jautāja Bunduļacis.

— Uzskaites man nav. Kā lai jums pasaku?… Tādi kā jūs man vajadzīgi apmēram pieci simti. Tad kļūšu kilogramu smagāka.

— Tik daudz? — Bunduļacim elpa aizrāvās. — Tu izķersi visas ezera zivis.

— Ezerā mājo milzum daudz zivju. Pat iedomāties nevar! Ja būtu simt reižu vairāk līdaku, arī tad zivis neizķertu. Un man nemaz visas negaršo. Līņus un vēdzeles es nevaru ciest. Ja tuvumā būtu citas zivis, arī asarus neaiztiktu. Pareizāk sakot, man nepatīk jūsu muguras spura… Lai gan visi mani dēvē par plēsēju, tomēr esmu ezeram nepieciešama.

— Brīnums! — iesaucās Apaļgalvis. — Kam tu tādas aplamības gribi iestāstīt? Ja nebūtu tevis, mēs dzīvotu bez bailēm, vienā mierā.

— Diezin… Bez manis neiztiktu! Esmu ūdeņu sanitāre.

— Nu gan ir joki! Plēsējs sanitāra lomā! — smējās Apaļgalvis. — Kur tad tev sanitāra zīme? Citām zivīm taču jāzina, ar ko tām darīšana.

— Pagaidi, Apaļgalvi! — Bunduļacis draugu apsauca, bet tas bija tā aizrāvies, ka sacito nesadzirdēja.

— O! Pieņemsim, ka es tev ticu, — turpināja Apaļgalvis. — Lūdzu, palīdzi! Man sāp vēders. Pārēdos trīsuļodu kāpurus. Izsniedz zāles! Tu esi sanitāre.. . Vai tev ir kaut kādi pilieni pret sāpēm?

— Esmu sanitāre bez zālēm, — skaidroja līdaka. — Es izķeru slimos un ievainotos ūdens iemītniekus. Tādēļ arī mani dēvē par sanitāri. Ja mūsu ezerā nedzīvotu līdakas, tad nomirušie trūdētu un sabojātu ūdeni. Citām zivīm būtu grūti elpot. Tās pat saindētos un nobeigtos. Rauda, ko es šodiem apriju, bija savainota un diezin vai ilgi izdzīvotu.

— Grūti ticēt, ka līdaka var būt arī derīga, — noteica Apaļgalvis.

— Veselu, uzmanīgu zivtiņu es nemaz tik viegli nevaru noķert. Esmu izmēģinājusies, bet veselās aizbēg, un pa ceļam es noķeru citas. Kas grib no manis izvairīties, tam jābūt uzmanīgam un laikus jāprot pazust.

— Tad arī mēs pazudīsim.

— Dariet gan to! Es vēl pasnaudīšu.

Līdakai, tāpat kā citām zivīm, nebija plakstiņu, un asarēni

nevarēja saprast, vai tā sākusi snaust vai palikusi nomodā.

Zem zarainas siekstas

Rīts ausa saulains. Pāri mežam atskrēja vējš, ieklupa palsajā miglas aizkarā un saraustīja to gabalu gabalos.

Apaļgalvis un Bunduļacis izlīda no glīvenēm. Krietni vien pastiepušies garumā .. . Mazuļu nerātnības tiem vairs nebija prātā, tomēr reizēm uznāca vēlēšanās siltajā ūdenī padraiskujoties. Vai tas bija slikti? Daži gan nesaprata asaru priekus un, cik vien labi mācēdami, paslēpās zem akmeņiem vai ielīda augos. Bunduļacis un Apaļgalvis par to daudz nebēdāja. Lai slēpjas, kas grib!

Lēnā gaitā pa ūdensrozes stublāju virzījās gliemezis — peļķene ar koniskā spirālē savītu māju plecos. Bunduļacis aušodamies piegrūda gliemezim degunu. Taču tas asarēnu nesaprata. Zvikt! Peļķene ierāvās čaulā un nokrita smiltīs. Tāds necils radījums — negrib parotaļāties!

Ari Apaļgalvim pielipa drauga aušība. Viņš uzšāvās līdz ezera virsai, pa kuru slidinājās garkājainie ūdensmērītāji. Tie meta lokus, sanāca kopā barā, izšķīrās un ātri aizpeldēja katrs uz savu pusi. Pēc brīža kukaiņi atkal sapulcējās vienviet.

— Ja mēs tā prastu! — ieteicās Bunduļacis, bet Apaļgalvis garkājaino bariņā iegrūda purnu.

Kukaiņi pajuka uz visām pusēm. Cits uzlēca uz lēpju lapas. Cits paslēpās starp glīveņu ziediem. Cits neticamā ātrumā drāzās pa ūdens virsu.

— Ha-ha-ha! — Apaļgalvis smējās par kukaiņu izbīli.

Tas bija interesanti, ja kādu varēja pabaidīt. Un kur nu vēl apziņa, ka kāds no viņiem — asariem — baidās!

Mazās, melnās virpuļotājvaboles bija pavisam citādas. Tās griezās apkārt, apkārt un atkal apkārt. Kas gan tur saistošs — grieztiesriņķī? … Kā gan kukaiņiem neapreiba galva no tādas riņķošanas? Bet varbūt apreiba? . . .

— Ko tās tagad darīs? — Bunduļacis irgojās un no ūdens izbāza aso purnu.

Vaboļu deja izjuka. Sabijušies kukaiņi aizpeldēja un paslēpās.

— Vai redzēji? Vaboles prot arī uz priekšu peldēt! — klaigāja Apaļgalvis. — Ha-ha-ha, diezgan braši!…

Betˆ vai ar šīm draiskulībām pietiks? Nē. . . Apaļgalvis kopā ar Būnduļaci šāvās atpakaļ dziļumā, kur zarus kā tievas pātagas snaikstīja sieksta. Tā kādreiz palos bija atlūzusi no krastmalas krūmiem, iekritusi ūdenī, piemirkusi un nogrimusi. Nu to pat viļņi nespēja kustināt.

Stop! Kas tad tas? .. . Zem siekstas kūņojās brūns dzīvnieciņš ar spīlēm kāju galos. Kūņojās pavisam savādi. Ne peldēja, ne soļoja, ne rāpoja.

— Gatavais spoks! — Bunduļacis smējās un pieskārās spīlēm.

Tāpat, sava prieka pēc.

Vēzītis to nebija gaidījis. Apmetās apkārt uz muguras un sāka kustināt īsās kājeles. Savāds dzīvnieks!

Bunduļacis piebakstīja vēzītim vēlreiz. Nu kustējās arī aste.

Bunduļacis nemeta mieru. Grūstīja vēzīti atkal un atkal.

Ak tavu brīnumu! Kas tas par vēzi? . .. Cieto kaula bruņu tam nebija . . . Bunduļacis jau nezināja, ka vēzim kaula bruņas neļauj augt lielākam un tāpēc tas vairākas reizes nomet kažoku. Tērpa maiņas laikā vēzis ir vārgs un parasti slēpjas alā, gaidot, ka

mer jaunais kažoks sacietes un, tapat ka vecais, noderes aizsardzībai.

Rotaļa Bunduļacim iepatikās. Tā jāturpina.

Caps! Asarēns saķēra vēzīti aiz astes. Tad notika vismazāk gaiditais — aste notrūka un palika … Bunduļacim mutē.

Ko nu? …

Gluži vienkārši — Bunduļacis asti norija.

— Hm! Es atradu ko garšīgu, — viņš paziņoja Apaļgalvim. — Kaut ko ļoti gar-ši-gu! Peldi šurp!

Draugs acumirkli bija klāt.

— Kur tas garšīgais ir?

— Manā vēderā, — apmierināts atbildēja Bunduļacis.

— Tad es to nevarēšu … nogaršot.

— Laikam ne.

— Kāpēc tad tu mani aicināji?

— Lai paziņotu, ka apēdu ļoti garšīgu vēža asti.

— Varbūt vēzim ir vēl otra aste? Man domāta? — Apaļgalvis pagrūstīja vēzīti, kura mūžs bija pārtrūcis augšanas sākumā.

Otru asti viņš neatrada, bet otru vēzīti, tādu pašu mīkstu, bez čaulas, noķēra un nelaida vaļā. Tā arī Apaļgalvis pamanījās nogaršot vēža asti un atzina, ka Bunduļacis nav melojis — aste bija kaut kas sevišķs! Vienkārši lieliska!

Asarēni rūpīgi pārmeklēja katru iedobumiņu zem siekstas, bet vairāk neko neatrada. Pārējie vēži bija dziļi noslēpušies savās alās.

Brīnumi bez brīnumiem

Bija patīkama pievakare. Saule pamazām slīdēja tuvāk mežu robainajiem galiem. Apsēdusies uz mākoņa pleca, tā zemei un ezeram dāvāja slīpus, it kā izbalējušus starus.

Apaļgalvis kopā ar Bunduļaci atgriezās no ekskursijas pa dziļumu. Nemaz tik traki nebija bijis. No tālienes dzelme likās tumša un nemīlīga. Patiesībā saules tur bija pietiekami un ezera gultne vizēja dzeltenīgi gaiša. Dūņas dzelmē nemanīja.

Kad asarēni peldēja garām glīvenēm, noviļņoja ūdens un Bunduļaci kāds sagrāba aiz pleca. Viņš instinktīvi pamanījās iz-

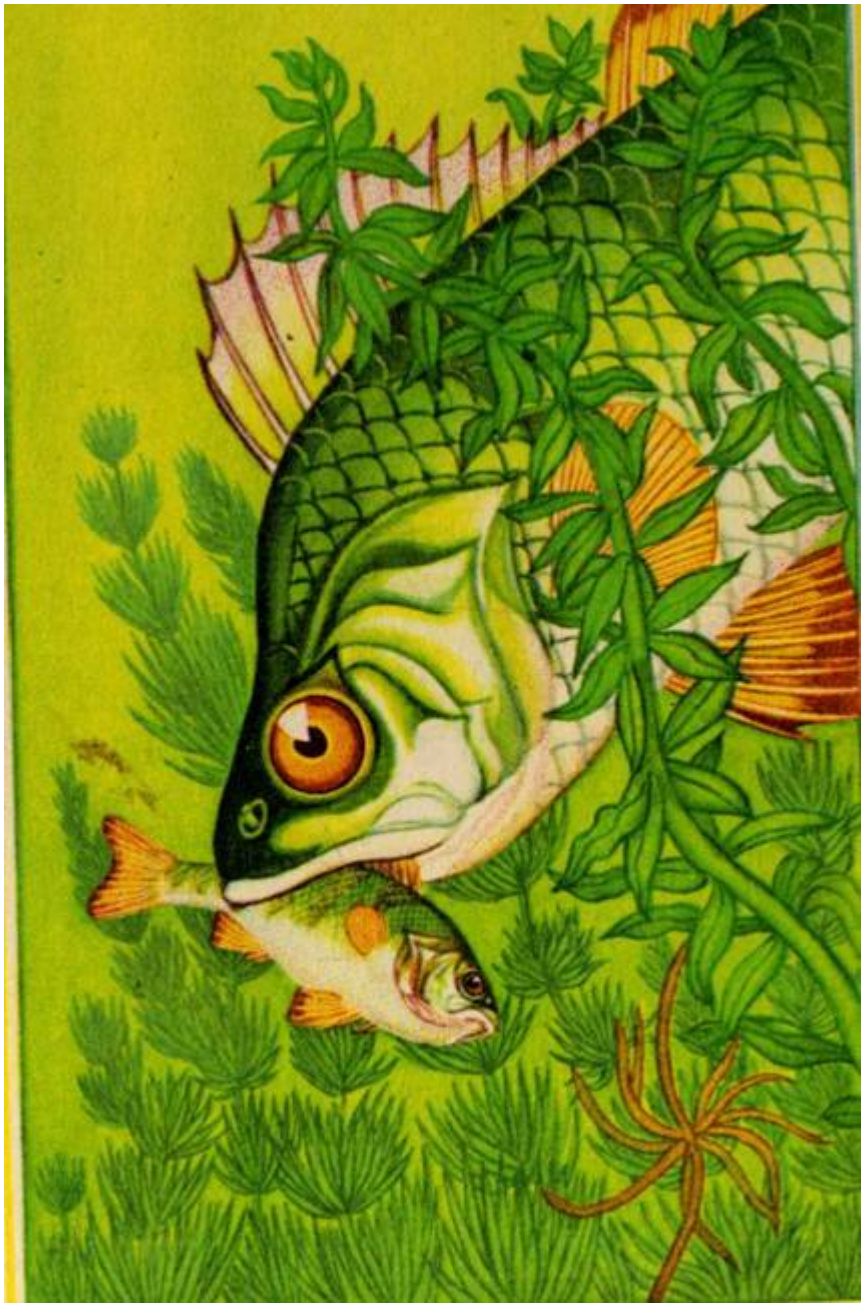

I

plest muguras spuru un izrāvās no bīstamā apkampiena. Varbūt spura bija sadūrusi uzbrucēja muti? Bet vai no līdakas viņš tik viegli būtu ticis vaļā?

Bunduļacis pameta skatienu sānis un no brīnumiem sastinga. • Blakus viņam acis kustināja resns .. . asaris ar kuprainu muguru un platām, sarkanīgām spurām. Tātad uzbrucējs bijis asaris! Asaris klupa

virsū asarim? . ..

— Iespējams, ka tu esi mana mamma, — pārskaities kliedza Bunduļacis. — Kā tev nav kauna brukt virsū savam bērnam!

— Mamma es neesmu. Un arī nebūšu. Visu mūžu esmu pildījis tēva pienākumus, — drūmi sacīja lielais asaris.

— Vienalga, mamma vai tēvs. Aprīt savu bērnu? Kur palikusi tēva sirdsapziņa?

Bet kā bija ar paša Bunduļača sirdsapziņu? Viņš kopā ar Apaļgalvi bez domāšanas ēda asaru ikrus! Tie taču bija vēl neizšķīlušies brāļi un māsas no lielās asaru saimes.

— Kas tas ir — sirdsapziņa? — jautāja lielais asaris. — Es tādu nepazīstu. Kas nespēj aizbēgt un nav pietiekami veikls, tas nav nekāds asaris. Tādu es apēdu un par savu bērnu nedēvēju.

— Cik vienkārši! — iebilda Bunduļacis. — Vai vienmēr jārij un jārij? Vai tas ir pats galvenais?

— Nevis galvenais, bet tāda ir asaru daba … — Varēja manīt, ka asaru tēvs ir noskaities.

Apaļgalvis un Bunduļacis papeldēja sānis, kur sākās elodejas. Ja drošs slēpnis aizmugurē, tad Bunduļacim nebija nekas pretī turpināt aizsākto sarunu.

— Katrai zivij sava daba. Kāds mans radinieks mitinājās ezerā, kur dzīvoja tikai asari un līdakas. Citas zivis jau sen bija izķertas. Līdakas ēda mazos asarīšus. Asari līdakām atriebās un pavasari ēda līdaku ikrus, cik vien spēja. Kad izšķīlās pirmās līdaciņas, asari metās tām virsū. Pavasarī tās bija mazas un nevarīgas. Līdakas savukārt rija asarus. Nereti asaris, saķēris mazu līdaciņu, pēc brīža jau pats atradās lielas līdakas vēderā. Tā tas turpinājās gadiem ilgi. Ja asari neuzbruktu līdakām, tie jau sen būtu iznīkuši. Kas notiktu, ja asari vienā dienā pārtrauktu aprīt līdakas? Tā būtu bojā eja .. . Vai saprati? Ja tu pašu galveno asaru dzīves likumu esi aizmirsis, tad tevi var dēvēt par sīkuli, nevis par gudru, izveicīgu zivi. Bet tu vēl esi maziņš, un tāpēc tevi pažēlošu. Gan tu vēlāk runāsi citādi.

Tas izklausījās pavisam dīvaini. Lai saglabātu asaru sugu, jābūt plēsoņam.

Vai patiešām Bunduļacis bija aizmirsis neseno notikumu? Kas atņēma dzīvību mazajam vēzītim? Un tikai tādēļ, ka tam garšīga aste. Un ja vēzīšu būtu bijis vairāk? Vai kāds paliktu dzīvs? Apēstu tiem astes tāpat bez pārmetumiem kā pavasarī ikrus. Vai tas nebija pirmsākums tam, ko sacīja dzīvē daudz pieredzējušais tuklais asaris?

Bet Bunduļacis par to nedomāja un atcirta:

— Un tomēr es esmu asaris, kaut gan neķeru zivtiņas. Ne sliktāks kā tu.

— Par tādu runu es tevi aprīšu! Tu esi liels muļķis un turklāt vēl spītīgs!

Tuklais asaris šāvās virsū Bunduļacim. Taču asarēni to jau bija gaidījuši. Abi draugi veikli iešmauca elodejās. Lielais asaris uzvandīja dūņu mākonīti pie tām un palika tukšā.

Ienaceja

Ezerā dzīvoja dažādas zivis ar tumšākām vai gaišākām sudrabotām zvīņām. Tāpēc arī nebija brīnums, ja gadījās kļūmes un pārskatīšanās. Tā Apaļgalvis karpu nosauca par sudrabkarūsu, bet viņa to ļaunā neņēma.

— Mani uzaudzināja cilvēki, — karpa stāstīja.

— Tie ir bīstami, — 'piebilda Bunduļacis.

— Cilvēki ir dažādi — ari ļoti labi. Man un citām karpām viņi iekārtoja dīķi, kurā bija viss, ko sirds vēlējās. Vairākās vietās dīķī atradās galdiņi, uz kuriem nekad netrūka svaigas barības. Kā lai par cilvēkiem domā slikti? Tik gādīgi!

Tomēr kādā dienā es no dīķa aizceļoju. Aizceļoju pret savu gribu. Tas notika pēc pamatīga pērkona negaisa ar lietusgāzi. Dīķī saskrēja milzīgi daudz ūdens. Aizsprosts tādu ūdeņu vairumu nespēja aizturēt un tika pārrauts. Brāzmainā straume mani un citas māsas rāva lejup pa strautu. Paslēpāmies kādā klusākā ielokā.

Pa nakti ūdens nokritās un strauts atkāpās savos krastos. Tas bija parasts strauts ar seklumiem un dziļumiem, kur auga zāles un virs smiltīm akmeņi slēja savas kuprainās muguras.

Un tad es iepazinu citus cilvēkus. Agrā rītā tie atskrēja ar tikliem. Dažiem tīklu nebija, un tie seklumā ķēra karpas ar rokām. Ja virs ūdens paspīdēja zivs spura, viens gāza ar bozi un otrs apdullināto zivi izvilka no ūdens.

Sākum§ mēs, muļķes, no cilvēkiem nebēgām. Domājām, ka tie ir labi… Kad dzīvojām dīķī, neko sliktu nebijām manījušas.

Un tad izmeta tīklus. Man palaimējās ielīst spraugā starp koku saknēm un paslēpties. Laime, ka augumā biju mazāka nekā citas karpas. Tas mani paglāba. Manas māsas citu pēc citas izvilka no strauta.

— Cilvēkiem nekad nevar uzticēties. Viņi ir blēdīgi un vienmēr izgudro ko nelietīgu, — teica Bunduļacis. — Mēs ar Apaļgalvi arī reiz uzķērāmies uz āķa. Un to bija izdomājuši cilvēki. Es tiem nevienam neticu.

— Laikam tev taisnība, — domīgi novilka karpa. — Slēptuvē es pavadīju visu dienu. Kad satumsa un pienāca nakts, peldēju lejup pa straumi. Ātrāk bija jātiek prom no strauta. Cilvēki varēja atgriezties, un tad man būtu beigas.

Dienā, kad spīdēja saule, strautā gaismas bija diezgan, bet naktī ik uz soļa atskanēja noslēpumaini trokšņi. Vispirms mani pārbiedēja ūdenszurka, pēc tam varde.

Jau bija krietni gaišs. Austrumos lēca saule, un strauta virspusē

sāka kūpēt migla. Miglā peldēšana bija drošāka, jo tā mani paslēpa no ziņkārīgiem skatieniem.

Kad migla pazuda, es nonācu upē. Tā bija krietni lielāka par strautu. Devos tālāk. Joprojām māca bailes, ka tik neparādās ļaunie cilvēki ar tīkliem un bozēm. Otrajā dienā pret vakaru iepeldēju ezerā. Te bija cits plašums un neviens man pāri nodarīt nevarēja. Sākumā gan baidījos no nepazīstamajiem ezera iemītniekiem, bet nu pie tiem pierasts.

Karpu dzimtene ir Vidusāzija. No savvaļas karpām cilvēki izaudzējuši daudzas kultūršķirnes …

Taču asarēni vairs neklausījās. '

— Vai tu redzi, kur mūsu mamma? — iesaucās Apaļgalvis.

Tur, kur sākās lielais dziļums, peldēja slaida zivs ar nelielām

zvīņām, tumšu muguru un melnām šķērssvltrām uz iedzelteniem sāniem. Galva izskatījās maza un piemīlīga. Tā tiešām varēja būt viņu mamma. Svītroti sāni un uz muguras gandrīz tāda pati spura kā asariem.

Ar skubu abi asarēni pameta karpu un devās pie iedomātās mammas.

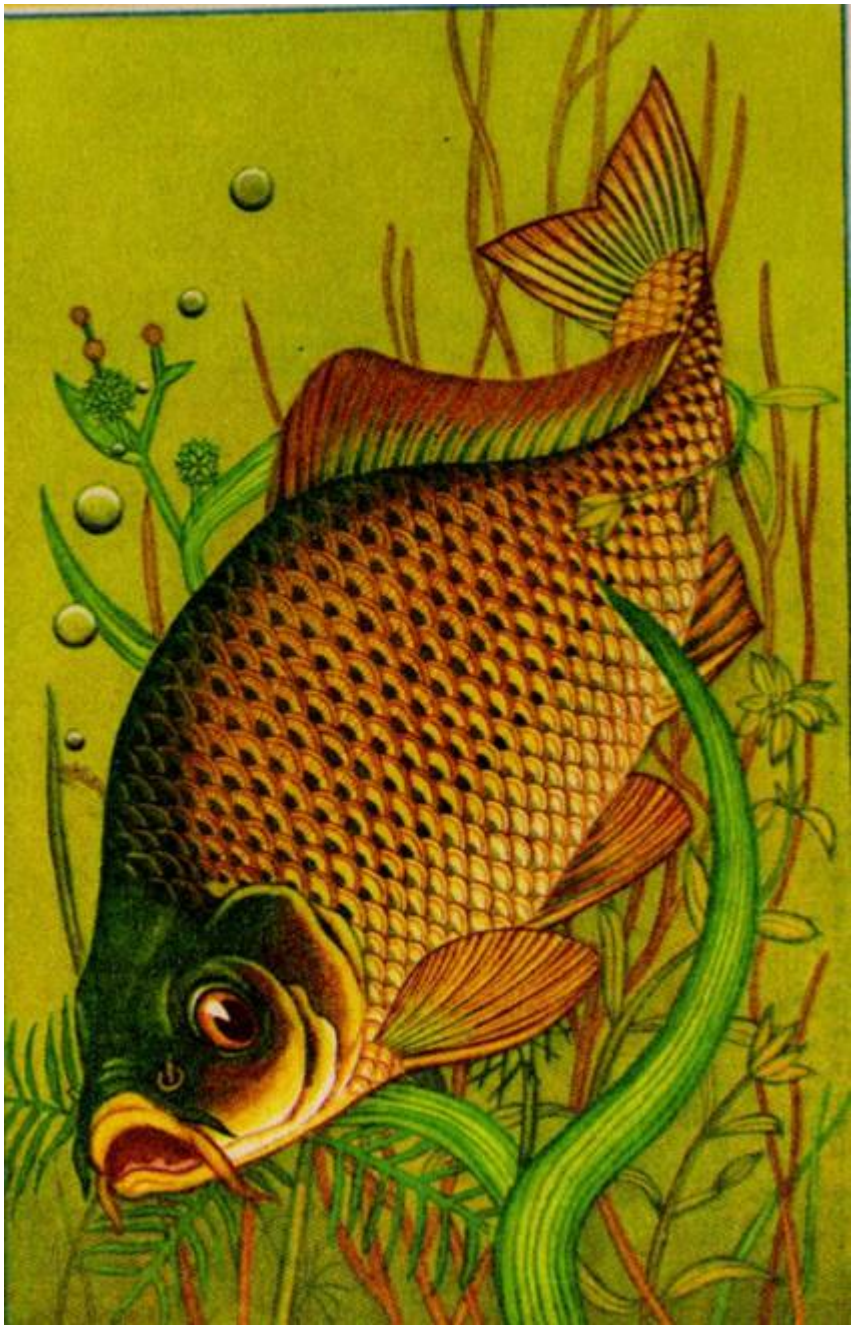

Mammas līdziniece

Slaidā zivs uzmanīgi peldēja garām auslejām un vīķēm. Visu tā rūpīgi nopētīja un apskatīja. Ķermenis ūdenī slīdēja neparasti viegli. Tikko manāmi kustējās spuras.

— Vai tu ķer auslejas un vīķes? — iejautājās Apaļgalvis.

— Ķeru, bet pašreiz ne.

— Vai tev nav apetītes?

— Apetīte man ir pietiekami laba. Taču es neesmu muļķe. Uzķerties uz izmanīga makšķernieka āķa nav negods, bet paskaties, kādas makšķeres salikuši tie nemākuli! Metāla stieples galā uzvēruši maili un palaiduši, lai peld. Domā, ka es to norišu un uzķeršos uz āķa! Paldies!

Tikai tad asarēni ievēroja, ka viena no zivtiņām peld ar rupju pavedienu mutē. Ja slaidā zivs viņus nebūtņ brīdinājusi, nez vai viņi to pamanītu . . . Tik vērīgi un uzmanīgi abi vēl nebija . .. Turpmāk daudz kas jāapgūst, ja gribas palikt dzīviem.

— Tu esi tik laipna, — pateicībā sacīja Apaļgalvis. — Tu varētu būt mūsu mamma.

— Jaukie asarēni, labprāt, bet man jau pašai sava bērnu saime.

— Pieņem arī mūs šajā pulkā! — lūdzās Apaļgalvis.

— Bet jūs taču neesat zandarti…

— Zandarti? — pārjautāja Apaļgalvis. — Mēs tādi vēlētos būt.

— Ar vēlēšanos vien ir par maz, — aizrādīja zandarts. — Ja es vēlētos būt līdaka, vai ar to pietiktu?

— Tas ir citādi. Mums, tāpat kā tev, ir svītraini sāni un cieta muguras spura.

•— Tomēr asaris nekad nevar būt zandarts. Jums ir savas īpašības, zandartiem savas.

Apaļgalvis un Bunduļacis noskuma. Cerības atrast mammu arvien vairāk izgaisa. Asarēniem šķita, ka viņi ir pamesti, atstāti un vientuļi. Tomēr tā jau nebija. Tikpat lieli asarēni kā Bunduļacis ar Apaļgalvi ezerā dzīvoja atliku likām, tikai abi draugi tiem nepievērsa uzmanību. Tie šķita neinteresanti.

— Nevajag skumt, — teica zandarts. — Mēs esam vienas dzimtas zivis. Tikpat kā radinieki.

— Vai ķīsis tev arī ir radinieks? — noprasīja Bunduļacis.

— Mūsu ezerā dzīvo trīs asaru dzimtas sugas: asari, ķīši un zandarti.. . Visiem mums vienāda ir kaulainā muguras spura un zaļganais ķermeņa krāsojums. Protams, ķīsis nekad nav pilnīgi līdzīgs asarim un asaris zandartam.

Šķiroties visi trīs norunāja vēlreiz tikties. Taču ne vasaras otrajā pusē, ne rudenī, ne ziemas sākumā asarēni zandartu nesatika, jo tas dzīvoja lielākā dziļumā, tālāk no piekrastes.

Visdrosmīgākā zivs

Atnāca augusts ar rāmiem vakariem un siltām naktīm. Tumsa likās tik silta un mīksta kā pūkains vilnas lakats. Pat parastie trokšņi tajā izzuda kā nebijuši.

Kas nekaitēja peldēt piekrastē un vērot, kā pamazām iemieg ūdens pasaule! Agrāk asarēni vakaros bija baidījušies atstāt savus slēpņus, bet nu tie bija drošāki.

Starp akmeni un ūdenī iegrimušu koku staipījās paprāvs iezilgans tārps. Tas kārdinoši izlocījās, apstājās un atkal pastiepās garumā. Tik vilinošs kumoss reti kad redzēts.

Apaļgalvis un Bunduļacis to ievēroja vienlaikus. Vēlēšanās tārpu saķert Apalgalvim radās pirmajam. Spuras sacēlis, tas metās tārpam virsū.

Pēkšņi Bunduļacis spraugā ieraudzīja platu, plakanu galvu, kas bija līdzīga nosūnojušam akmenim.

— Apaļgalvi! — viņš iekliedzās. — Tas nav tārps!

Pāri kokam pārsviedās milzīga galva. Apaļgalvis bēga, cik ātri prata, tomēr platās galvas sīkzobainās lūpas tā astes spurai nocirta galus.

— Ko tu mētā savas ūsas pa ezeru! — pikti uzsauca Bunduļacis.

— Hi-hi-hi-hīīī! — smējās ūsu īpašnieks. — Jūs esat drosmīgi asarēni, un ar tādiem ir vērts parunāties. Bet vispirms, mazais kverpli, ņem savus vārdus atpakaļ! Ūsas es nekad nemētāju. Un to es saku nopietni.

— Atvaino! — nobijies lūdzās Bunduļacis. — Tik liela vēdzele gan nav redzēta!

— Tik lieli izauguši, bet vēl neesat iepazinušies ar ievērojamākiem ezera iemītniekiem! Nav ko mani salīdzināt ar nieka vēdzeli! Sams ir un paliek sams! To atcerieties! Un priecājieties, ka atļāvu ar sevi iepazīties. Hi-hi-hi-hīīī.. . Patiesībā jūs esat

tīri jauki, un nav vajadzības tādus norit.. . Labāk es jums pastāstīšu kādu noslēpumu. Tikai nedomājiet to kādam citam izpļāpāt! Tad uz vietas būsiet pagalam… — Sams pavēra muti un atkal aizvēra. — Ar ūsām es makšķerēju. Uz manas makšķeres šis te gandrīz uzķērās.

— Nevis šis te, bet Apaļgalvis.

— Tā jau ir drosmīga atbilde, — uzslavēja sams. — Bet galva

gan tev nemaz tik apaļa nav.

Es esmu Bunduļacis. No tiem pašiem asaru vecākiem.

— Nu, tas ir pareizāk. Tev acis lielākas par manējām. . . Bet tagad klusējiet, es jums kaut ko parādīšu.

Sams lika asarēniem paslēpties un pats, izstiepis ūsas, pieplaka stumbram. No tālienes zivs likās gandrīz neredzama.

Ūsas sakustējās. Tikpat vilinoši kā iepriekš. Garām peldēja brālēns ķīsis. Tas, negausis, pielīda klāt papētīt tārpam līdzīgo kumosu.. . Viens mirklis, un ķīsis kā oga pazuda sama mutē.

— Redziet, kā jāmakšķerē! — lielījās sams. — Jūs tā protat?

— Nē, — atbildēja Bunduļacis. — Mums nav ūsu.

— Nūja, tad makšķerēt nevar … — Metru garā zivs sakustējās un ērtāk novietojās blakus kokam.

Sama vectēv, vai tu pārtiec tikai no ķīšiem? — ar cieņu jautāja Bunduļacis.

— Hi-hi-hi, tie tādi sīkmaņi. Pamakšķerēju prieka pēc. Citādi garlaicīgi. Es ēdu visu, ko paspēju noķert. Visgaršīgākās, — sams labpatikā staipīja ūsas, — ir vardes un gliemenes. Vai pazīstat?.. . Sēž sēklī, līdz pusei smiltīs ierakušās. Kas par garšīgiem kumosiņiem! Taču maziņi dzīvnieciņi. Jāapēd desmitiem, lai kaut cik apmierinātu izsalkumu. Pēc vardēm es dodos uz seklumu, jo parasti dzīvoju dziļumā.

— Tad jau tu, sama vectēv, esi plēsējs, — uzmanīgi piebilda Bunduļacis.

— Jā. Vai tas kas slikts? — izbrīnījies jautāja sams.

Bunduļača uzskati zaudēja pamatu. Nu jau kuro reizi iznāca

sastapties ar plēsējiem! Lielais asaris… Patīkamais zandarts… Līdaka, kas bija apgalvojusi, ka viņas lielā rijība ezeram dod tikai labumu. Un nu sams lepojas ar savām plēsēja īpašībām .. . Vai arī asariem jābūt tādiem pašiem? Kur ir patiesība?

— Klusu! — sams nočukstēja.

Ūdenī kāds peldēja. Vakara klusumā mīksti skalojās viļņi. Tie vēlās cits aiz cita. Sākumā mazi, vēlāk lielāki. . .

— Varde tā nav, — sprieda sams. — Tā peld citādi… Pagaidiet mani!

Sams sāka peldēt. Arvien ātrāk ar vijīgām kustībām tas tuvojās ūdens virsai. Asarēni ievēroja zivs lielo galvu, garās ūsas, tumšo muguru, zilganzaļos, lāsumainos sānus un gaišo vēderu ar ziliem punktiņiem. .. Augšā atskanēja cīņas troksnis. Straujāk viļņojās ūdens.

Pēc brīža sams atgriezās ar milzīgu medījumu — mežapīli — un tūdaj to aprija. Asariem no brīnumiem pat elpa aizrāvās.

— Kas notiks, ja tu satiksies ar līdaku? — jautāja ApaJgalvis.

— Savāds jautājums! Es to apēdīšu.

— Bet ja tā būs tikpat liela kā tu?

— Arī vēl lielāku pieveikšu!

— Tu esi visdrosmīgākā zivs ezerā, — teica Bundujacis un gribēja ko piebilst par sama plēsonīgo dabu, bet sabijās un apklusa.

— To tu pareizi pateici. Ezerā man nav pretinieku. Un arī nebūs, ja no upes, kurā es pirms pieciem gadiem piedzimu, neiepeldēs kāds lielāks sams . . . Nu, kas ir? Dosimies vēl medībās? Nāciet man līdz!

—Paldies, sama tēv! — noteica Bunduļacis. — Ir jau vēls, un mums nāk miegs.

Asarēns noklusēja patiesību — viņu bija pārņēmušas bailes no lielā rīmas. Milzīgā, gļotām klātā zivs Bundujacim nepavisam nepatika. Labāk laikus pazust un noslēpties…

Medības

Pagāja vairākas nedēļas. Samtaini melnās naktis bija tikpat siltas kā augusta sākumā. Rīti atnāca miglaini. Ezers kūpēja kā milzīgs garaiņu katls. Saule atspīdēja tikai pēc tam, kad vējš bija sapluinījis biezos, baltos miglas aizkarus. Pēcpusdienās bieži sijāja lietutiņš, bet vakara tumsā ezerā atplaiksnījās tāla zibens atblāzma — rūsa.

Kādā rītā Apaļgalvis uzcēlās pirmais. Izmetis nelielu likumu, viņš uzskrēja virsū baram raudiņu, kas klusā līcī mielojās ar ūdensaugiem. Draiskuļodamies asarēns iedrāzās barā. Mazās zivtiņas pajuka uz visām pusēm, bet viena nepaspēja aizmukt un kā sapīta lēkāja Apaļgalvja purna tuvumā. Daudz nedomādams, asarēns to aprija.

Ja viena apēsta, kāpēc nepamēģināt otru? Apaļgalvis pavēra muti, un, likās, zivtiņa tajā ieskrēja pati. Tā medīt nebija grūti… Lai pārbauditu jaunās iemaņas, asarēns noķēra vēl vienu raudiņu. Un tas izdevās tikpat viegli. Pārējās zivtiņas pazuda kur kurā. Līcis palika tukšs kā izmiris.. . Apaļgalvis negaidīja, kamēr te sarodas citas zivis. Viņš devās tālāk, un pār viņu kā balts noslēpums gulēja ūdens ar pienainu miglas atblāzmu.

Vai sīko vīķi tikpat viegli noķert kā raudiņu?. . . Pamēģināt var. Izslējis muguras spuru, Apaļgalvis metās zivtiņai virsū. Negaidītā uzbrukuma apmulsināta, tā pat nebēga un līdzīgi raudiņām nonāca asara mutē.

Kas bija garšīgāks — raudiņa vai vīķe? Atbildēt nebija viegli. Atri rijot, garšu īsti nevarēja izjust.

Apaļgalvim nekādi sirdsapziņas pārmetumi neradās. Viņam bija citāds raksturs nekā Bunduļacim. Viņš pats to nojauta un reizēm uz Bunduļaci dusmojās. Bet ko līdz dusmošanās? Ja gribi draudzēties, jāpārvar dusmas, jāpiemērojas drauga īpatnībām . . .

Kad Bunduļacis aicināja Apaļgalvi doties brokastīs, tas atrunājās.

— Laikam esmu saslimis, — asarēns meloja. — Nemaz nav apetītes. Nevaru pat iedomāties par trīsuļodu kāpuriem.

Bunduļacis neticēja un labi nopētīja draugu, bet tas snauduļoja pavisam gurdens, pavisam miegains.

Brokastīs Bunduļacis devās viens. Apaļgalvim bija žēl drauga, bet viņš baidījās tam stāstīt, ka šodien ēdis zivtiņas. Diezin ko Bunduļacis par to sacītu?

. . . No medību vietām Bunduļacis devās mājup. Viņš nejutās īsti labi paēdis. Visu laiku bija jādomā ari par to, kas lēcies Apaļgalvim. Tā bija pirmā reize, kad draugs atteicās nākt līdzi brokastīs. Varbūt tiešām saslimis? . ..

Pie raglapēm peldēja raudiņas, pavisam sīkas, šķiet, šāgada bērni. Bunduļacim uznāca nepārvarama vēlēšanās paspēlēties ar tām. Viņš

tvarstīja vienu, tvarstīja otru un vēroja, kā zivtiņas slēpās biezajos gliveņu džungļos. Kāre medīt — tā nebija Bunduļača īpašība. Patvarstīt, padzenāt raudiņas — tas pavisam kas cits. Turklāt apzināties savu spēku un pārākumu . . .

Šādas rotaļas bija bīstamas. Bet vai Bunduļacis to nojauta? Laikam jau ne. Negaidot kāda zivtiņa nokļuva asara mutē. Bunduļacis to negribot norija.

Ko viņš bija izdarījis?… Norijis zivtiņu. Bet viņš taču nevēlējās būt plēsējs. Tas bija noticis nejauši, pavisam nejauši. Bunduļacis meklēja attaisnojumu un mierinājumu, tomēr notikušo vairs nevarēja mainīt. Bunduļacis bija norijis zivtiņu! Asarēnam pat sirds iesāpējās, bet ar vienu aci viņš vēroja vietu, kur, sudrabainos sānus zibinādamas, riņķoja raudas. Neredzams spēks lika peldēt tuvāk, arvien tuvāk mazo zivtiņu baram.

Tā pret pašu gribu otrās vasaras beigās asarēnu dzīvē notika lūzums. Bērnība, pašiem neapjaušot, beidzās, un viņi kļuva par pieaugušiem asariem. Pamodās medību prieks. Tā bija nepieciešamība. Bērnības uzturs vairs neapmierināja. Zivtiņas bija spēcīgāka barība. Nereti ar vienu kumosu pietika visai dienai…

Citu rītu Bunduļacis un Apaļgalvis satika asaru baru.

— Nāciet līdzi! Iesim medīt!

Ne Apaļgalvis, ne Bunduļacis neprasīja, ko paredzēts medīt. Tas jau bija tāpat saprotams.

Apaļgalvis atskatījās uz Bunduļaci. Ko tas teiks? Ko atbildēs? … Draugs taču nezināja Apaļgalvja noslēpumu.

Taču Bunduļacis nesacīja neko. Un tā abi pievienojās asaru baram..

— Seklumā starp elodejām vienmēr barojas vīķes, — teica kāds no asariem. — Ātri aplenksim zivteles un tad peldēsim tām virsū!

Ierosinājums nebija zemē metams. Tvarstīt vīķītes katram atsevišķi bija daudz grūtāk. Barā vienmēr labāk veicās.

No visām pusēm asari aplenca vīķes. Lēnām peldēja zivtiņām tuvāk un tās sadzina arvien šaurākā aplī. Pēc tam sekoja ātrs uzbrukums.

Mazās zivtiņas šaudījās uz visām pusēm, mēģinādamas paglābties no asajām asaru mutēm.

Vienbrīd vairākas vīķes izšāvās no ezera, bet ūdenī tās sagaidīja atplestās rīkles. Ar guldzošu troksni asari kampa, kas kampjams.

Dzīvas palikušās vīķes-izklīda.

Medības beidzās.

Bunduļacis bija medījis tāpat kā citi. Bez sirdsapziņas pārmetumiem. Citācji nevarēja, jo arī viņš bija asaris, zivs ar savām īpašībām, savām paražām.

Lielais ceļotājs

Kādā pievakarē Bunduļaci un Apajgalvi zaru slēpnī iztraucēja gļotām pārklāts garš, zaļganbrūns radījums. Pēc sama vai vēdzeles tas neizskatījās. Locījās kā milzīgs tārps. Laikam ko meklēja.

Gribi vai negribi — jānodreb, jau iedomājoties, ka tāds gļotains un auksts ķermenis skartos klāt. Nepatīkami, pavisam nepatīkami.

— Vai tev ezerā vietas trūkst, vai? — spuras sacēlis, Bunduļacis drosmīgi jautāja lielajam tārpam.

— Mazliet pieklājīgāki — tārps aizrādīja. — Tu vēl esi mazulītis, un ar pieaugušajiem jārunā savādāk!

— Nevis mazulītis, bet īsts asaris! Kas tad ir nepieklājīgs? Es pa nakti guļu, kā pienākas. Apkārt nedauzos un citus netraucēju. Un tu vēl man aizrādīsi par pieklājību! Patiesībā pats esi nepieklājīgs, — uzstājīgi sacīja Bunduļacis.

— Pareizi. Citiem neļauj atpūsties, — piebalsoja Apaļgalvis.

— Rimstieties! Es jau nedusmojos — tādi mazuļi kā jūs jau var pārsteigties. Ja jūs abi pazītu zuti, tad zinātu, ka naktī man jāveic tas, ko citi dara dienā. Nepavisam negribēju jūs izbiedēt. Seit, zaros, man kādreiz bija mājvieta, — klāstīja zutis. — Šovakar, meklēdams garšīgāku kumosu, atcerējos kādreizējo mājvietu. Tā arī atpeldēju šai pusē. Tagad, augustā, man ir nepieciešams uzbaroties.

— Kāpēc? — iejautājās Apaļgalvis.

— Tas, kas dodas tālā ceļā, vienmēr cenšas uzkrāt rezerves …

— Tu taisies peldēt pāri ezeram uz viņu krastu? — jautāja Apaļgalvis.

— Daudz tālāk, — atbildēja zutis. — Ceļošana man iedzimta no vecākiem. Mana īstā dzimtene ir Amerikas piekraste.

Kas ir Amerika — to, protams, abi draugi nezināja, jo viņi nebija skolā gājuši un mācījušies ģeogrāfiju.

— No ezera tā atrodas tūkstošiem kilometru tālu.

— Ko tu tur darīsi? — vaicāja Bunduļacis, jo skaitļi viņu nepavisam neinteresēja.

— Rudens, parasti septembris, aicina zušus ceļā. Pārģērbjamies melnā tērpā ar metālisku spīdumu, izaudzējam prāvākas acis un ceļojam uz Sargasu jūru. Decembrī to sasniedzam. Kad pie jums iedegsies Jaungada eglītes, tad mēs būsim nopeldējuši vairākus tūkstošus kilometru pa okeānu un iznērsuši ikrus siltajos

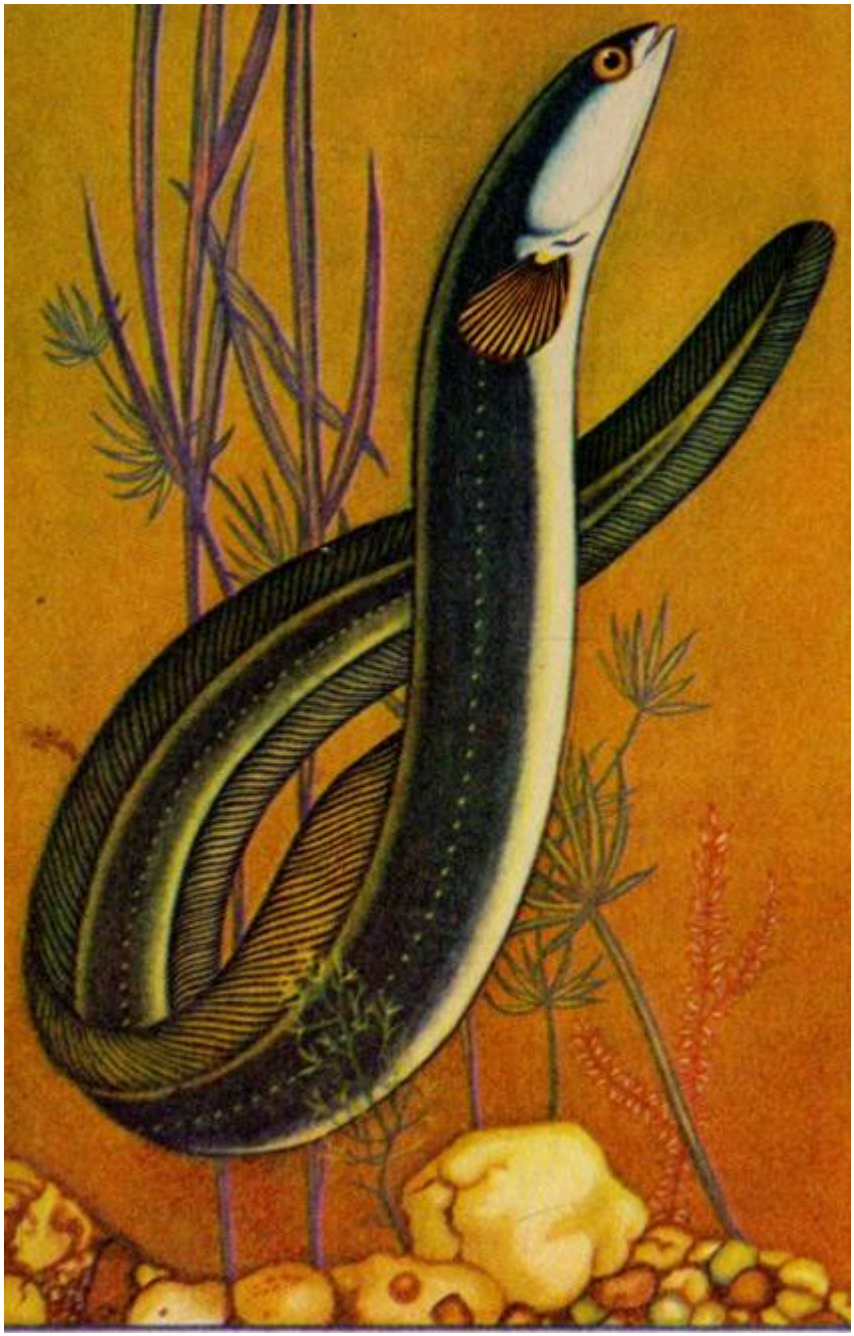

jūras ūdeņos. Sim garajam ceļojumam vajag daudz spēka, daudz izturības. Tādēļ arī mums jāuzbarojas. Ceļojuma laikā mēs parasti neēdam.

— Un kad tu atgriezīsies mūsu ezerā? — interesējās Bunduļacis.

— Nekad. Pēc nārsta zuši nomirst. Ar Golfa straumi uz Eiropu atpeld mani bērni. Ezerā tie ieradīsies pēc trim gadiem.

— Kāpēc tikai pēc trim gadiem? — prasīja Apaļgalvis.

— Tāpēc, ka ceļš ir ļoti garš. Ātrāk mani bērni nepaspēj atpeldēt, kaut gan ceļo ar Golfa straumes palidzību.

— Vai mēs nevarētu tevi tuvāk apskatīt? — lūdza Bunduļacis.

— Apskatiet vien, bet ceļojuma tērpa man vēl nav.

Asarēni nopētija zuti no galvas līdz astei. Acis tikko ieraugāmas. Zvīņas tik sīkas, ka krēslā grūti saskatīt. Muguras spura gara, mazliet iekrokojusies.. . Vēdera spuru nav. Kā tāda čūskveidīga zivs spēj tik tālu peldēt? Tas asarēniem bija noslēpums, ko tik vienkārši nevarēja atminēt.

— Vai tu šogad dosies ceļā? — noprasīja Apaļgalvis.

— Nē… — zutis papurināja galvu. — Šogad vēl ne. Bet uzbaroties vēlos tāpat kā ceļojuma gadā.

— Lai tev labi veicas! — pussnaudā nomurmināja Apaļgalvis. Bunduļacim vēl nenāca miegs, un viņš iegrima pārdomās.

Diezin ko lielais ceļotājs medī?

Atkal ziema

Pāri ezeram atskrēja auksti vēji, kādi vasarā nebija manīti, un kulstīja ūdeni cik spēdami. Naktī meldros un niedrēs sagula salna. Saules spīdums ezera virsā laistījās retāk. Tā vietā vēlās lieli, melni viļņi.

Seklumā sāka trūdēt augi, un abiem draugiem piekrastē vairs nepatika. Bez liekas spriedelēšanas viņi mainīja dzīvokli — pārcēlās uz akmeņainp dziļumu. Tur jau pulcējās citi asari, kuru mūžs bija mērojams ar divām vasarām.

Ziema ieradās tāpat ka iepriekšējā gadā, vienā naktī pārklādama ezeru ar gludu, skanīgu ledu.

Kādu dienu asari satika savu paziņu vēdzeli, kas bija dūšīgi uzbarojusies.

— Kur tu tā steidzies? — vaicāja Apaļgalvis.

— Esmu ļoti aizņemta. Laika tik maz.

— Visu vasaru tu biji pazudusi. Nekur nemanījām ne tevi, ne tavas māsas. Vai kur ciemojāties? — ar tikko jaušamu pārmetumu jautāja Bunduļacis.

— Nekur es neciemojos. Pavisam vienkārši — man nepatīk silts ūdens. Sameklēju pamestu vēža alu un devos vasaras guļā. Kad ūdens atdzisa un pienāca tumšās, lietainās rudens dienas, es pamodos. Tāpēc arī vasarā mēs nesatikāmies.

— Tev ir šausmīga ēstgriba, — vērojot vēdzeli, sacīja Apaļgalvis. — Pat beigtu zivtiņu tu aprij.

— Kas vasarā nokavēts, tas tagad jāatgūst. Pavisam drīz, janvārī, būs nārsts.

— Ziemā? — brīnījās Bunduļacis. — Ceru, ka uz nārsta vietu tu neceļosi tādu gabalu kā zutis.

— Cik tad man tāls ceļojums! Tepat līdz upei, kas ieplūst ezerā. Starp akmeņiem atstāšu gandrīz miljonu ikru. Daudzi no tiem ies bojā, jo tikai pēc mēneša no ikriem izšķilsies mazuļi.

— Nekavēsim tevi medību gaitās. Uz redzēšanos! Arī mums jāsteidzas, — Apaļgalvis steidzās atvadīties. Vēdzele bija ierosinājusi apetīti.

Asarēni nomedīja pa zivtiņai un atgriezās akmeņainajā dzelmē. Zemajā ūdens temperatūrā zivis kļuva kūtrākas. Kad ezers pārklājās ar ledu, pazuda lielā ēstgriba. Apaļgalvis un Bunduļacis daždien pat neko nenoķēra un laiski gulēja uz akmeņiem.

Paš& ziemas vidū iestājās ilgstošs atkusnis. Abi draugi sajuta pārmaiņas, priecājās un, atraduši raudiņu baru, kārtīgi pamielojās. Kā par brīnumu, šajās dienās ēstgriba bija atgriezusies.

Kādā dienā iedunējās ledus. Pavisam drīz troksnis noklusa, un

netālu no asariem pelēkajā ūdens pasaulē iekrita kaut kas spožs. Ne tā bija zivtiņa, ne kukainis. Brīdi spožais stāvēja nekustīgs, kā apkārtni pētīdams, tad paskrēja augšup, nozibinādams sānus. Tas bija ļoti nemierīgs un rotaļīgs — te uznira, te kūleņodams krita lejup. Tik jautru ezera iemītnieku Bunduļacis un Apaļgalvis vēl nebija redzējuši. Ziemā, kad zivis kļuva mazkustīgas, draiskulis ar savu peldēšanas akrobātiku spēja uzjautrināt ikvienu.

Peldētāju ieraudzīja arī pārējie asari, izlīda no ziemas mājām un sanāca tam apkārt.. . Nu tas lēkāja kā negudrs.

— O! — iesaucās Apaļgalvis. — Spožajam pilna mute trīsulodu kāpuru, laikam tāpēc priecājas. Mums nav ko ēst, bet šis saķēris pilnu muti! Nevar ne norīt. Pagaidi, es tev parādīšu!

Apaļgalvis mazliet nokavējās. Trīsu)odu kāpuriem uzklupa cits asaris un kopā ar tiem pazuda.

— Kā tad! — norūca Apaļgalvis. — Aizpeldēja slēptuvē norīt medījumu. Ziemā zivis baidās cita no citas. Stiprākais vājākam atņem iegūto. Ne velti ēšana notiek slepenībā.

Apaļgalvis dusmojās uz sevi. Nebūtu viņš bijis tik gauss, trīsuļodu kāpuri būtu viņa vēderā.

Bet tavu laimi! Odenī ienira jauns spožs nieciņš, un atkal tam mute bija pilna ar kāpuriem. Nu kavēties nedrīkstēja. Ātrāk par citiem Apaļgalvis sakampa spīdīgo.

Jau agrāk iepazītā sāpe iekoda lūpā. Savāds spēks cēla Apaļgalvi uz augšu .. . Arī to viņš pazina . ..

Apaļgalvis mēģināja .peldēt gan uz priekšu, gan sānis, bet atbrīvoties nespēja . . . Tātad beigas… Pat no drauga Bunduļača nepaguva atvadīties …

Tuvāk nāca gaišums un āliņģa mala. Nebija vairs vērts pretoties. Apaļgalvis padevās… Ieraudzīja spilgtu gaišumu un žibulētāju.

Tas bija pēdējais, ko Apaļgalvis saskatīja. Viss izplūda pienainā miglā, un asarēns iekļuva zivju tarbā, blakus tādiem pašiem nelaimīgajiem.

. . . Bunduļacis redzēja, ka Apaļgalvis uzklūp spīdīgajam nieciņam. Būtu draugs bijis tuvāk, viņš to brīdinātu. Lēkātājs bija pārāk aizdomīgs. Iespējams, to atkal izdomājuši cilvēki.

Izrādījās, ka Bunduļacis spriedis pareizi.

Asarēnu pārņēma dziļas skumjas. Nupat viņš bija pazaudējis draugu uz visiem laikiem . ..

Viņi vairs nepeldēs kopīgās medību gaitās, nedosies kopīgās ekskursijās… Un ja atradīsies mamma? Apaļgalvis to neredzēs.

Bunduļacis nolīda dzelmē. Vairākas dienas viņš neko neēda. Ilgas pēc drauga bija stiprākas par visu citu. Nebūtu bijis Apaļgalvis tāds rīma, tad arī neuzķertos uz āķa. Bet tur vairs neko nevarēja darīt. . .

Gadu rituma

Ritēja gads aiz gada …

Zaudējis draugu, Bunduļacis palika vientulis. Asaru ezerā diezgan, bet Bunduļacis ar tiem nedraudzējās. Neko darīt — viņš to nevēlējās!

Bundu|acis bija izaudzis par lielu, vairāk nekā kilogramu smagu asari. Akmeņainajā dzelmē, kur Bunduļacis mitinājās, neviens nebija stiprāks un gudrāks par viņu.

Visprāvāko līdaku Bunduļacis uzskatjja par sev lidzigu un labprāt patērzēja ar to. Vakaros viņš ilgi pļāpāja ar samu un dzelmē atgriezās krietnā tumsā. Nakts viņu vairs nebiedēja. Pārējie ezera iemitnieki no Bunduļača vairījās. Viņš bija izmanīgs plēsējs, kas labprāt aprija ikvienu mazāku zivtiņu. Asarēnus gan viņš neaiztika, jo nu jau kuro gadu bija asaru tēvs.

Visvairāk Bunduļacis ienīda makšķerniekus. Tie bija vainīgi Apaļgalvja nāvē. Ja Bunduļacim bija labs garastāvoklis, tad makšķerniekiem klājās slikti. Viņš prata tārpu satvert aiz gala un pavilkt pludiņu zem ūdens. Kad makšķernieks piecirta, tārps palika asarim mutē.

Pēc šādas neveiksmes makšķernieks parasti dusmojās, bet, jo vairāk tas dusmojās, jo vairāk Bunduļacis priecājās. Viņš atriebās pamatīgi… Ja cilvēkiem neveicas, cik tad vifji ir neganti! Bet vainīgi taču paši cilvēki, nevis Bunduļacis! So patiesību makšķernieki laikam nesaprata.

Ieraudzījis ūdenī ko aizdomīgu, Bunduļacis appeldēja nepazīstamajam apkārt, nemaz nedomādams to aizskart. Ja ēsmas zivtiņa, ko piedāvāja izmanīgs makšķernieks, bija kuslāka, neveiklāka, Bunduļacis tai pagrieza muguru un nedaudz tālāk noķēra citu, žirgtu uri veselu. Reiz viņu gandrīz piemānīja ar mazu karūsiņu. Tikai pēdējā mirklī Bunduļacis pamanīja rupjo auklu un skrējienā padrāzās garām viltīgajai ēsmai.

Tagad, kad pagājuši vēl kādi gadi, Bunduļacis ir kļuvis vēl gudrāks, vēl viltīgāks. Ja tu, lasītāj, nonāksi pie ezera, tad droši vien satiksies ar Bunduļaci. Ja tev neveiksies, pārāk daudz nepukojies, — Bunduļacis par tavu nervozēšanu tikai priecāsies. Un vēl ko tev pateikšu — Bunduļacis dzīvo tur, kur zied baltās ūdensrozes un seklums pāriet akmeņainā dzelmē.

Tātad uz redzēšanos pie ezera, lai tiktos ar Bunduļaci!

Saturs

Kad ūdeņi sāk silt..... 5
Pēc četrpadsmit dienām ... 6
Miera traucētāji.....
6
Akmens ar savām īpašībām 8
Raibas zivtiņas gaišā laukumā 10
Bunduļacis piesola brīnumus 12
Apaļgalvis vēlas dejot ... 14
Zemūdens džungļos..... 16
Apaļgalvis un Bunduļacis uzzina
noslēpumu..... 19
Jaunā pasaule.....
22
Gūstā.....
25
Apaļgalvis saņem pērienu ... 27
Zaļā torpēda.....
31
Asarēni atrod sudraba zvanu . . 32
Bailēm lielas acis..... 35
Spurainais čāpotājs..... 38
Pārkrāsotā līdaka..... 40
Preti ziemai.....
42
Apaļgalvis un Bunduļacis dodas
ciemos.....
45
Vai ledus ir tikai auksts? ... 47
Mirušais nav beigts..... 49
Atkal ēnas.....
53
Maltīte pavasarī..... 54
Tārps melnā uzvalkā..... 57
Jandāliņš seklumā..... 59
Divas atšķirīgas raudas 63
Neparasti tramīgās zivis ... 66
Vēl viena iepazīšanās 69
Divdabji.....
72
Noslēpumainais peldētājs ... 76
Kārdinošais sarkanais tārpiņš 79

Iedomīgā vīķe..... 82
Jocīgais gliemezis..... 86
Apmaldījies plaudis..... 87
Ranatra un citas ūdensblaktis 89
Serenāde glīvenēs..... 92
Dusmīgie grunduļi..... 94
Dūņu valstibā.....
95
Ceļojums nav bez likstām ... 99
Nakts klaidone..... 101
Zivis ar sudraba un zelta zvīņām 104
Plēsoņu bojā eja..... 107
Zaļais brālēns un dīvainais sanitārs .....
Zem zarainās siekstas . . . 114
Brīnumi bez brīnumiem . . 116
Ienācēja.....
119
Mammas līdziniece..... 122
Visdrosmīgākā zivs..... 124
Medības.....
127
Lielais ceļotājs..... 130
Atkal ziema.....
132
Gadu ritumā..... 134